

Ouderenmonitor 2011

De positie van Haagse ouderen
in kaart gebracht

Ouderenmonitor 2011

De positie van Haagse ouderen in kaart gebracht

Uitgave

Gemeente Den Haag
Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn
Postbus 12 652
2500 DP Den Haag

Onderzoek

Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn
Productgroep Onderzoek & Integrale Vraagstukken
Sonja van der Neut

Den Haag, oktober 2011

Informatie

Contactpersoon onderzoek:
Sonja van der Neut
E-mail: sonja.vanderneut@denhaag.nl

Contactpersoon beleid:
Elisabeth de Vries
E-mail: elisabeth.devries@denhaag.nl

Disclaimer

De Gemeente Den Haag heeft aan het opstellen van deze rapportage de nodige zorg besteed. Desondanks is het mogelijk dat de informatie in deze rapportage onjuistheden bevat. De Gemeente Den Haag aanvaardt daarvoor geen aansprakelijkheid. Evenmin kan aan de informatie in deze rapportage rechten worden ontleend.

Voorwoord

Voor u ligt de 'Ouderenmonitor 2011, de positie van Haagse ouderen in kaart gebracht'. Deze monitor is een vervolg op de 'Ouderenwijzer 2010' die in het najaar van 2010 is uitgebracht.

In de monitor wordt een beeld geschetst van de positie van 65-plussers in Den Haag op het gebied van gezondheid, waardering van de leefomgeving/woonsituatie, financiële positie, deelname aan de maatschappij en de beschikbaarheid en het bereik van voorzieningen voor ouderen in Den Haag. Omdat in de komende periode het accent van het ouderenbeleid ligt op 'kwetsbare' ouderen is er in deze ouderenmonitor specifiek aandacht besteed aan kenmerken van deze groep.

De monitor bevat een veelheid aan informatie uit verschillende onderzoeken die jaarlijks onder de Haagse bevolking worden gehouden. Het geeft daarmee de 'stem' van de Haagse 65-plussers weer. Door de bundeling van een groot aantal gegevens is het ook een handig naslagwerk.

De gegevens en ontwikkelingen die in de Ouderenmonitor 2011 naar voren komen, zijn als input gebruikt bij het opstellen van het Haagse ouderenbeleid voor de periode 2011-2014. De monitor kan eveneens bijdragen aan het beleid van Haagse organisaties. We hopen dan ook dat u de Ouderenmonitor goed bij uw eigen activiteiten kunt gebruiken.

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	3
1 INLEIDING	7
1.1 Onderzoeksaanpak	7
1.2 Doelgroep	8
1.2.1 Leeftijd	8
1.2.2 Kwetsbare ouderen	8
1.3 Gebruikte bronnen	8
1.3.1 Representativiteit en betrouwbaarheid	9
1.4 Opzet rapportage	9
2 DEMOGRAFISCHE KENMERKEN	11
2.1 Aantal ouderen in Den Haag	11
2.2 Kenmerken van de Haagse ouderen	11
2.2.1 Leeftijd	12
2.2.2 Sekse	13
2.2.3 Etniciteit	14
2.2.4 Etniciteit naar herkomst	15
2.2.5 Samenstelling huishoudens	16
2.2.6 Woonvorm	16
2.3 Waar wonen Haagse ouderen?	17
2.3.1 Spreiding over de stad	17
2.3.2 Spreiding per stadsdeel	18
3 HOE GAAT HET MET DE HAAGSE OUDEREN?	21
3.1 Waardering gezondheid	21
3.1.1 Handicap of chronische aandoening	21
3.1.2 Ervaren beperkingen	23
3.1.3 Mantelzorg	23
3.1.4 Sportdeelname	24
3.2 Waardering leefomgeving / woonsituatie	25
3.2.1 Waardering van de woonbuurt	25
3.2.2 Waardering van de woning	28
3.3 Financiële positie	30
3.3.1 Rondkomen	30
3.3.2 Gebruik inkomensondersteunende voorzieningen	31
3.4 Maatschappelijke participatie en sociale contacten	32
3.4.1 Maatschappelijke inzet	32
3.4.2 Deelname aan activiteiten	34
3.4.3 Eigen beleving sociale contacten	36
3.5 Nadere analyse van de uitkomsten	37
3.5.1 Waardering gezondheid	38
3.5.2 Waardering leefomgeving / woonsituatie	40
3.5.3 Financiële positie	42
3.5.4 Maatschappelijke participatie en sociale contacten	44
4 KWETSBARE OUDEREN	47
4.1 Aantal kwetsbare ouderen	47
4.2 Demografische kenmerken	47
4.2.1 Leeftijd	47
4.2.2 Sekse	49
4.2.3 Burgerlijke staat / samenstelling huishouden	49
4.2.4 Etniciteit	50
4.3 Overige kenmerken	50
4.3.1 Gezondheid	50
4.3.2 Socioeconomische status	51
4.3.3 Woonomgeving	51

5	VOORZIENINGEN VOOR OUDEREN IN DEN HAAG	53
5.1	Bekendheid met voorzieningen	53
5.2	Bereik van voorzieningen en organisaties	54
5.2.1	Voorzieningen gericht op het geven van informatie en advies	55
5.2.2	Inkomensondersteunende voorzieningen	57
5.2.3	Voorzieningen gericht op sociale contacten en activiteiten	58
5.2.4	Voorzieningen gericht op mobiliteit	59
5.2.5	Overige voorzieningen	60
5.3	Voorzieningenaanbod in kaart	61
	BIJLAGEN	71
Bijlage 1	Overzicht van de gebruikte bronnen en onderzoeken	73
Bijlage 2	Demografische kenmerken 55-plussers	77
Bijlage 3	Hoe gaat het met Haagse ouderen - Uitkomsten 55-plussers	83

Samenvatting

Om te bepalen of het uitgezette ouderenbeleid slaagt en om te bepalen in hoeverre beleidsimpulsen nodig zijn vindt de beleidsafdeling Maatschappelijke Zorg en Volksgezondheid (MZV) het belangrijk om regelmatig over de meest actuele informatie te beschikken.

In het najaar van 2009 is voor het eerst een ouderenmonitor opgesteld. Deze is in 2010 uitgebracht onder de naam Ouderenwijzer 2010. In voorliggende rapportage zijn de gegevens van deze eerste monitor geactualiseerd. De vraag die in deze monitor centraal staat is:

'Wat is de situatie van Haagse 65-plussers op dit moment en hoe is deze in vergelijking met voorgaande jaren?'

Om deze vraag te beantwoorden is gekeken naar een aantal verschillende aspecten. Allereerst is een typering van de groep ouderen gegeven. Daarnaast is gekeken naar de gezondheid van ouderen, hun waardering voor hun leefomgeving/woonsituatie, hun financiële positie en hun deelname aan de maatschappij. Verder is ook bekeken welke voorzieningen voor ouderen er in Den Haag zijn en is gekeken naar de bekendheid en het bereik van deze voorzieningen. Omdat in het nieuwe ouderenbeleid het accent ligt op 'kwetsbare' ouderen is er dit jaar specifiek aandacht besteed aan kenmerken van 'kwetsbare' ouderen.

DEMOGRAFISCHE KENMERKEN

Hoewel het aantal 65-plussers de afgelopen jaren is toegenomen, is het aandeel dat zij innemen in de totale Haagse bevolking iets gedaald. Er is tot nu toe in Den Haag geen sprake van verregaande vergrijzing. De komende jaren zal deze echter gaan toenemen. Het aantal ouderen zal in 2025 gestegen zijn met ruim 14.000 personen en het aandeel dat zij innemen in de Haagse bevolking zal bijna 3 procentpunt hoger zijn dan in 2011.

Binnen de groep Haagse ouderen is het aantal Haagse 75-plussers de laatste jaren in omvang afgenomen, terwijl het aantal 65 tot en met 74-jarigen is toegenomen. De groep Haagse ouderen 'verjongd'. Deze trend zal zich tot 2020 voortzetten, wanneer de babyboomers 75 jaar zullen gaan worden.

Het aantal vrouwen van 65 jaar en ouder is de afgelopen jaren iets afgenomen, maar blijft de grootste groep. De komende jaren zal deze groep in omvang weer toenemen. De groep mannen van 65 jaar en ouder is de afgelopen jaren gegroeid en zal blijven groeien. De toename van het aantal mannen zal sterker zijn dan de toename van het aantal vrouwen. Hierdoor zullen mannen een steeds groter deel innemen in de totale Haagse ouderenpopulatie.

27% van de Haagse ouderen is van buitenlandse afkomst. De afgelopen jaren is het aantal allochtone ouderen toegenomen. Ook in de komende jaren zal deze groep blijven groeien, sterker dan de groep autochtone ouderen. Van alle 65-plussers nemen allochtone ouderen dus een steeds groter aandeel in. Momenteel is de groep allochtonen uit 'westerse' landen het grootst, maar deze zal de komende jaren afnemen (van ruim 50% in 2011 naar 26% in 2025). De groep ouderen met Surinaamse afkomst is en blijft een belangrijke groep binnen de Haagse ouderenpopulatie.

Met de groei van het aantal ouderen zal ook het aantal huishoudens met een 65-plusser aan het hoofd toenemen. In absolute zin zal het aantal eenpersoonshuishoudens het meest toenemen. Eenpersoonshuishoudens blijven het belangrijkste type huishouden, maar de komende jaren zal er meer diversiteit komen qua typen huishoudens (meer eenoudergezinnen en samenwonenden met kinderen).

Binnen Den Haag wonen de meeste ouderen in de stadsdelen Escamp en Loosduinen. Loosduinen is ook het stadsdeel dat het meest vergrijsd is; bijna een kwart van de inwoners in dit stadsdeel is 65 jaar of ouder. De minste ouderen wonen in Laak en Leidschenveen/Ypenburg. Dit laatste stadsdeel is ook het minst vergrijsd; nog geen 5% van alle inwoners in dit stadsdeel is 65-plus. De spreiding van 65-plussers over de stad is door de jaren heen redelijk stabiel.

HOE GAAT HET MET DE HAAGSE OUDEREN?

Wat zijn de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van gezondheid, leefomgeving, financiële positie, maatschappelijke participatie en sociale contacten van ouderen?

Waardering gezondheid

Haagse ouderen zijn in het algemeen tevreden over hun eigen gezondheid en geven deze een rapportcijfer 7. Wel 'scoren' zij op de verschillende gezondheidsaspecten die in deze monitor zijn gepresenteerd minder positief dan gemiddeld voor Den Haag. Zo hebben 65-plussers vaker te maken met een chronische aandoening en/of een handicap, ervaren zij vaker belemmeringen in hun dagelijks leven en vrije tijd en zijn ze vaker afhankelijk van hulp van familie, vrienden, kennissen of burens (de zogenaamde mantelzorg).

Vergeleken met 2009 is er in de gezondheidssituatie van 65-plussers weinig veranderd. Alleen het aantal 65-plussers met een handicap lijkt te zijn toegenomen.

Een aspect dat ook is bekeken en van invloed kan zijn op de gezondheid, is de sportdeelname. De meerderheid van de 65-plussers sport nooit. Dit aandeel is onder 75-plussers nog hoger. 38% van de ouderen sport minimaal één keer per jaar. Het aandeel 65-plussers dat regelmatig sport, dat wil zeggen minimaal 1x per maand, is 30%.

Vergeleken met 2009 lijkt het aandeel ouderen dat nooit sport, te zijn afgenomen. Het aandeel ouderen dat minimaal 12 keer per jaar sport, is echter min of meer gelijk gebleven.

Waardering leefomgeving / woonsituatie

Ook wat betreft de eigen woonomgeving zijn ouderen in het algemeen tevreden; zij geven deze het cijfer 7,4. Zij zijn wat betreft de sociale cohesie in de buurt, de veiligheid in de buurt en de eigen woning vaker tevreden dan gemiddeld voor Den Haag. Alleen over de ontwikkeling van de buurt waarin zij wonen, zijn 65-plussers minder vaak positief dan gemiddeld. 65-plussers vinden minder vaak dat de buurt een positieve ontwikkeling heeft doorgemaakt en geven vaker aan dat de buurt verslechterd is.

Op bijna alle punten met betrekking tot de leefomgeving / woonsituatie zijn 65-plussers de afgelopen jaren iets positiever geworden.

Financiële positie

65-plussers hebben doorgaans een lager (huishoud)inkomen dan gemiddeld; het aandeel 65-plussers met een laag inkomen is hoger dan gemiddeld en het aandeel met een hoog inkomen is lager dan gemiddeld. Daarnaast geven 65-plussers vaker aan dat hun financiële positie het afgelopen jaar is verslechterd. Wel lijken 65-plussers hun financiële zaken beter op orde te hebben; zij moeten minder vaak wel eens bezuinigen op zaken als eten en het betalen van een telefoonrekening dan gemiddeld en hebben ook minder vaak schulden.

Hoewel er ten opzichte van voorgaande jaren meer ouderen zijn met een hoog (huishoud)inkomen en minder met een laag (huishoud)inkomen, geven in 2011 meer 65-plussers aan dat hun financiële positie is verslechterd. Wel weten meer 65-plussers de weg te vinden naar inkomensondersteunende voorzieningen als de Ooievaarspas. Het aandeel 65-plus met een Ooievaarspas lijkt ieder jaar toe te nemen.

Maatschappelijke participatie en sociale contacten

Het is niet verwonderlijk dat het aandeel werkende 65-plussers lager is dan gemiddeld in Den Haag. Toch kan 4% van de 65-plussers tot de werkende beroepsbevolking gerekend worden. 65-plussers zetten zich wel (iets) vaker dan gemiddeld op andere manieren in voor de maatschappij, via vrijwilligerswerk en het verlenen van mantelzorg. Wat betreft deelname aan activiteiten zien we dat 65-plussers vaker gebruik maken van buurthuizen en ook vaker een gebedshuis bezoeken, maar iets minder vaak een culturele voorziening bezoeken. Al bezoeken cultuurliefhebbers van 65 jaar en ouder wel frequenter een van de cultuurvoorzieningen in Den Haag dan alle Haagse cultuurliefhebbers bij elkaar. Nog geen 20% van de ouderen is lid van een sportvereniging. Zelf geeft een ruime meerderheid van 65-plussers aan dat zij voldoende sociale contacten hebben. Op dit punt wijken zij weinig af van het gemiddelde.

Ten opzichte van voorgaande jaren blijft het aandeel werkende 65-plussers ieder jaar min of meer gelijk, maar is het aandeel vrijwilligers en mantelzorgers (iets) toegenomen. Het bezoek aan culturele voorzieningen en het bezoek aan buurthuizen is de afgelopen jaren eveneens (iets) toegenomen. Het aandeel 65-plussers dat lid is van een sportvereniging of die regelmatig een gebedshuis bezoeken is door de jaren heen min of meer stabiel. Ook het aandeel 65-plussers met voldoende sociale contacten is door de jaren heen min of meer gelijk.

KWETSBARE OUDEREN

Naar schatting telt Den Haag in 2011 rond de 17.500 kwetsbare 65-plussers¹. In 2025 zou dit aantal opgelopen kunnen zijn naar bijna 20.000. Ruim 2.000 meer dan nu.

Onder bepaalde groepen ouderen komt kwetsbaarheid vaker voor dan onder andere groepen. Het gaat daarbij om kenmerken als leeftijd, sekse, burgerlijke staat / samenstelling van het huishouden, gezondheid, sociaaleconomische status en woonomgeving.

Hoe hoger de leeftijd hoe groter het aandeel kwetsbare ouderen. Momenteel is de ouderenbevolking in Den Haag relatief jong; de helft van de ouderen is in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar. De groep 75-plus is de afgelopen jaren zelfs in omvang afgenomen. De komende jaren (tot ongeveer 2020) zal de groep 65 tot en met 74-jarigen, de groep met het kleinste aandeel kwetsbaren, het meest in aantal gaan toenemen. Pas na 2020 zal het aantal 75-plussers duidelijk gaan toenemen. Voor de ontwikkeling van het aantal kwetsbare 65-plussers in Den Haag kan dit betekenen dat deze de komende jaren zal gaan toenemen, maar dat van een grotere toename pas sprake zal zijn na 2020, wanneer het aantal 75-plussers sterker zal gaan toenemen.

Vrouwen zijn vaker kwetsbaar dan mannen. Momenteel is het aandeel vrouwen binnen de groep Haagse 65-plussers hoger dan het aandeel mannen. Wel is dit aandeel vrouwen de afgelopen jaren gedaald en zal de komende jaren verder gaan dalen. Dit kan een dempend effect hebben op het aantal kwetsbare ouderen in Den Haag.

Kwetsbaarheid komt vaker voor onder alleenstaande ouderen dan onder ouderen die samenwonen, bijvoorbeeld met een partner of kinderen. In Den Haag zijn momenteel meer eenpersoonshuishoudens (met aan het hoofd een 65-plusser) dan meerpersoonshuishoudens; 60% van de huishoudens is een eenpersoonshuishouden. Het aantal eenpersoonshuishoudens zal de komende jaren sterker gaan toenemen dan het aantal meerpersoonshuishoudens. Dit kan een ongunstig effect hebben op het aantal kwetsbare ouderen in Den Haag.

Wat betreft gezondheid hebben met name twee aspecten invloed op de kwetsbaarheid; het hebben van meer dan één chronische aandoening en het hebben van matige of ernstige functiebeperkingen. Deze aspecten zijn zelfs doorslaggevend voor kwetsbaarheid. Onder 65-plussers in Den Haag lijkt het aandeel met een chronische aandoening en het aandeel dat beperkingen ervaart redelijk stabiel. Uit de raming van het Sociaal Cultureel Planbureau van het aantal kwetsbaren in 2030 blijkt dat het aantal 65-plussers met meer dan één chronische aandoening (landelijk) zal gaan toenemen. Het aantal 65-plussers zonder chronische aandoening zal echter ook toenemen, wat een dempend effect heeft op het aantal kwetsbare 65-plussers.

Een hogere sociaaleconomische status, qua inkomen en opleiding, beschermt tegen kwetsbaarheid. Ten opzichte van voorgaande jaren lijkt zowel het aandeel hoger opgeleiden als het aandeel 65-plussers met een hoog (huishoud)inkomen te zijn gestegen en het aandeel met een laag opleidingsniveau en laag (huishoud)inkomen te zijn gedaald. Als deze trend zich doorzet kan dit een gunstig effect hebben op het aantal kwetsbare ouderen in Den Haag.

Ouderen die zich niet veilig voelen in de buurt waarin zij wonen zijn vaker (langdurig) kwetsbaar dan ouderen die zich wel veilig voelen. 65-plussers in Den Haag zijn vaker tevreden over de veiligheid in de buurt dan gemiddeld. Dit neemt echter niet weg dat bijna een kwart van de 65-plussers (23%) zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt en dat 5% zich zelfs vaak onveilig voelt. Wel is dit aandeel door de jaren heen redelijk stabiel.

VOORZIENINGEN VOOR OUDEREN IN DEN HAAG

Om als oudere, kwetsbaar of niet, zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen wonen is het van belang dat er goede voorzieningen voor ouderen zijn. Even belangrijk daarbij is dat de ouderen weten dat deze voorzieningen er zijn en bij wie zij voor hulp kunnen aankloppen.

¹ De schatting is gebaseerd op de percentages kwetsbare ouderen zoals die door het Sociaal Cultureel Planbureau zijn opgenomen in de rapportage 'Kwetsbare ouderen'.

Bekendheid met voorzieningen

Er zijn meerdere instanties in Den Haag die informatie en advies aan ouderen kunnen geven en hen kunnen helpen bij bijvoorbeeld het aanvragen van bepaalde voorzieningen. Daarnaast is veel informatie via internet te vinden. 65-plussers lopen (nog steeds) 'achter' wat betreft het gebruik van internet. 61% van de 65-plussers maakt hiervan gebruik, terwijl dit aandeel gemiddeld 89% is. Wel lijkt het gebruik van internet onder 65-plussers toe te nemen. De bekendheid met de i-Shops, waar ouderen informatie kunnen krijgen over zaken op het gebied van onder andere wonen, zorg en welzijn, lijkt eveneens iets toe te nemen. Al blijft het aandeel 65-plussers dat deze i-Shops kent, beperkt (14%). Bijna eenderde van de 65-plussers is bekend met de Wmo. Dit aandeel lijkt door de jaren heen stabiel.

Bereik van voorzieningen en organisaties

Niet alle informatie die organisaties zelf opgeven wat betreft het gebruik van voorzieningen, is uit te splitsen naar de doelgroep 65-plus.

In het algemeen zien we dat het bereik van de meerderheid van de voorzieningen (onder alle Hagenaars) gegroeid is. Zo zien we dat het aantal uitstaande en nieuw toegekende Wmo-voorzieningen het afgelopen jaar is toegenomen. Ook is het aantal vragen aan Sociaal Raadslieden, de i-Shops en het CIPO (Centraal Informatie Punt Ouderen) gestegen. Daarnaast is het gebruik van inkomensondersteunende voorzieningen, zoals de Ooievaarspas, het Fonds voor ouderen en de schuldhulpverlening toegenomen. Wat betreft voorzieningen gericht op sociale contacten zien we dat de ouderenadviseurs meer ouderen hebben weten te bereiken. Ook zijn er meer koppels tussen vrijwilligers en ouderen gerealiseerd dan in voorgaande jaren. In 2010 zijn er daarnaast nieuwe projecten gericht op dagstructurering van ouderen op diverse plekken in Den Haag opgestart. Er zijn echter ook voorzieningen waarvan het gebruik het afgelopen jaar niet is toegenomen, zoals de wijkbussen en de warme maaltijden.

1 Inleiding

In het najaar van 2009 is voor het eerst een ouderenmonitor opgesteld. Deze is in 2010 uitgebracht onder de naam Ouderenwijzer 2010. In de monitor is een veelheid aan, vooral, kwantitatieve data over ouderen in Den Haag bij elkaar gebracht. Hierbij is gebruik gemaakt van reeds bestaande bronnen, zoals de Stadsenquête en de Gemeentelijke Basis Administratie. Thema's die in de monitor aan de orde komen zijn; demografie, gezondheid, leefomgeving, financiële positie, maatschappelijke participatie en voorzieningen. De meerderheid van de cijfers uit de Ouderenwijzer 2010 heeft betrekking op de jaren 2005, 2007 en 2009. Inmiddels zijn we bijna twee jaar verder en kunnen we de reeks voortzetten met cijfers van 2011 (of in een enkel geval 2010).

Om te bepalen of het uitgezette beleid slaagt en om te bepalen in hoeverre beleidsimpulsen nodig zijn vindt de beleidsafdeling Maatschappelijke Zorg en Volksgezondheid (MZV) het belangrijk om regelmatig over de meest actuele informatie te beschikken. Daarnaast is de Ouderenwijzer 2010 een handig naslagwerk gebleken en is ook in de stad, bij diverse instellingen en organisaties goed ontvangen. Om deze reden(en) heeft de beleidsafdeling MZV aan de productgroep Onderzoek en Integrale Vraagstukken (OIV) gevraagd om de monitor te actualiseren.

De onderzoeksvraag die in deze monitor staat is:

'Wat is de situatie van Haagse 65-plussers op dit moment en hoe is deze in vergelijking met voorgaande jaren?'

De onderzoeksvraag is dezelfde als in de eerdere monitor en de thema's die aan de orde komen, zijn ook grotendeels dezelfde. Er is wel één belangrijke wijziging; de leeftijdsgrens van de doelgroep. Het nieuwe ouderenbeleid van de gemeente Den Haag gaat niet langer uit van 55-plussers, maar van 65-plussers. Als er in deze monitor gesproken wordt van Haagse ouderen worden hier dus alle Hagenaars van 65 jaar en ouder mee bedoeld. Om de continuïteit van de monitor niet geheel te doorbreken zullen in enkele tabellen ook cijfers worden opgenomen van de groep 55 tot en met 64-jarigen. Daarnaast zijn in de bijlagen tabellen opgenomen met uitkomsten van de totale groep Haagse 55-plussers.

Omdat in het nieuwe ouderenbeleid het accent ligt op 'kwetsbare' ouderen zal er dit jaar specifiek aandacht worden besteed aan kenmerken van deze groep. In paragraaf 1.2.2 wordt hier nader op ingegaan.

1.1 ONDERZOEKSAANPAK

Omdat er binnen de gemeente Den Haag (jaarlijks) diverse onderzoeken worden gehouden onder de Haagse bevolking is er voor gekozen om voor deze monitor gebruik te maken van reeds bestaande bronnen/onderzoeken. Deze rapportage is dan ook samengesteld uit informatie van meerdere bronnen en onderzoeken, waarbij de uitkomsten zijn toegespitst op de doelgroep 'ouderen'.

In deze monitor wordt niet alleen gekeken naar de situatie op dit moment, maar ook naar het verleden zodat er wellicht trends te ontdekken zijn. Er is gekozen om 4 jaar terug te kijken, maar niet alle tussenliggende jaren afzonderlijk te bekijken. Er worden, waar mogelijk, drie jaren meegenomen; 2007, 2009 en 2011.

NB Omdat de uitkomsten voor de verschillende jaren om diverse redenen niet geheel te vergelijken zijn, ligt de nadruk in deze monitor op de uitkomsten van het laatste jaar (2010 of 2011). Zie voor meer uitleg Bijlage 1.

1.2 DOELGROEP

1.2.1 Leeftijd

In deze rapportage staan de Haagse ouderen centraal. In navolging van de beleidsnota voor het ouderenbeleid 2011-2014 wordt uitgegaan van personen van 65 jaar en ouder. Waar mogelijk, wordt er binnen de groep ouderen onderscheid gemaakt tussen:

- 65 tot en met 74-jarigen,
- 75-plussers.

1.2.2 Kwetsbare ouderen²

Onlangs is er van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een rapport verschenen over kwetsbare ouderen.

Of iemand kwetsbaar is of niet hangt, volgens het SCP, af van een aantal factoren. Naast de lichamelijke gezondheid zijn ook psychische en sociale factoren belangrijk. Alle factoren samen kunnen worden vertaald in criteria voor kwetsbaarheid: lichamelijk actief zijn, voeding, mobiliteit, evenwicht, zintuiglijke functies (horen, zien), kracht, uithoudingsvermogen; cognitie (denken, herinneren, waarnemen, interpreteren, problemen oplossen), stemming en coping (hoe ga je om met gebeurtenissen in je leven); sociale steun en sociale relaties. Een oudere is kwetsbaar wanneer hij of zij aan een aantal van deze criteria voor kwetsbaarheid voldoet. De 'score' op de criteria wordt gemeten aan de hand van de Tilburg Frailty Indicator die in een vragenlijst is opgenomen.

Kwetsbare ouderen zijn, volgens het SCP, met name te vinden onder:

- ouderen op hogere leeftijd,
- vrouwen,
- alleenwonende ouderen (vooral verweduwd en gescheiden),
- ouderen met een lagere sociaaleconomische status (opleiding en inkomen),

en vooral onder ouderen die:

- meer dan één chronische aandoening hebben,
- matige of ernstige functiebeperkingen hebben.

Vrouwen zijn vaker kwetsbaar zijn doordat zij vaker te maken hebben met chronische aandoeningen. Ouderen op hogere leeftijd hebben vaker met kwetsbaarheid te maken doordat zij vaker beperkingen hebben.

Overigens is niet bekend of etniciteit ook van invloed is op kwetsbaarheid. Vanwege het gebrek aan betrouwbare data heeft het SCP dit kenmerk niet in de analyse opgenomen.

1.3 GEBRUIKTE BRONNEN

Voor het samenstellen van deze monitor is gebruik gemaakt van een aantal bestaande bronnen en onderzoeken:

- bestanden van de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) van de gemeente Den Haag,
- bevolkingsprognoses opgesteld door de Dienst Stedelijke Ontwikkeling van de gemeente Den Haag (beschikbaar via 'Den Haag in Cijfers'),
- gegevens uit de Stadsenquête van 2007, 2009 en 2011,
- gegevens uit de Veiligheidsmonitor van 2008, 2009 en 2010³,
- gegevens uit de Wmo Monitor 2010 (met daarin informatie over 2007, 2008, 2009 en 2010⁴),
- jaarverslagen (over 2010) van welzijnsorganisaties in Den Haag.

Aan het begin van elk hoofdstuk wordt aangegeven welke bronnen/onderzoeken gebruikt zijn.

In Bijlage 1 vindt u meer informatie over de verschillende bronnen en onderzoeken.

² Bron: Sociaal en Cultureel Planbureau (2011), *Kwetsbare ouderen*

³ Vanwege het kleine aantal 75-plussers dat in 2007 heeft deelgenomen aan het onderzoek is hier gekozen voor de periode 2008-2010. Het jaar 2010 is het laatste jaar waarover informatie beschikbaar is.

⁴ Het jaar 2010 is het laatste jaar waarover informatie beschikbaar is.

1.3.1 Representativiteit en betrouwbaarheid

De gegevens uit de Stadsenquête en de Veiligheidsmonitor hebben betrekking op een steekproef. Hoewel de uitkomsten gewogen zijn, zodat er uitspraken kunnen worden gedaan over de gehele populatie, moet er rekening worden gehouden met de betrouwbaarheid en de nauwkeurigheidsmarges. Kort gezegd betekent dit dat de uitkomsten die worden gepresenteerd in werkelijkheid een aantal procenten kan afwijken. Bij de berekening van de marges wordt doorgaans uitgegaan van 95% betrouwbaarheid. Dit betekent dat als het onderzoek 100 maal herhaald wordt er 95 keer een waarde wordt gevonden die binnen de marges ligt.

De mate van nauwkeurigheid neemt af naarmate het aantal respondenten kleiner is (zie ook Bijlage 1). Met name voor de uitkomsten van de Stadsenquête geldt dat deze betrekking hebben op een enigszins kleine groep respondenten (rond de 250 personen). Bij de interpretatie van de uitkomsten moet hiermee rekening gehouden worden.

1.4 OPZET RAPPORTAGE

De opzet van de rapportage is als volgt. In het eerste hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de groep Haagse 65-plussers. Het gaat hierbij om vragen als; hoe groot is de groep 65-plus, hoe kenmerkt deze groep zich en waar wonen zij in Den Haag? In hoofdstuk 3 staat de situatie van Haagse ouderen centraal. Er zal gekeken worden naar verschillende aspecten zoals de gezondheid, de woonsituatie, de financiële situatie en de maatschappelijke participatie van 65-plussers. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de verschillende kenmerken die met kwetsbaarheid te maken hebben en wat dit voor het aantal kwetsbare ouderen in Den Haag betekent. In hoofdstuk 5 wordt vervolgens gekeken naar de voorzieningen voor ouderen die in de stad aanwezig zijn en het gebruik hiervan.

2 Demografische kenmerken

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de groep ouderen in Den Haag. Het gaat daarbij om alle Hagenaars van 65 jaar en ouder. Informatie over de groep 55-plus vindt u in Bijlage 2.

De gegevens in dit hoofdstuk zijn afkomstig uit de bestanden van de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) en uit de bevolkingsprognose opgesteld door de Dienst Stedelijke Ontwikkeling. In Bijlage 1 vindt u meer informatie over deze bestanden.

2.1 AANTAL OUDEREN IN DEN HAAG

Op 1 januari 2011 telde Den Haag ruim 64.000 inwoners van 65 jaar en ouder (zie tabel 2.1). Hoewel de groep 65-plussers in absoluut aantal is toegenomen ten opzichte van 2009, is het aandeel dat zij innemen in de totale populatie van Den Haag iets gedaald. Momenteel is er in Den Haag dan ook geen sprake van verregaande vergrijzing. Van alle inwoners van Den Haag is 13% 65 jaar of ouder (in 2011).

De grijze druk, dat wil zeggen het aantal 65-plussers als aandeel van het aantal 15 tot en met 64 jarigen, is ten opzichte van 2009 eveneens iets afgenomen (van 18,9% in 2009 naar 18,6% in 2011).

De komende jaren zal het aantal 65-plussers sterker gaan toenemen dan de afgelopen 4 jaar het geval was. Ook het aandeel dat zij innemen in de totale Haagse populatie zal gaan toenemen. De vergrijzing in Den Haag zal dus toenemen. De verwachting is dat er in 2025 ruim 78.500 Hagenaars van 65 jaar en ouder zijn en dat zij bijna 16% van de gehele Haagse bevolking uitmaken.

Tabel 2.1 Aantal ouderen (65 jaar en ouder) in Den Haag en aandeel van de totale bevolking in het verleden, nu en in de toekomst

	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Totale bevolking	474.082	482.510	496.296	504.129	508.648	502.376
Aantal ouderen 65+	63.818	63.475	64.105	69.467	73.927	78.560
<i>Vergrijzing</i>						
% ouderen 65+ van totale bevolking	13,5%	13,2%	12,9%	13,8%	14,5%	15,6%
<i>Grijze druk</i>						
% ouderen 65+ van 15-64-jarigen	19,5%	18,9%	18,6%	20,1%	21,4%	23,3%

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

Voor en deel heeft de groei dan wel afname van het aantal ouderen te maken met de opbouw van de bevolking. Daarnaast wordt dit deels bepaald door migratie van en naar Den Haag. Ook sterfte onder ouderen speelt een rol. Ieder jaar sterven er in Den Haag ruim 3.000 65-plussers. In 2010 ging het om 3.368 ouderen⁵. Onder hen zijn iets meer vrouwen (60% in 2010) dan mannen (40% in 2010). Van alle ouderen die in 2010 zijn overleden was 18% in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar.

2.2 KENMERKEN VAN DE HAAGSE OUDEREN

Hoe kunnen we de Haagse ouderen typeren? We kijken naar een aantal kenmerken, te weten:

- leeftijd,
- sekse,
- etniciteit,
- samenstelling huishouden,
- woonvorm.

⁵ Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011. Gegevens over 2011 zijn (nog) niet voorhanden

2.2.1 Leeftijd

De verdeling tussen de groep 65 tot en met 74-jarigen en de groep 75-plussers is in 2011 bijna gelijk. 51% van de 65-plussers is in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar (zie tabel 2.2a). Dit is 6,6% van de totale Haagse bevolking (zie tabel 2.2b). 49% van de Haagse ouderen is 75 jaar of ouder. Dit is 6,3% van alle inwoners van Den Haag.

In de afgelopen jaren was het beeld omgedraaid; toen waren er iets meer 75-plussers dan 65 tot en met 74-jarigen. Deze laatste groep is de afgelopen jaren sneller toegenomen dan de groep 75-plussers. De groep 75-plus is in omvang zelfs afgenomen. De groei van het aantal Haagse ouderen is dus (vanaf 2007) geheel voor rekening van de groep 65 tot en met 74-jarigen. Tot en met 2020 zal de groep 65 tot en met 74-jarigen sterker blijven toenemen dan de groep 75-plussers. De totale groep 65-plus zal dan ook de komende jaren verder 'verjongen'. Na 2020 zal de groep 75-plus weer sterker gaan toenemen. De eerste babyboomers die in 2011 65 jaar worden, zullen in 2021 75 jaar gaan worden. We zien tussen 2020 en 2025 dan ook een sterke groei van het aantal ouderen in de leeftijd van 75 tot 79 jaar.

Tabel 2.2a Verdeling van de groep ouderen naar leeftijd (absoluut en procentueel) in het verleden, nu en in de toekomst

	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Aantal						
65 – 74 jaar	30.889	31.344	32.646	38.847	42.683	43.341
75 jaar en ouder	32.929	32.131	31.459	30.620	31.244	35.219
Totaal ouderen 65+	63.818	63.475	64.105	69.467	73.927	78.560
Percentage						
65 – 74 jaar	48,4%	49,4%	50,9%	55,9%	57,7%	55,2%
75 jaar en ouder	51,6%	50,6%	49,1%	44,1%	42,3%	44,8%
Totaal ouderen 65+	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

Tabel 2.2b Aandeel ouderen van de totale bevolking naar leeftijd, in het verleden, nu en in de toekomst

	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Aantal						
Totale bevolking (=100%)	474.082	482.510	496.296	504.129	508.648	502.376
Percentage						
65 – 74 jaar	6,5%	6,5%	6,6%	7,7%	8,4%	8,6%
75 jaar en ouder	6,9%	6,7%	6,3%	6,1%	6,1%	7,0%
Totaal ouderen 65+	13,5%	13,2%	12,9%	13,8%	14,5%	15,6%

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

2.2.2 Sekse

Er zijn in Den Haag meer vrouwen dan mannen van 65 jaar en ouder. Van alle 65-plussers is (in 2011) 59% vrouw en 41% man (zie tabel 2.3a). Vooral in de hogere leeftijdsgroepen zien we meer vrouwen dan mannen (zie figuur 2.3b). Dit is niet vreemd aangezien de levensverwachting van vrouwen hoger is dan voor mannen. Wel is de levensverwachting van mannen de afgelopen jaren sterker gestegen dan die van vrouwen⁶.

Ook in 2007 en 2009 was de groep vrouwen groter dan de groep mannen. Het aandeel dat vrouwen innemen in de gehele groep ouderen is de afgelopen jaren echter gedaald. Overigens is ook het absolute aantal vrouwen de afgelopen jaren iets gedaald, terwijl het aantal mannen is toegenomen. Vooral het aantal vrouwen in de leeftijd van 75 tot en met 84 jaar is de afgelopen jaren afgenomen. Bij mannen zien we vooral een toename van het aantal in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar.

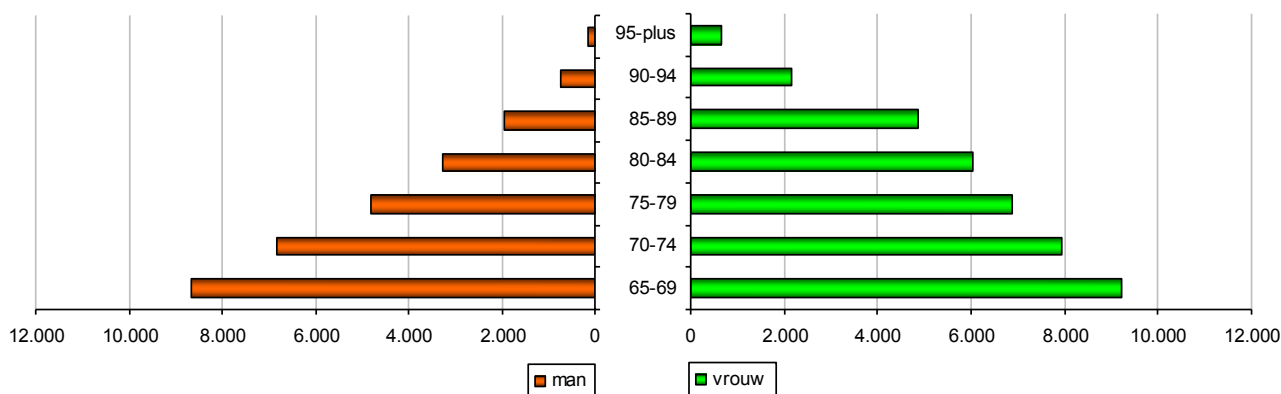
De komende jaren zal het aantal vrouwen in de leeftijd van 65 jaar en ouder weer gaan toenemen, met ongeveer 6.000 personen tot en met 2025. Het aantal mannen zal echter sterker toenemen, met ruim 8.000 personen tot en met 2025. Het aandeel dat vrouwen innemen in de totale groep 65-plus zal daarmee verder gaan dalen (tot 56% in 2025), terwijl het aandeel mannen zal blijven toenemen (tot 44% in 2025).

Tabel 2.3a Verdeling van de groep ouderen naar sekse (absoluut en procentueel) in het verleden, nu en in de toekomst

	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Aantal						
Mannen	25.132	25.543	26.367	29.791	32.404	34.699
Vrouwen	38.686	37.932	37.738	39.676	41.523	43.861
Totaal ouderen 65+	63.818	63.475	64.105	69.467	73.927	78.560
Percentage						
Mannen	39,4%	40,2%	41,1%	42,9%	43,8%	44,2%
Vrouwen	60,6%	59,8%	58,9%	57,1%	56,2%	55,8%
Totaal ouderen 65+	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

Figuur 2.3b Verdeling van de groep ouderen naar sekse en leeftijd (absoluut) in 2011

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2011

⁶ Bron: Duin, C. van en J. Garssen (2011), "Bevolkingsprognose 2010–2060: sterkere vergrijzing, langere levensduur", in: Centraal Bureau voor de Statistiek, *Bevolkingstrends, 1e kwartaal 2011*, pp 16-23.

2.2.3 Etniciteit

Van alle ouderen in Den Haag in 2011 is 27% is van buitenlandse herkomst, oftewel allochtoon⁷. Het gaat om ruim 17.000 ouderen (zie tabel 2.4a). Allochtone ouderen zijn gemiddeld jonger dan autochtone ouderen (zie figuur 2.4b). Er geldt; hoe hoger de leeftijd, hoe kleiner het aandeel allochtone ouderen. Van alle allochtone ouderen (in 2011) is 40% in de leeftijd van 75 jaar of ouder. Ter vergelijking; van alle autochtone ouderen is bijna 53% 75 jaar of ouder.

De afgelopen jaren is het aantal allochtone ouderen toegenomen en is het aantal autochtone ouderen afgenomen. Het aandeel allochtone ouderen binnen de groep Haagse 65-plussers is de afgelopen vier jaar dan ook met 2,5 procentpunt toegenomen. Met name het aantal allochtone ouderen in de leeftijd van 70 tot en met 74 jaar is sinds 2007 toegenomen.

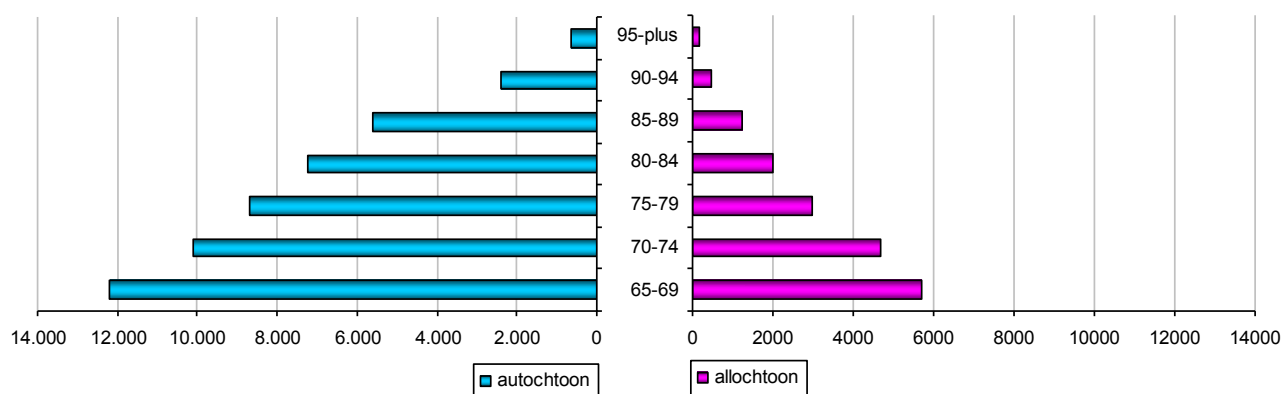
De komende jaren zal zowel de groep autochtone ouderen als de groep allochtone ouderen in aantal toenemen. De groep allochtone ouderen zal sterker toenemen dan de groep autochtone ouderen. Hierdoor zal het aandeel allochtone 65-plussers de komende jaren verder gaan toenemen, tot 37% in 2025 (bijna 10 procentpunt hoger dan in 2011).

Tabel 2.4a Verdeling van de groep ouderen naar etniciteit (absoluut en procentueel) in het verleden, nu en in de toekomst

	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Aantal						
Autochtoon	48.244	47.159	46.880	49.358	49.671	49.730
Allochtoon	15.574	16.316	17.225	20.110	24.255	28.830
Totaal ouderen 65+	63.818	63.475	64.105	69.468	73.926	78.560
Percentage						
Autochtoon	75,6%	74,3%	73,1%	71,1%	67,2%	63,3%
Allochtoon	24,4%	25,7%	26,9%	28,9%	32,8%	36,7%
Totaal ouderen 65+	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

Figuur 2.4b Verdeling van de groep ouderen naar etniciteit en leeftijd (absoluut) in 2011

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2011

⁷ Op basis van de definitie van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Volgens deze definitie is een persoon allochtoon wanneer hij of zij zelf en/of tenminste één van beide ouders in het buitenland geboren is. Alleen op basis van deze definitie zijn er prognosecijfers beschikbaar.

2.2.4 Etniciteit naar herkomst

Binnen de groep allochtone ouderen is de groep ouderen uit 'overig geïndustrialiseerde' landen, oftewel westerse landen, het grootst (zie tabel 2.5a). Ruim de helft (52%) van alle allochtone ouderen valt binnen deze categorie. De vijf grootste groepen ouderen in deze categorie komen uit de landen: Indonesië (4318 ouderen), Duitsland (2677 ouderen), België (475 ouderen), Groot-Brittannië (309 ouderen) en Oostenrijk (234 ouderen).

Het aantal ouderen uit 'overige geïndustrialiseerde' landen is de afgelopen jaren iets afgenomen en zal de komende jaren verder afnemen. Het aandeel dat deze groep inneemt in de populatie allochtone ouderen zal duidelijk minder worden. In 2025 verwacht men dat deze groep nog slechts een kwart (26%) van alle allochtone ouderen inneemt (zie tabel 2.5b).

Tabel 2.5a Verdeling van de groep allochtone ouderen naar herkomstgroep (absoluut) in het verleden, nu en in de toekomst

	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Aantal						
Turks	770	901	1.044	1.381	1.846	2.518
Marokkaans	821	1.000	1.085	1.385	1.881	2.377
Surinaams	2.463	2.734	3.161	4.359	6.168	7.996
Antilliaans & Arubaans	356	389	509	775	1.234	1.689
Zuid-Europees	599	611	647	682	720	771
Overig geïndustrialiseerd	9.071	9.007	8.980	9.060	8.266	7.549
Overig niet-geïndustrialiseerd	1.494	1.674	1.799	2.468	4.140	5.930
Totaal allochtone ouderen 65+	15.574	16.316	17.225	20.110	24.255	28.830

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

Van de afzonderlijke herkomstgroepen die in tabel 2.5a zijn gepresenteerd is de groep ouderen van Surinaamse herkomst de grootste; 18% van alle allochtone ouderen heeft een Surinaamse achtergrond. Dit is 5% van alle Haagse ouderen. Deze groep is de afgelopen vier jaar gegroeid, zowel qua aantal als qua aandeel binnen de groep allochtone ouderen. Deze stijging zal de komende jaren voortgezet worden. Vooral het aantal Surinaamse ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar zal tot 2025 toenemen. Er zullen dan ongeveer 8.000 ouderen van Surinaamse herkomst zijn en zij zullen 28% van de totale groep allochtone ouderen innemen. Deze groei leidt ertoe dat ook het aandeel ouderen van Surinaamse herkomst in de totale populatie Haagse ouderen zal gaan toenemen; in 2025 zal 10% van alle 65-plussers van Surinaamse herkomst zijn.

Tabel 2.5b Verdeling van de groep allochtone ouderen naar herkomstgroep (procentueel) in het verleden, nu en in de toekomst

	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Percentage						
Turks	4,9%	5,5%	6,1%	6,9%	7,6%	8,7%
Marokkaans	5,3%	6,1%	6,3%	6,9%	7,8%	8,2%
Surinaams	15,8%	16,8%	18,4%	21,7%	25,4%	27,7%
Antilliaans & Arubaans	2,3%	2,4%	3,0%	3,9%	5,1%	5,9%
Zuid-Europees	3,8%	3,7%	3,8%	3,4%	3,0%	2,7%
Overig geïndustrialiseerd	58,2%	55,2%	52,1%	45,1%	34,1%	26,2%
Overig niet-geïndustrialiseerd	9,6%	10,3%	10,4%	12,3%	17,1%	20,6%
Totaal allochtone ouderen 65+	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

Niet alleen de groep Surinaamse ouderen is de afgelopen jaar in aantal gegroeid; dit geldt voor alle afzonderlijke herkomstgroepen die in de tabel zijn opgenomen. Ook de komende jaren zullen deze groepen in omvang toenemen.

Absoluut gezien zal, na de groep ouderen van Surinaamse afkomst, de groep ouderen uit 'overig niet-geïndustrialiseerde' landen (oftewel niet-westerse landen) het meest gaan groeien. Relatief gezien gaat deze laatste groep het meest groeien; van 10% in 2011 naar 21% van alle allochtone ouderen in 2025.

2.2.5 Samenstelling huishoudens

Ruim 60% van de huishoudens met aan het hoofd een 65-plusser is een eenpersoonshuishouden (zie tabel 2.6). De afgelopen jaren is dit aandeel iets teruggelopen. Het absolute aantal eenpersoonshuishoudens is echter min of meer gelijk gebleven. Ook voor de andere typen huishoudens zien we weinig verandering ten opzichte van 2007 en 2009.

De komende jaren zullen alle typen huishoudens in aantal gaan toenemen. Het aantal eenpersoonshuishoudens zal het sterkst gaan stijgen (met ruim 6.000 tot en met 2025). Met name onder 65 tot en met 74-jarigen zal het aantal eenpersoonshuishoudens gaan toenemen. Relatief gezien neemt het aandeel eenpersoonshuishoudens echter nog iets verder af, ten gunste van eenoudergezinnen en samenwonenden met kinderen. Met andere woorden; eenpersoonshuishoudens blijven het belangrijkste type huishouden onder 65-plussers, maar we zien wel meer diversiteit qua typen huishouden komen.

Tabel 2.6 Samenstelling huishoudens waarvan het hoofd 65 jaar of ouder is (absoluut en procentueel), in het verleden, nu en in de toekomst

	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Aantal						
Eenpersoonshuishouden	29.202	28.900	29.158	30.704	32.841	35.397
Samenwonend zonder kinderen	15.106	15.140	15.474	17.064	17.882	18.452
Samenwonend met kinderen	1.259	1.288	1.396	1.741	2.059	2.332
Eenoudergezin	1.387	1.363	1.352	1.442	1.656	1.953
Totaal aantal huishoudens	46.954	46.691	47.380	50.951	54.438	58.134
Percentage						
Eenpersoonshuishouden	62,2%	61,9%	61,5%	60,3%	60,3%	60,9%
Samenwonend zonder kinderen	32,2%	32,4%	32,7%	33,5%	32,8%	31,7%
Samenwonend met kinderen	2,7%	2,8%	2,9%	3,4%	3,8%	4,0%
Eenoudergezin	3,0%	2,9%	2,9%	2,8%	3,0%	3,4%
Totaal aantal huishoudens	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

2.2.6 Woonvorm

Onder woonvorm kunnen we veel verstaan; zelfstandig, niet-zelfstandig, in een flat of rijtjeswoning, in een serviceflat of aanleunwoning, etc. Omdat er weinig informatie is over het type huis waarin ouderen wonen, willen we ons hier beperken tot het onderscheid tussen zelfstandig wonend en niet-zelfstandig, oftewel intramuraal.

In 2011 wonen ruim 4.000 ouderen intramuraal (zie tabel 2.7 op de volgende pagina). Dit is slechts een klein aandeel van alle 65-plussers, namelijk 6%. In 2009 woonden er ongeveer 400 meer 65-plussers in intramurale instellingen en was ook het aandeel dat intramuraal woont iets hoger.

Van de 65-plussers die niet-zelfstandig wonen is de meerderheid 75-plus (88%). Van alle 75-plussers in Den Haag woont 11% intramuraal. Onder ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar is dit aandeel 'slechts' 1,5%.

Tabel 2.7 Verdeling van de groep ouderen naar woonvorm (absoluut en procentueel) in 2009 en 2011

	werkelijke gegevens	
	2009	2011
Aantal		
Zelfstandig	59.040	60.094
Intramuraal	4.435	4.011
Totaal ouderen 65+	63.475	64.105
Percentage		
Zelfstandig	93,0%	93,7%
Intramuraal	7,0%	6,3%
Totaal ouderen 65+	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2009 en 2011

2.3 WAAR WONEN HAAGSE OUDEREN?

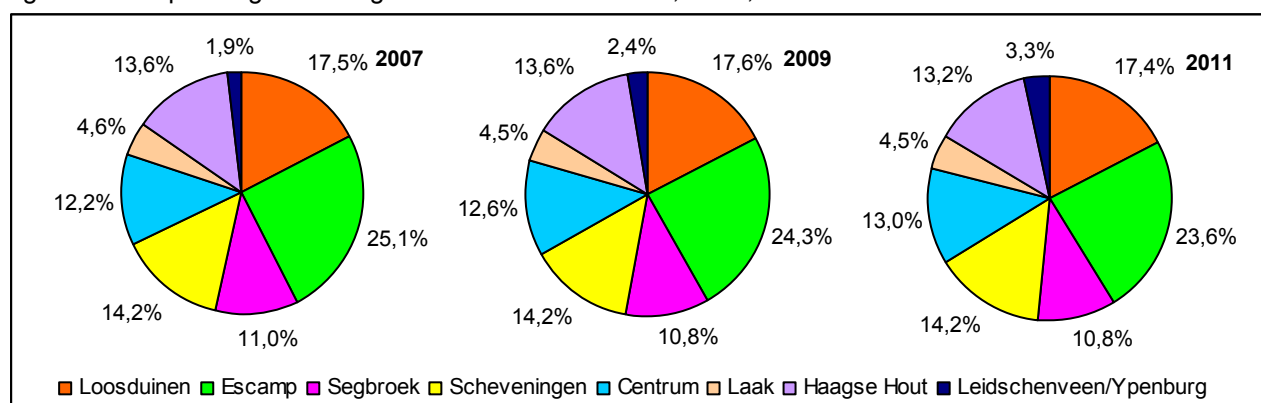
Er zijn twee manieren om aan te geven waar Haagse ouderen wonen. Er kan gekeken worden naar de spreiding van alle ouderen over de stad en er kan gekeken worden naar het aandeel ouderen van de bevolking per stadsdeel.

2.3.1 Spreiding over de stad

Als we de spreiding van Haagde 65-plussers over de stad bekijken, zien we dat in Escamp de meeste ouderen wonen; 24% van alle ouderen woont in Escamp (zie figuur 2.8a). In Loosduinen woont ook een aanzienlijke groep ouderen; 17%. In Leidschenveen/Ypenburg (3%) en Laak (4,5%) wonen de minste ouderen.

Het beeld voor 2011 is vergelijkbaar met voorgaande jaren. Wel zien we dat het aandeel ouderen in Leidschenveen/Ypenburg ieder jaar iets toeneemt, terwijl het aandeel ouderen dat in Loosduinen woont iets afneemt.

Figuur 2.8a Spreiding van Haagse ouderen over de stad, 2007, 2009 en 2011

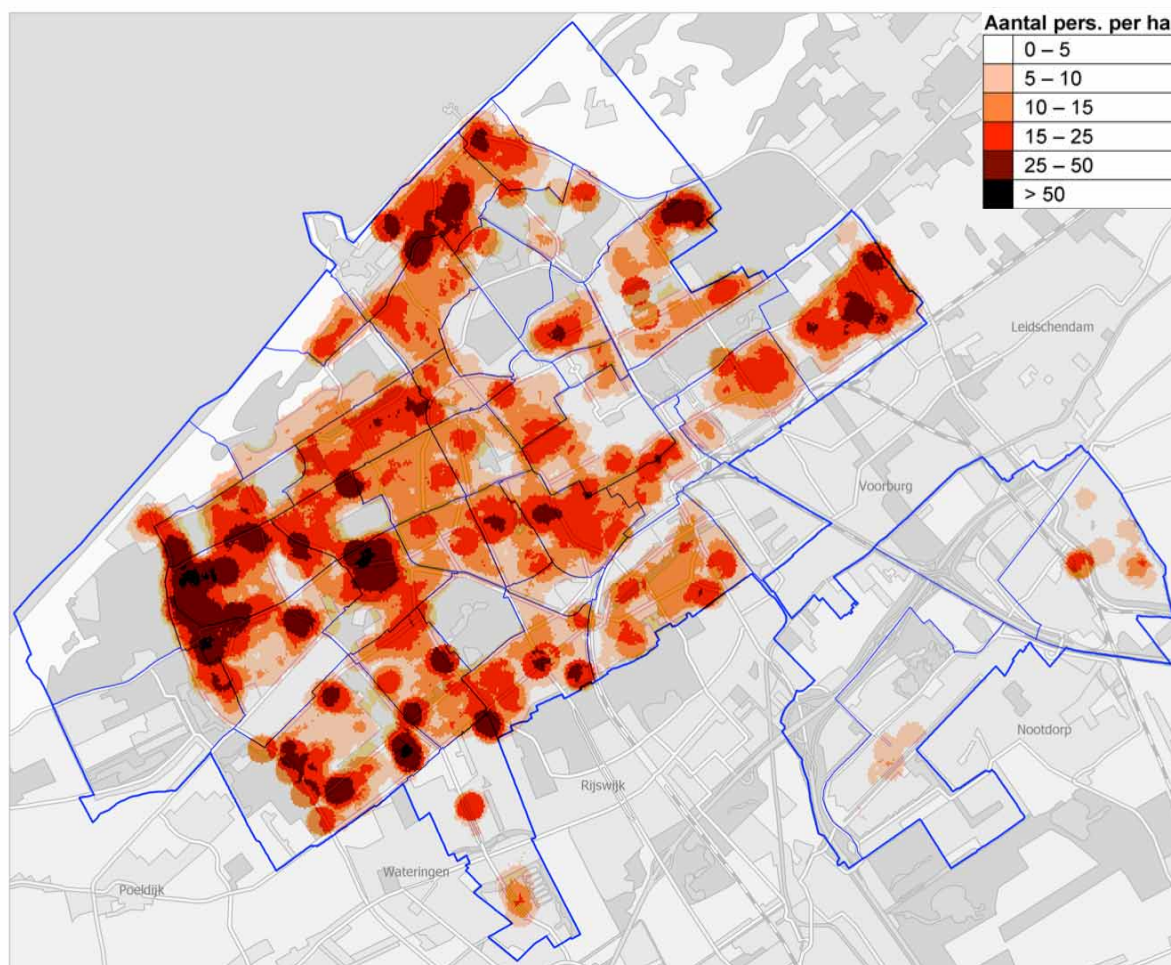

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011

Het aantal ouderen in een stadsdeel of wijk zegt in feite nog niets over de ruimtelijke concentratie van ouderen in deze stadsdelen en wijken. Hiervoor moeten we ook kijken naar de grootte van het gebied waar zij wonen; een x-aantal ouderen in een kleiner gebied levert een grotere concentratie op dan hetzelfde aantal ouderen in een groter gebied.

In figuur 2.8b zijn een aantal duidelijke concentraties te zien. Een deel van deze concentraties zijn te vinden op plekken waar zich verpleeg- en verzorgingshuizen of andere vormen van ouderenwoningen in Den Haag bevinden (zie daarvoor ook paragraaf 5.3).

Figuur 2.8b Concentratie 65-plussers in Den Haag in 2011

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2011 en WOZ 2011 (bewerking Productgroep OIV)

2.3.2 Spreiding per stadsdeel

Bekijken we het aandeel dat ouderen innemen in de populatie van het betreffende stadsdeel, dan zien we dat Loosduinen het meest vergrijsd is (zie tabel 2.9 op de volgende pagina). Bijna een kwart van de inwoners van Loosduinen is 65 jaar of ouder. Ook in Haagse Hout zien we een hoog aandeel ouderen; van alle inwoners in dit stadsdeel is 20% 65-plus. Dit aandeel is de afgelopen jaren wel iets gedaald. Ook in Escamp zien we een kleine daling van het aandeel ouderen; in 2007 was 15% 65-plus, in 2011 is dit gedaald naar 13%. Dit is (mede) veroorzaakt door een daling van het aantal ouderen tussen 2007 en 2011 van bijna 1.000 ouderen. Vooral het aantal ouderen in de leeftijd van 75 tot en met 84 jaar is in dit stadsdeel afgenomen.

Tabel 2.9 Aandeel ouderen (65-plus) van het totaal aantal inwoners per stadsdeel, 2007 – 2011

	2007		2009		2011	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Loosduinen	11.146	24,4%	11.177	24,4%	11.170	24,6%
Escamp	16.005	14,9%	15.438	13,9%	15.107	13,0%
Segbroek	6.989	12,1%	6.838	11,8%	6.941	11,8%
Scheveningen	9.057	17,3%	9.029	17,3%	9.115	17,4%
Centrum	7.798	8,1%	7.970	8,3%	8.344	8,6%
Laak	2.918	7,9%	2.871	7,6%	2.871	7,4%
Haagse Hout	8.684	21,1%	8.623	21,0%	8.461	20,3%
Leidschenveen/Ypenburg	1.221	3,3%	1.529	3,7%	2.096	4,6%
Den Haag totaal	63.818	13,5%	63.475	13,2%	64.105	12,9%

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011

Leidschenveen/Ypenburg is van alle stadsdelen het minst vergrijsd; nog geen 5% van alle inwoners is 65 jaar of ouder. Wel zien we dat dit aandeel de afgelopen vier jaar met ruim 1 procentpunt is toegenomen. Dit komt (mede) door een stijging van het absolute aantal ouderen, met name in de leeftijdscategorie 65 tot en met 74 jaar. De ouderenbevolking in dit stadsdeel is relatief gezien, jonger dan in de andere stadsdelen; 69% van de ouderen is in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar. Ook in Centrum is de ouderenbevolking relatief jong; bijna 66% is in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar. Ook in dit stadsdeel is sinds 2007 vooral het aantal ouderen in deze leeftijdscategorie toegenomen.

Loosduinen en Haagse Hout zijn niet alleen het meest vergrijsd; in deze stadsdelen is de ouderenbevolking relatief gezien ook het oudst. Dit laatste geldt ook voor Escamp. In Haagse Hout is 57% van de ouderen 75 jaar of ouder. In Loosduinen is dit aandeel bijna 54% en in Escamp ruim 53%.

3 Hoe gaat het met de Haagse ouderen?

Haagse ouderen van 65 jaar en ouder zijn in het algemeen tevreden over hun leven. Gemiddeld geven zij hun leven het rapportcijfer 7,6 en zijn daarmee niet meer of minder vaak tevreden dan alle Hagenaars bij elkaar. De vraag is of Haagse ouderen alle aspecten van hun leven evenveel waarderen.

In dit hoofdstuk laten we de ouderen zelf aan het woord. Er wordt gekeken naar vier aspecten; de gezondheid van Haagse ouderen, de tevredenheid met hun leefomgeving en woning, de financiële situatie waarin zij zich begeven en hun maatschappelijke participatie.

Om niet te verdwalen in een massa aan uitkomsten worden in de eerste vier paragrafen alleen de uitkomsten gepresenteerd voor de totale groep Haagse 65-plussers en voor de twee leeftijds-categorieën binnen deze groep. In paragraaf 3.5 zijn overzichten opgenomen van de uitkomsten waarbij onderscheid is gemaakt naar sekse, etniciteit, type huishouden, opleidingsniveau, inkomen en stadsdeel.

De gegevens die in dit hoofdstuk worden gepresenteerd komen uit twee onderzoeken, te weten de Stadsenquête (paragrafen 3.1, 3.3 en 3.4) en de Veiligheidsmonitor (paragraaf 3.2). In Bijlage 1 vindt u meer informatie over deze onderzoeken.

3.1 WAARDERING GEZONDHEID

Haagse ouderen zijn in het algemeen tevreden over hun eigen gezondheid. Gemiddeld geven zij een 7,0 voor hun gezondheid. Haagse ouderen zijn daarmee iets minder vaak tevreden over hun eigen gezondheid dan alle Hagenaars bij elkaar (geven gemiddeld een 7,4).

De waardering van de eigen gezondheid is afhankelijk van een aantal factoren. Zo kan het hebben van een handicap of chronische aandoening of de belemmeringen die ouderen ervaren in het dagelijks leven en de vrije tijd van invloed zijn. Ook het feit of zij hulp in de vorm van mantelzorg krijgen kan een indicator zijn voor de gezondheid van ouderen. Daarnaast wordt in deze paragraaf gekeken naar de sportdeelname onder ouderen.

Er moet hierbij opgemerkt worden dat de uitkomsten die in deze paragraaf (en de volgende paragrafen) worden gepresenteerd, betrekking hebben op ouderen die zelfstandig wonen. Ouderen die in verpleeg- of verzorgingshuizen wonen, zijn niet bij het onderzoek betrokken.

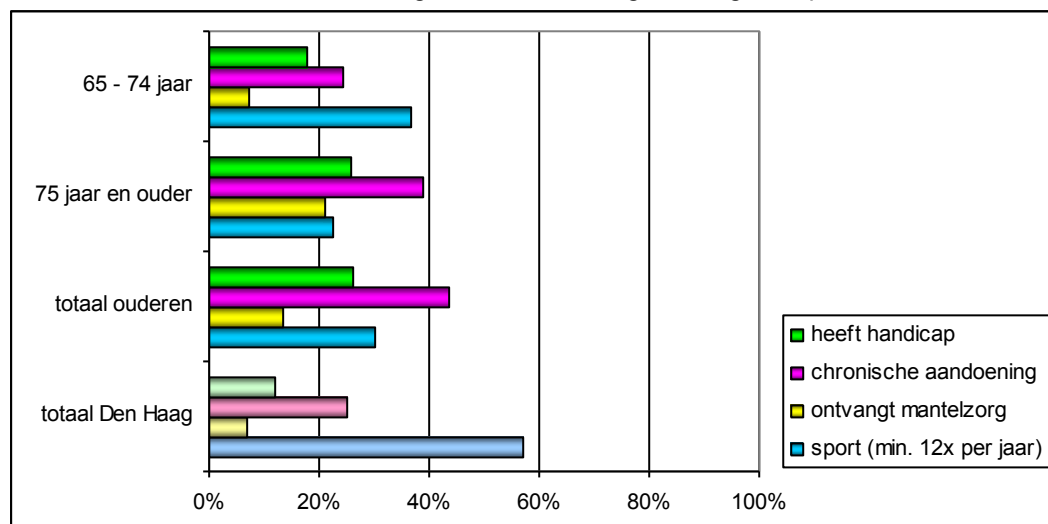
3.1.1 Handicap of chronische aandoening

Ruim de helft (51%) van de 65-plussers heeft, in 2011, te maken met een handicap en/of chronische aandoening. Dit aandeel is voor 65-plussers duidelijk hoger dan gemiddeld voor alle inwoners van Den Haag (29%).

Van alle 65-plussers heeft 26% te maken met een handicap (zie figuur 3.1 op de volgende pagina). In de helft van de gevallen gaat het hierbij om motorisch lichamelijke beperkingen (51% van degenen die aangeven een handicap te hebben) en in bijna een kwart van de gevallen (23%) gaat het om auditieve beperkingen / slechthorendheid.

44% van de 65-plussers heeft te maken met een chronische aandoening. Zowel dit percentage als het percentage dat een handicap heeft, ligt boven het gemiddelde voor heel Den Haag; 12% van alle Hagenaars heeft een handicap en 25% heeft een chronische aandoening.

Figuur 3.1 Aandeel (zelfstandig wonende) Haagse ouderen (in 2011) dat een handicap en/of een chronische aandoening heeft, mantelzorg ontvangt en sport.

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2011

Het aandeel ouderen dat te maken heeft met een handicap en/of chronische aandoening is het hoogst binnen de groep 65 tot en met 74-jarigen; 54% van hen heeft hier mee te maken. Met name het aandeel dat een chronische aandoening heeft is onder 65 tot en met 74-jarigen hoger dan onder 75-plussers. Hierbij moet vermeld worden dat ouderen in verpleeg- en verzorgingshuizen niet aan het onderzoek hebben meegedaan. Zij zullen relatief vaker een chronische aandoening en/of handicap hebben.

Zelfstandig wonende 65 tot en met 74-jarigen mogen dan vaker te maken hebben met een handicap en/of chronische aandoening, zij zijn wel iets vaker tevreden over hun gezondheid (gemiddeld geven zij een 7,2) dan zelfstandig wonende 75-plussers (gemiddeld geven zij een 6,9).

Tabel 3.2 Aandeel (zelfstandig wonende) Haagse ouderen dat een handicap en/of chronische aandoening heeft, 2007 - 2011⁸

	2007	2009	2011
<i>% handicap</i>			
55 – 64 jaar	15,8%	13,9%	23,2%
65 – 74 jaar	19,6%	17,7%	24,5%
75 jaar en ouder	x	25,7%	27,7%
<i>% chronische aandoening</i>			
55 – 64 jaar	38,8%	39,8%	45,0%
65 – 74 jaar	46,4%	43,5%	48,0%
75 jaar en ouder	x	41,0%	38,9%
<i>% handicap en/of chronische aandoening</i>			
55 – 64 jaar	42,7%	43,1%	49,5%
65 – 74 jaar	52,1%	48,4%	54,0%
75 jaar en ouder	x	49,7%	47,3%

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2007, 2009 en 2011

In 2011 is het aandeel 65-plussers met een handicap hoger dan in 2009 het geval was. Vooral onder de groep 65 tot en met 74-jarigen is dit aandeel toegenomen. Het aandeel ouderen dat te maken heeft met een chronische aandoening is in 2011 vergelijkbaar met het aandeel in 2009.

⁸ Vergelijking met de groep 75-plussers in 2007 is niet mogelijk, aangezien er in 2007 absoluut gezien weinig 75-plussers aan het onderzoek hebben meegedaan.

3.1.2 Ervaren beperkingen

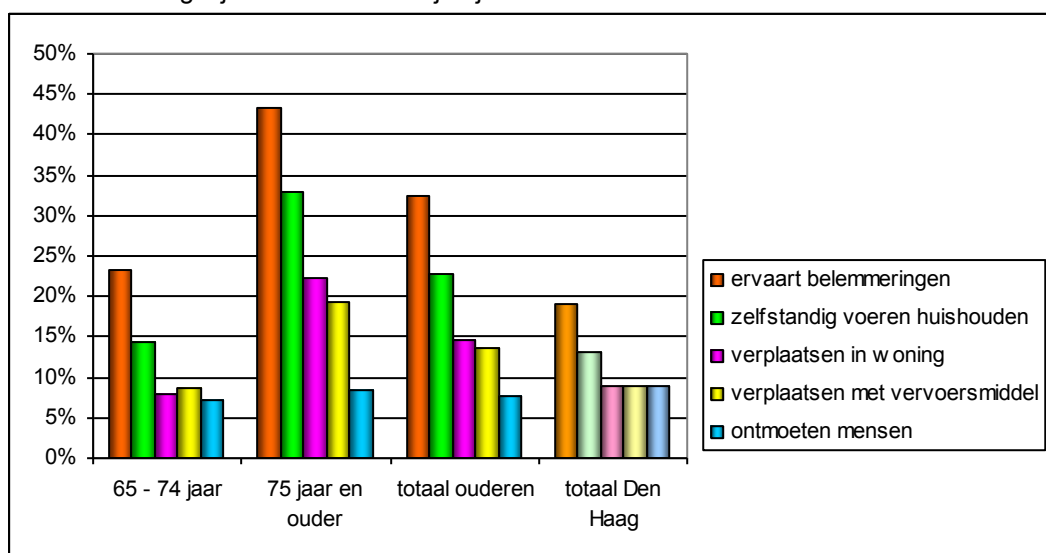
De vraag is of de ouderen doordat hun gezondheid (iets) slechter is en zij vaker een handicap of chronische aandoening hebben, ook vaker te maken hebben met beperkingen in hun dagelijks leven of in de vrije tijd.

Van alle 65-plussers in Den Haag ervaart (in 2011) bijna twee derde (32,5%) belemmeringen in hun dagelijks leven (zie figuur 3.3). Voor heel Den Haag is dit aandeel lager, namelijk 19%. Ouderen ervaren vooral belemmeringen bij het zelfstandig voeren van het huishouden (23%). 15% ervaart belemmeringen bij het zich verplaatsen in en om de woning en 14% bij het zich verplaatsen met een vervoersmiddel. Bij het ontmoeten van mensen ervaren 65-plussers de minste belemmeringen; 8% ervaart hier belemmeringen bij.

Uit de figuur blijkt duidelijk dat ouderen van 75 jaar en ouder vaker aangeven dat zij belemmeringen ervaren in hun dagelijks leven en de vrije tijd. Alleen bij het ontmoeten van mensen ervaren zij ongeveer even weinig belemmeringen dan ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar.

Het beeld voor 2011 is min of meer vergelijkbaar met het beeld dat we in 2009 zagen.

Figuur 3.3 Beperkingen die (zelfstandig wonende) Haagse ouderen (in 2011) ervaren in het dagelijks leven en de vrije tijd

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2011

3.1.3 Mantelzorg

Mantelzorg is niet-betaalde hulp / zorg die men (in veel gevallen) krijgt van familie, vrienden, kennissen of buren. In 2011 is het aandeel 65-plussers dat in het jaar voorafgaand aan het onderzoek mantelzorg ontving 14% (zie figuur 3.1 in paragraaf 3.1.1). Voor heel Den Haag is dit aandeel 7%.

In de meerderheid van de gevallen (73%) gaat het om hulp in de vorm van huishoudelijke hulp, dus hulp bij het schoonmaken, koken, boodschappen doen, verzorging van huisdieren etc. Bij 28% gaat het om begeleiding, zoals hulp bij de administratie of bij het invullen van formulieren, hulp bij het regelen van zaken, vervoer naar activiteiten / bezoeken buitenshuis etc. 14% kreeg hulp bij de persoonlijke verzorging, zoals hulp bij het wassen en aankleden, hulp bij medicijngebruik, hulp met eten en drinken etc.

Voor het ontvangen van mantelzorg geldt dat hoe hoger de leeftijd hoe hoger het aandeel ouderen dat afhankelijk is van mantelzorg. 75-plussers krijgen duidelijk vaker mantelzorg (21%) dan ouderen in de leeftijd van 65-74 jaar (7%).

Vergeleken met 2009 zien we in 2011 min of meer hetzelfde aandeel 65-plussers dat, in het jaar voorafgaand aan het onderzoek, mantelzorg heeft ontvangen.

Naast onbetaalde hulp die ouderen krijgen van familie etc., kunnen ouderen ook betaalde hulp krijgen. Hier wordt in hoofdstuk 4 op ingegaan.

3.1.4 Sportdeelname

Ruim 38% van Haagse 65-plussers doet minimaal één keer per jaar aan sport. Dit wil zeggen dat de ruime meerderheid van alle 65-plussers nooit sport (62%). Het aandeel ouderen dat minimaal één keer per maand sport is 30% (zie figuur 3.1 in paragraaf 3.1.1).

De meest populaire sport onder ouderen is fitness (cardio en/of krachttraining); van alle sportende ouderen is voor 15% dit de belangrijkste sport. Tennis, wandelsport en zwemsport worden elk door ongeveer 11% van de sportende 65-plussers het meest beoefend. Ook bridge komt voor in de top vijf; voor 10% van alle 65-plussers is dit de belangrijkste sport.

Het zal niet verwonderlijk zijn dat het aandeel ouderen dat sport hoger is onder de groep 65 tot en met 74-jarigen dan onder de groep 75-plus (zie tabel 3.4). Van de 65 tot en met 74-jarigen sport 37% minimaal twaalf keer per jaar, terwijl dit onder 75-plussers 'slechts' 22% is.

Vergeleken met twee jaar eerder lijkt het aandeel sportende ouderen dat minimaal één keer per jaar sport iets te zijn toegenomen (van 33% in 2009 naar 38% in 2011). Het aandeel 65-plussers dat minimaal twaalf keer per jaar sport is echter vergelijkbaar met het aandeel in 2009.

Tabel 3.4 Aandeel Haagse ouderen dat (minimaal 12x per jaar) aan sport doet, 2007 - 2011⁹

	2007	2009	2011
% sport			
55 – 64 jaar	43,2%	46,0%	49,0%
65 – 74 jaar	38,7%	39,1%	36,9%
75 jaar en ouder	x	21,5%	22,4%

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2007, 2009 en 2011

Gezondheidsenquête 2008¹⁰

Naast de gegevens over de waardering van de gezondheid door 65-plussers uit de Stadsenquête zijn er ook gegevens beschikbaar uit de gezondheidsenquête. Deze enquête wordt één keer in de vier jaar, onder een steekproef van de Haagse bevolking van 18 jaar en ouder, uitgezet. De laatste keer was in 2008.

Chronisch ziek zijn

Van alle 65-plussers heeft 84% minimaal één chronische aandoening, vastgesteld door een arts. 57% ervaart hierdoor belemmeringen in de dagelijkse bezigheden. Het gaat, naar schatting om een groep van ruim 36.000 Haagse 65-plussers. Chronische lichamelijke aandoeningen en beperkingen komen verhoogd voor onder ouderen van Turkse en Marokkaanse afkomst.

Overgewicht

56% van de Haagse 65-plussers heeft te maken met overgewicht. Bij 41% is sprake van matig overgewicht. Bij 14% is sprake van ernstig overgewicht (obesitas).

Roken

Rokers hebben een groter risico op het krijgen van onder andere longkanker, COPD (verzamelnaam voor chronische bronchitis en longemfyseem), coronaire hartziekten, beroerte, hartfalen en andere vormen van kanker. Van de 65-plussers in Den Haag rookt 18% dagelijks. Dat wil dus zeggen dat 82% niet dagelijks rookt.

Eenzaamheid

Ruim 10% van de 65-plussers voelde zich in 2008 ernstig tot zeer ernstig eenzaam. Dit zijn, naar schatting, rond de 6.400 Hagenaars. Eenzaamheid gaat vaak gepaard met depressieve gevoelens en angststoornissen.

Angststoornissen

Het hebben van angststoornissen is geen specifiek ouderenprobleem. Het maakt ouderen, in het bijzonder in combinatie met andere invaliderende ziekten en omstandigheden, extra kwetsbaar. Het houdt eigen initiatieven tegen en belemmert het aangaan van sociale contacten. In 2008 zijn bij bijna de helft van de Haagse 65-plussers angst en depressieve gevoelens vastgesteld.

⁹ Vergelijking met de groep 75-plussers in 2007 is niet mogelijk, aangezien er in 2007 absoluut gezien weinig 75-plussers aan het onderzoek hebben meegedaan.

¹⁰ De gegevens in dit kader zijn afkomstig uit de Gezondheidsenquête 2008. De tekst is in samenwerking met de afdeling Epidemiologie van de GGD Den Haag tot stand gekomen.

Gezondheidsenquête 2008 (vervolg)

Ouderenmishandeling

Bij ouderenmishandeling is sprake van een persoonlijke of professionele afhankelijkheidsrelatie tussen dader en slachtoffer. Mishandeling kan thuis plaatsvinden (in de woning van de oudere of de woning van de dader), maar ook in een verpleeg- of verzorgingshuis. Ouderenmishandeling komt voor in verschillende vormen: lichamelijke mishandeling, geestelijke mishandeling, financieel misbruik/uitbuiting en seksueel misbruik. Voor ouderenmishandeling wordt een leeftijdsgrens van 65 jaar en ouder gehanteerd. Uit landelijke cijfers blijkt dat 1 op de 20 ouderen te maken heeft met mishandeling. In Den Haag kan (een vermoeden van) ouderenmishandeling worden gemeld bij het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld. In 2008 zijn er 65 meldingen van ouderenmishandeling gemeld (in 2010 waren dit er 71). Geestelijke en lichamelijke mishandeling worden het meest genoemd. In de meerderheid van de gevallen (85%) was het slachtoffer een vrouw. Bij 40% van de gevallen was de dader betrokken bij de verzorging van het slachtoffer, als mantelzorger of als professionele hulpverlener.

Dementie

Dementie is vooral vanaf 70 jaar een veelvoorkomende ziekte. De kwaliteit van leven ondervindt hierdoor vaak ernstige schade. Dit geldt niet alleen voor de dementerende zelf, maar vaak ook voor zijn of haar omgeving. Den Haag telt naar schatting op dit moment zo'n 7.000 dementerenden (ongeacht leeftijd)¹¹. Het aantal dementerenden neemt de komende jaren iets af. Naar schatting zijn circa 2.000 dementerende 70-plussers bij huisartsen geregistreerd¹².

3.2 WAARDERING LEEFOMGEVING / WOONSITUATIE

Haagse 65-plussers geven (in 2010) een rapportcijfer 7,4 voor hun eigen woonomgeving. 75-plussers zijn wat dit betreft even tevreden als ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar. Haagse ouderen zijn net iets vaker tevreden over hun eigen woonomgeving dan gemiddeld; alle Hagenaars bij elkaar geven gemiddeld een 7,1 voor hun woonomgeving.

Het lijkt er op dat 65-plussers ieder jaar iets positiever worden over hun woonomgeving; ieder jaar geven zij een rapportcijfer voor hun woonomgeving dat een tiende hoger is dan het jaar daarvoor. In 2008 gaven ouderen een 7,2, in 2009 een 7,3 en in 2010 een 7,4.

3.2.1 Waardering van de woonbuurt

Sociale cohesie

De meerderheid (68%) van de Haagse 65-plussers voelt zich thuis bij de mensen die in hun buurt wonen (zie figuur 3.5 op de volgende pagina). Daarnaast geeft ruim 60% van de 65-plussers aan dat zij de omgang tussen buurtbewoners als prettig ervaren en vindt ruim 40% dat zij in een gezellige buurt wonen waar veel samenhang is.

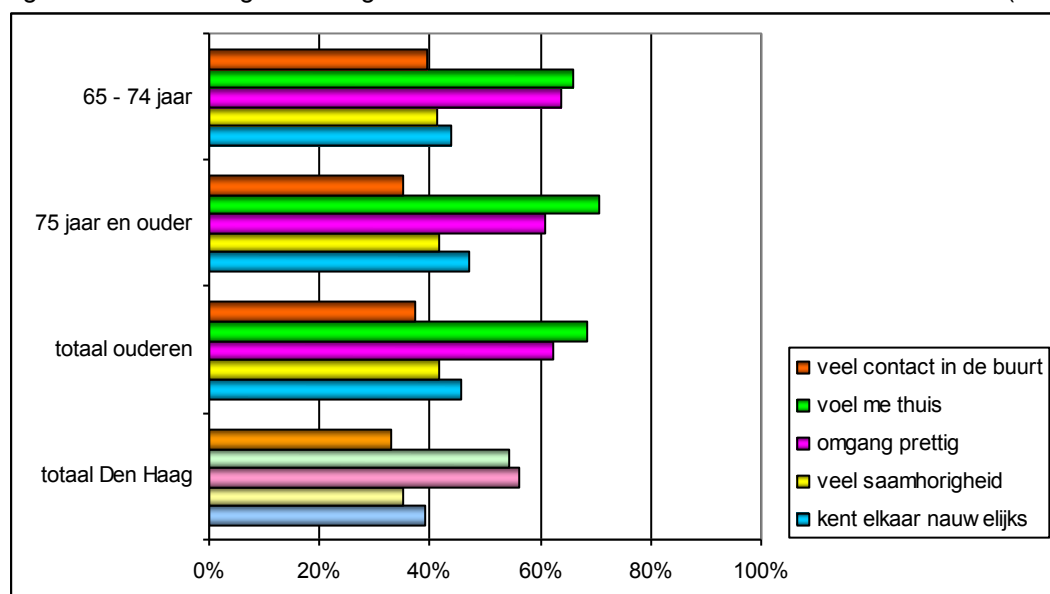
Aan de andere kant zien we echter dat 45% aangeeft dat de mensen in de buurt elkaar nauwelijks kennen. Ouderen zelf hebben ook niet altijd even veel contacten in de buurt. 'Slechts' 37% van Haagse 65-plussers zegt zelf veel contact in de buurt te hebben.

Haagse ouderen zijn wat betreft de genoemde kenmerken met betrekking tot sociale cohesie in het algemeen vaker positief dan gemiddeld. Ouderen voelen zich vaker thuis in de buurt, vinden vaker dat men op een prettige manier met elkaar omgaat en vinden vaker dat er veel saamhang in de buurt is. Daarnaast hebben 65-plussers vaker contacten in de buurt dan gemiddeld. Alleen wat betreft het punt 'men kent elkaar in de buurt nauwelijks' scoren 65-plussers negatiever dan gemiddeld.

¹¹ Bron: Alzheimer Nederland (2011), *Prognose aantal mensen met dementie per gemeente*

¹² Schatting gedaan door GGD Den Haag, Afdeling Epidemiologie op basis van cijfers gepresenteerd in: Gommer AM (RIVM), Poos MJJC (RIVM). Cijfers dementie (prevalentie, incidentie en sterfte) uit de VTV 2010. In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid.

Figuur 3.5 Beleving van Haagse ouderen van de sociale cohesie in hun woonbuurt (in 2010).

Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2010

Binnen de groep Haagse ouderen zijn de verschillen klein (zie tabel 3.6). 75-plussers geven vaker aan dat zij zich thuis voelen in de buurt, maar hebben minder vaak veel contacten in de buurt. Ook vinden 75-plussers vaker dat men elkaar in de buurt nauwelijks kent.

Tabel 3.6 Beleving van Haagse ouderen van de sociale cohesie in hun buurt, 2008 - 2010

	2008	2009	2010
<i>% veel contact in de buurt</i>			
55 – 64 jaar	30,7%	32,7%	34,3%
65 – 74 jaar	32,2%	42,0%	39,4%
75 jaar en ouder	32,2%	37,3%	35,1%
<i>% voelt zich thuis</i>			
55 – 64 jaar	53,1%	58,1%	59,3%
65 – 74 jaar	50,8%	67,2%	65,9%
75 jaar en ouder	60,4%	63,1%	70,7%
<i>% vindt omgang prettig</i>			
55 – 64 jaar	54,1%	58,5%	59,1%
65 – 74 jaar	46,6%	61,9%	63,8%
75 jaar en ouder	54,0%	66,3%	61,0%
<i>% veel saamhorigheid</i>			
55 – 64 jaar	32,0%	36,8%	35,0%
65 – 74 jaar	28,3%	39,0%	41,3%
75 jaar en ouder	39,3%	42,3%	41,7%
<i>% kent elkaar nauwelijks</i>			
55 – 64 jaar	43,2%	41,9%	42,2%
65 – 74 jaar	46,1%	43,2%	44,0%
75 jaar en ouder	46,9%	47,8%	47,1%

Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2008, 2009 en 2010

Haagse ouderen zijn in 2010 vergeleken met twee jaar eerder (2008) duidelijk positiever over de sociale cohesie in hun woonbuurt. Zij zijn in 2010 met name positiever over de omgang tussen mensen in de buurt en voelen zich ook vaker thuis in de buurt dan in 2008 het geval was. Overigens is het beeld dat we in 2010 zien grotendeels vergelijkbaar met het beeld dat we voor 2009 zien.

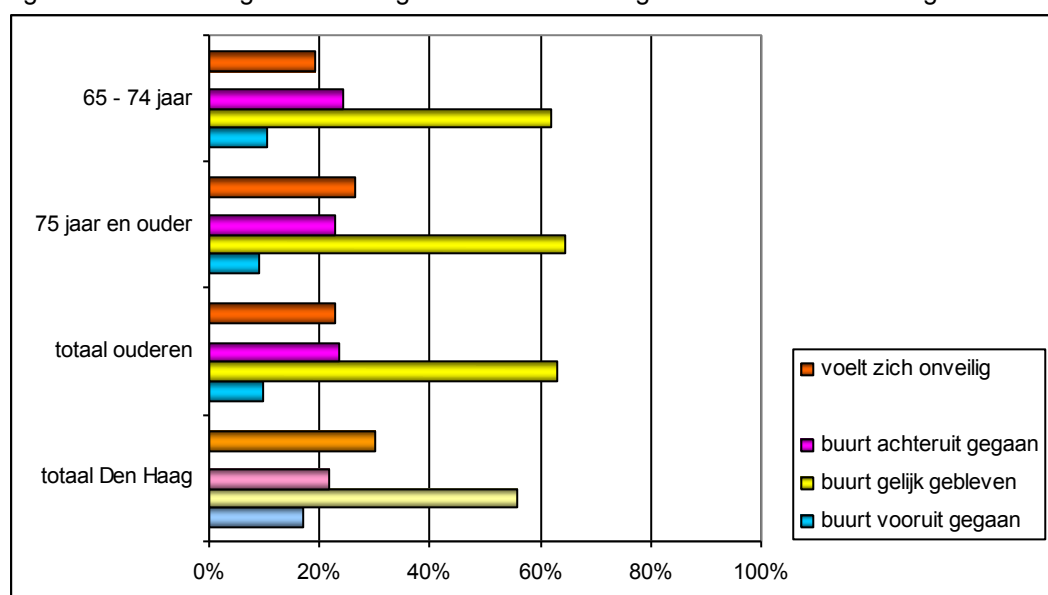
Veiligheid

Haagse 65-plussers voelen zich in het algemeen veilig in hun eigen buurt; 'slechts' 23% voelt zich wel eens onveilig in de buurt (zie figuur 3.7). Dit is minder dan gemiddeld voor heel Den Haag. Van alle inwoners geeft 30% aan zich wel eens onveilig te voelen in de buurt waarin men woont.

Haagse ouderen geven voor de veiligheid in de buurt dan ook een iets hoger rapportcijfer (6,8) dan alle Hagenaars bij elkaar (6,5).

Naast de vraag of men zich wel een onveilig voelt is ook gevraagd of dit vaak, soms of zelfden is. Van de 65-plussers geeft (in 2010) 5% aan dat zij zich vaak onveilig voelen. Ook dit is minder vaak dan gemiddeld; van alle Hagenaars geeft 7% aan dat zij zich vaak onveilig voelen.

Figuur 3.7 Beleving van de veiligheid en ontwikkeling van de buurt door Haagse ouderen (in 2010)

Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2010

Binnen de groep ouderen zien we dat 75-plussers vaker te maken hebben met gevoelens van onveiligheid dan 65 tot en met 74-jarigen (zie tabel 3.8 op de volgende pagina). 27% van de 75-plussers voelt zich wel eens onveilig in de buurt en 6% voelt zich vaak onveilig. Van de ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar voelt 20% zich wel eens onveilig en 5% voelt zich vaak onveilig.

Vergeleken met voorgaande jaren is het onveiligheidsgevoel van Haagse ouderen redelijk gelijk gebleven. Wel is het opvallend dat 75-plussers in 2009 en 2008 zich minder vaak onveilig voelden ten opzichte van 65-74-jarigen, terwijl dit in 2010 lijkt te zijn omgekeerd. 75-plussers zijn zich het afgelopen jaar duidelijk vaker onveilig gaan voelen, terwijl 65 tot en met 74-jarigen zich minder vaak onveilig zijn gaan voelen.

Tabel 3.8 Beleving van de veiligheid en ontwikkeling van de buurt, 2008 – 2010

	2008	2009	2010
<i>% voelt zich onveilig</i>			
55 – 64 jaar	25,9%	25,4%	25,5%
65 – 74 jaar	25,2%	24,9%	19,1%
75 jaar en ouder	16,1%	15,1%	26,6%
<i>% buurt is achteruit gegaan</i>			
55 – 64 jaar	29,0%	29,9%	23,4%
65 – 74 jaar	33,8%	25,6%	24,4%
75 jaar en ouder	23,3%	20,6%	22,8%
<i>% buurt is vooruit gegaan</i>			
55 – 64 jaar	13,2%	14,7%	13,0%
65 – 74 jaar	8,9%	14,2%	10,5%
75 jaar en ouder	9,3%	8,0%	8,9%

Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2008, 2009 en 2010

Ontwikkeling van de buurt

Hoe heeft de buurt waarin Haagse 65-plussers wonen zich het afgelopen jaar ontwikkeld? Is deze er op vooruit gegaan, op achteruit gegaan of is deze gelijk gebleven?

De meerderheid van de Haagse ouderen (63%) geeft aan dat de buurt waarin zij wonen zich het jaar voorafgaand aan het onderzoek niet positief of negatief ontwikkeld heeft (zie figuur 3.7 op de vorige pagina). 10% van de ouderen is positief over de ontwikkeling van de buurt; zij geven aan dat deze er op vooruit gegaan is. Bijna een kwart (24%) van alle 65-plussers geeft echter aan dat de buurt waarin zij wonen achteruit is gegaan.

Haagse ouderen zijn minder positief over de ontwikkeling van hun buurt dan gemiddeld in Den Haag. Van alle inwoners vindt 17% dat hun woonbuurt er op vooruit gegaan is en 22% geeft aan dat de buurt zich in negatieve zin ontwikkeld heeft.

Binnen de groep ouderen zien we kleine verschillen. 75-plussers vinden minder vaak dat de buurt verslechterd is, maar vinden ook minder vaak dat de buurt er op vooruitgegaan is dan ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar.

Door de jaren heen is het aandeel ouderen dat van mening is dat de buurt waarin zij wonen er op vooruit gaat min of meer gelijk (schommelt tussen de 9% en 12%). Het aandeel 65-plussers dat vindt dat hun buurt achteruit gaat is in 2010 vergelijkbaar met 2009. In 2008 waren er echter relatief meer ouderen die aangaven dat hun buurt er op achteruitgegaan was. Vooral onder 65 tot en met 74-jarigen is dit aandeel afgenomen.

De grootste vijf problemen in de buurt zijn volgens 65-plussers (in 2010):

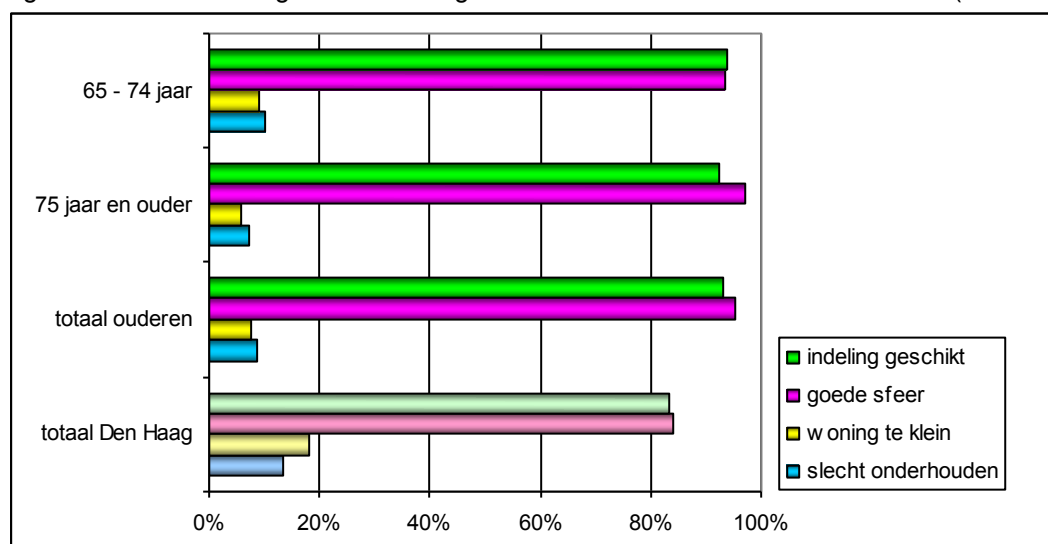
1. hondenpoep op straat,
2. rommel op straat,
3. parkeeroverlast,
4. het te hard rijden door de buurt,
5. overlast van jongeren.

3.2.2 Waardering van de woning

Belangrijk aspect in de leefsituatie van ouderen is de waardering van hun eigen woning; is de woning geschikt om in te wonen, is de woning niet te klein, welke sfeer straalt de woning uit en is de woning goed onderhouden?

NB Voor 2008 hebben we wat betreft dit onderwerp alleen informatie van ouderen die in de zogenaamde krachtwijken wonen en dus niet van heel Den Haag. We laten deze uitkomsten dan ook buiten beschouwing.

Figuur 3.9 Waardering van de woning aan de hand van een aantal indicatoren (in 2010)

Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2010

Haagse 65-plussers zijn in het algemeen tevreden over hun eigen woning. Zij geven hun woning dan ook het rapportcijfer 7,9. Ruim 90% vindt de indeling van de woning geschikt en vindt dat deze een goede sfeer uitademt (zie figuur 3.9). Daarnaast zijn er maar weinig ouderen (minder dan 9%) die aangeven dat hun woning te klein is en dat de woning slecht onderhouden is. 65-plussers zijn over alle aspecten met betrekking tot de woning positiever dan gemiddeld in Den Haag.

75-plussers lijken in het algemeen iets vaker tevreden over hun woning dan ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar (zie tabel 3.10). Zij geven vaker aan dat de woning een goede sfeer heeft en geven minder vaak aan dat de woning te klein of slecht onderhouden is.

Vergeleken met 2009 zijn Haagse ouderen in 2010 net iets positiever over hun woning, al zijn de verschillen klein.

Tabel 3.10 Waardering van de woning aan de hand van een aantal indicatoren, 2009 – 2010

	2009	2010
<i>% vindt indeling woning geschikt</i>		
55 – 64 jaar	84,9%	93,4%
65 – 74 jaar	90,4%	93,9%
75 jaar en ouder	92,7%	92,4%
<i>% vindt dat woning goede sfeer heeft</i>		
55 – 64 jaar	85,4%	91,1%
65 – 74 jaar	89,8%	93,5%
75 jaar en ouder	93,5%	97,2%
<i>% vindt woning te klein</i>		
55 – 64 jaar	9,6%	11,0%
65 – 74 jaar	8,9%	9,2%
75 jaar en ouder	6,8%	5,9%
<i>% vindt woning slecht onderhouden</i>		
55 – 64 jaar	9,2%	11,7%
65 – 74 jaar	10,3%	10,3%
75 jaar en ouder	10,0%	7,1%

Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2009 en 2010

3.3 FINANCIËLE POSITIE

Iets meer dan de helft (52%) van alle 65-plussers in Den Haag heeft, in 2011, een laag inkomen. Dat wil zeggen een netto huishoudinkomen van 1.800 euro of minder (zie figuur 3.11). Bijna een vijfde (19%) van alle 65-plussers heeft een hoog inkomen (meer dan 3.100 euro netto).

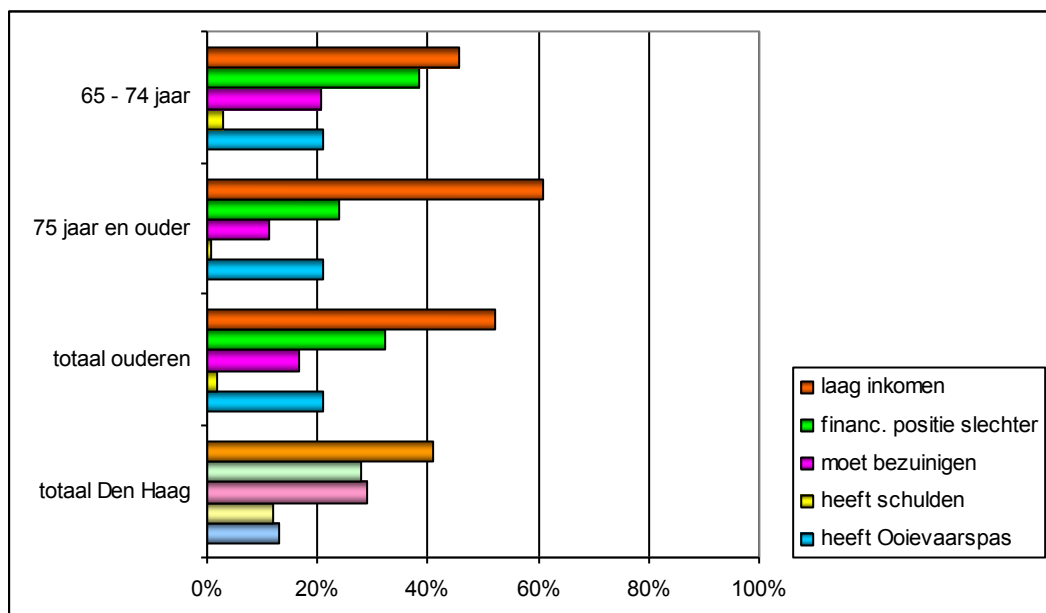
Ouderen van 75 jaar en ouder hebben in het algemeen een lager (huishoud)inkomen dan ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar. Onder 75-plussers is het aandeel met een laag inkomen 61% en het aandeel met een hoog inkomen 13%. Ter vergelijking; onder 65 tot en met 74-jarigen heeft 46% een laag inkomen en 22% een hoog inkomen. Dit is niet vreemd aangezien ouderen met een hogere leeftijd vaker alleenstaand zijn en dus vaker afhankelijk zijn van één inkomen.

65-plussers hebben doorgaans een lager (huishoud)inkomen dan gemiddeld. Van alle Hagenaars heeft 41% een laag inkomen en 31% een hoog inkomen.

Vergeleken met voorgaande jaren is de financiële positie wat betreft hoogte van het (huishoud-)inkomen in 2011 beter dan in 2009 en 2007. In beide jaren lag het aandeel 65-plussers met een laag inkomen rond de 60%, terwijl het aandeel met een hoog inkomen rond de 13% lag. In 2011 zien we dus dat er minder ouderen zijn met een laag inkomen en meer ouderen met een hoog inkomen.

De hoogte van het (huishoud)inkomen zegt echter niet alles over de financiële positie van Haagse ouderen. Belangrijk is de vraag of zij kunnen rondkomen van hun inkomen en of zij daarbij gebruik maken van inkomensondersteunende voorzieningen.

Figuur 3.11 Financiële situatie van Haagse ouderen (in 2011) aan de hand van een aantal indicatoren.

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2011

3.3.1 Rondkomen

Ruim 30% van de Haagse ouderen geeft aan dat hun financiële positie er het laatste jaar (het jaar voorafgaand aan het onderzoek) op achteruit gegaan is (zie figuur 3.11). Dit is iets meer dan gemiddeld voor heel Den Haag (28%). Slechts 2% van de 65-plussers geeft aan dat hun financiële positie er op vooruit gegaan is. Voor heel Den Haag ligt dit aandeel duidelijk hoger; 14% geeft aan dat de financiële positie verbeterd is.

17% van de Haagse 65-plussers moet door geldgebrek wel eens bezuinigen op zaken als eten en kleding of moet wachten met het betalen van de telefoonrekening en/of de energierekening. Dit is minder vaak dan gemiddeld voor Den Haag; van alle inwoners geeft 29% aan wel eens te moeten bezuinigen.

Ook het aandeel inwoners dat schulden heeft is voor Den Haag gemiddeld (12%) duidelijk hoger dan onder alleen de Haagse 65-plussers (2%). Overigens worden hierbij de hypotheekschuld en de betalingsachterstanden die op korte termijn kunnen worden ingelopen, niet meegerekend.

Tabel 3.12 Financiële situatie van Haagse ouderen, 2007 - 2011¹³

	2007	2009	2011
<i>% met verslechterde financiële positie</i>			
55 – 64 jaar	22,2%	28,5%	29,4%
65 – 74 jaar	22,0%	26,0%	38,3%
75 jaar en ouder	x	24,2%	24,0%
<i>% dat moet bezuinigen</i>			
55 – 64 jaar	20,3%	24,4%	24,5%
65 – 74 jaar	16,3%	21,6%	20,8%
75 jaar en ouder	x	12,5%	11,4%
<i>% dat schulden heeft</i>			
55 – 64 jaar	10,7%	11,3%	9,8%
65 – 74 jaar	3,4%	5,6%	2,9%
75 jaar en ouder	x	1,2%	0,6%

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2007, 2009 en 2011

Ouderen van 75 jaar en ouder lijken hun financiële positie beter op orde te hebben dan ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar (zie tabel 3.12). 75-plussers geven minder vaak aan dat hun financiële positie is verslechterd, geven minder vaak aan dat zij moeten bezuinigen en hebben ook minder vaak schulden.

Vergeleken met eerdere jaren geven ouderen in 2011 vaker aan dat hun financiële positie verslechterd is (32%) dan in 2009 (24%) en 2007 (22%). Het aandeel 65-plussers dat wel eens moet bezuinigen is voor alle jaren min of meer gelijk. Het aandeel 65-plussers dat schulden heeft, lijkt in 2011 iets lager te liggen (2%) dan in 2009 (4%) en 2007 (3%).

Overigens is bij de ontwikkeling van de financiële positie van ouderen (in deze paragraaf) geen rekening gehouden met de ontwikkeling van de hoogte van het inkomen van ouderen in de afgelopen jaren. Het gaat in bovenstaande om de beleving van de ouderen wat betreft hun eigen financiële positie.

3.3.2 Gebruik inkomensondersteunende voorzieningen

Mensen met een laag inkomen in Nederland hebben de mogelijkheid gebruik te maken van een aantal inkomensondersteunende voorzieningen, zoals de zorgtoeslag en de huurtoeslag. Daarnaast heeft de gemeente Den Haag de zogenaamde Ooievaarspas in het leven geroepen waarmee inwoners met een laag inkomen van Den Haag korting kunnen krijgen op activiteiten, zoals cursussen, sport en culturele uitjes.

Er is in de Stadsenquête 2011, in tegenstelling tot voorgaande jaren, niet gevraagd naar het gebruik van de zorg- en huurtoeslag. We hebben alleen informatie over het gebruik van de Ooievaarspas in 2011.

Van alle 65-plussers in Den Haag geeft 21% aan gebruik te maken van de Ooievaarspas. We zien daarbij geen verschil tussen de beide leeftijdsgroepen (zie tabel 3.13 op de volgende pagina). Ouderen maken iets vaker gebruik van de Ooievaarspas dan gemiddeld; voor heel Den Haag is het aandeel met een Ooievaarspas 13% (zie figuur 3.11 in paragraaf 3.3).

Het gebruik van de Ooievaarspas lijkt ieder jaar iets toe te nemen. In 2007 gaf 17% van de 65-plussers aan dat zij een pas hadden, in 2009 was dit 18% en momenteel is dit 21%.

¹³ Vergelijking met de groep 75-plussers in 2007 is niet mogelijk, aangezien er in 2007 absoluut gezien weinig 75-plussers aan het onderzoek hebben meegedaan.

Tabel 3.13 Gebruik van inkomensondersteunende voorzieningen, 2007 - 2011¹⁴

	2007	2009	2011
% zorgtoeslag			
55 – 64 jaar	39,4%	30,5%	x
65 – 74 jaar	51,1%	49,7%	x
75 jaar en ouder	x	x	x
% huurtoeslag			
55 – 64 jaar	11,2%	8,1%	x
65 – 74 jaar	18,2%	15,1%	x
75 jaar en ouder	x	x	x
% Ooievaarspas			
55 – 64 jaar	9,1%	8,6%	11,3%
65 – 74 jaar	17,2%	17,0%	21,1%
75 jaar en ouder	x	18,2%	21,1%

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2007, 2009 en 2011

3.4 MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE EN SOCIALE CONTACTEN

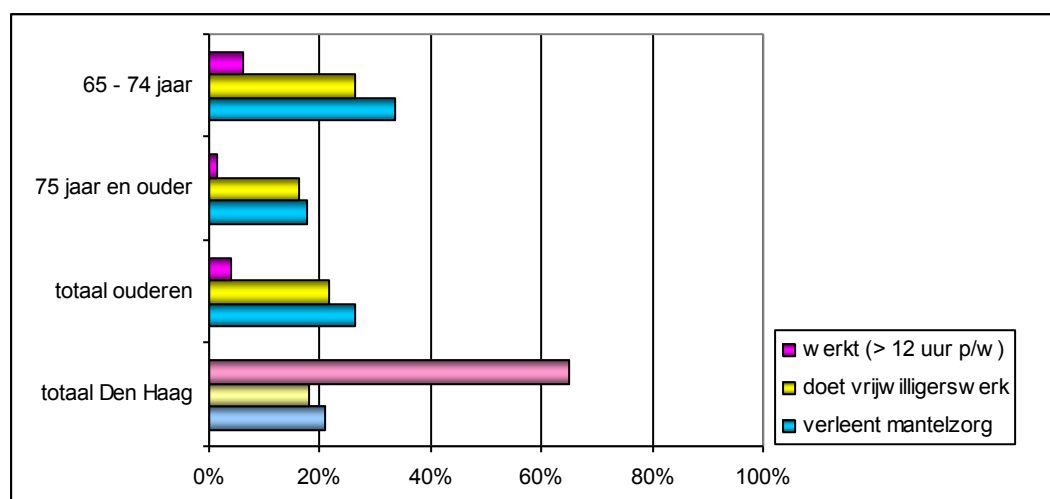
In deze paragraaf wordt gekeken naar de maatschappelijke participatie van ouderen en de sociale contacten die zij hebben. Er wordt zowel gekeken naar de maatschappelijke inzet van ouderen (werk, vrijwilligerswerk, verlenen van mantelzorg) als naar het deelnemen aan activiteiten, zoals het bezoeken van musea, buurthuizen etc. en naar de sociale contacten die men heeft.

3.4.1 Maatschappelijke inzet

Werk

Het aandeel 65-plussers dat werkt is, zoals we mogen verwachten, gering. Van de 65-plussers verricht 7% betaalde arbeid. Het aandeel 65-plussers dat 12 uur per week of meer werkt (en tot de beroepsbevolking wordt gerekend) is 4%. Voor heel Den Haag is dit 65% (zie figuur 3.14). In voorgaande jaren schommelde het aandeel 65-plussers dat minstens 12 uur per week betaalde arbeid verricht, eveneens rond de 4% en lijkt daarmee door de jaren heen stabiel.

Figuur 3.14 Maatschappelijke inzet van Haagse ouderen (in 2011) aan de hand van een aantal indicatoren.

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2011

¹⁴ Vergelijking met de groep 75-plussers in 2007 is niet mogelijk, aangezien er in 2007 absoluut gezien weinig 75-plussers aan het onderzoek hebben meegedaan.

Vrijwilligerswerk

Ruim twee vijfde (22%) van de 65-plussers in Den Haag doet, op het moment van onderzoek, aan vrijwilligerswerk bij een vereniging, instelling of organisatie (zie figuur 3.14 op de vorige pagina). 65-plussers zijn wat dit betreft net iets actiever dan gemiddeld in Den Haag; van alle inwoners doet 18% aan vrijwilligerswerk.

Onder 65-plussers is niet alleen het aandeel vrijwilligers hoger dan gemiddeld in Den Haag, ook de frequentie ligt bij hen hoger. Van alle 65-plussers die vrijwilliger zijn, zet 70% zich minimaal één keer per week in. Gemiddeld, voor heel Den Haag, is dit aandeel 57%. 65-plussers zetten zich vaak in voor de kerk of andere levensbeschouwelijke organisaties en daarnaast in de maatschappelijke dienstverlening. Grootste doelgroep waarvoor zij zich inzetten, is de groep ouderen. Ouderen doen dus vaak vrijwilligerswerk voor andere ouderen.

Voorals ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar doen vaak aan vrijwilligerswerk; van hen zet 26% zich in als vrijwilliger (zie tabel 3.15). Van de 75-plussers is 16% vrijwilliger. Dit is vaker dan in 2009; toen zette 10% van alle 75-plussers zich in als vrijwilliger. Het aandeel vrijwilligers onder 65 tot en met 74-jarigen is door de jaren heen min of meer stabiel.

Er is in het onderzoek overigens ook gevraagd aan mensen die geen vrijwilligerswerk doen of zij dit wel zouden willen. Van de 65-plussers die geen vrijwilliger zijn, geeft 8% aan dat zij dit wel zouden willen. Het animo is onder 65 tot en met 74-jarigen net iets hoger (12%) dan onder 75-plussers (6%).

Tabel 3.15 Maatschappelijke inzet van Haagse ouderen, 2007 - 2011¹⁵

	2007	2009	2011
<i>% werkt (<12 uur p/w)</i>			
55 – 64 jaar	47,4%	48,8%	51,6%
65 – 74 jaar	5,5%	5,6%	6,1%
75 jaar en ouder	x	0,3%	1,3%
<i>% doet vrijwilligerswerk</i>			
55 – 64 jaar	22,1%	24,5%	26,2%
65 – 74 jaar	26,8%	25,8%	26,2%
75 jaar en ouder	x	9,5%	16,4%
<i>% verleent mantelzorg</i>			
55 – 64 jaar	23,3%	26,9%	30,4%
65 – 74 jaar	22,6%	24,7%	33,4%
75 jaar en ouder	x	16,0%	17,6%

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2007, 2009 en 2011

Verlenen van mantelzorg

Ruim een kwart (26%) van de 65-plussers geeft aan dat zij, het jaar voorafgaand aan het onderzoek, mantelzorg hebben verleend (zie figuur 3.14 op de vorige pagina). Dit wil zeggen dat zij regelmatig op vrijwillige basis hulp boden aan iemand in hun omgeving die vanwege een chronische ziekte en/of handicap hulp nodig had. Dit aandeel is iets hoger dan we voor heel Den Haag zien (21%).

Binnen de groep ouderen zien we onder 65 tot en met 74-jarigen een hoger aandeel dat mantelzorg verleent (33%) dan onder 75-plussers (18%). Ook het aandeel dat mantelzorg zou willen verlenen (en het momenteel niet doet) is onder 75-plussers lager (25%) dan onder de groep 65 tot en met 74-jarigen (40%).

Een derde (35%) van de ouderen die mantelzorg verlenen, doet dit voor iemand uit het eigen gezin. Bijna een kwart (23%) doet dit voor een vriend/kennis. 75-plussers zorgen relatief vaak voor iemand uit het gezin. Terwijl 65 tot en met 74-jarigen naast de zorg voor iemand uit het gezin of voor een vriend/kennis, ook relatief vaak voor een familielid zorgen dat niet direct uitmaakt van het gezin, zoals een broer of zus of een zwager of schoonzus.

¹⁵ Vergelijking met de groep 75-plussers in 2007 is niet mogelijk, aangezien er in 2007 absoluut gezien weinig 75-plussers aan het onderzoek hebben meegedaan.

De meest voorkomende hulp die wordt gegeven is in de vorm van begeleiding, zoals de hulp bij de administratie of bij het invullen van formulieren, hulp bij het regelen van diverse zaken, vervoer naar activiteiten etc. Daarnaast wordt er ook vaak huishoudelijke hulp geboden, zoals hulp bij het schoonmaken, koken, boodschappen doen, verzorging van huisdieren etc.

Vergeleken met 2009 lijkt het aandeel mantelzorgers onder 65-plussers in Den Haag iets toegenomen te zijn; van 21% in 2009, naar 26% in 2011. Ook het animo om hulp te bieden indien dit nodig zou zijn lijkt te zijn toegenomen; van 27% in 2009 naar 32% in 2011.

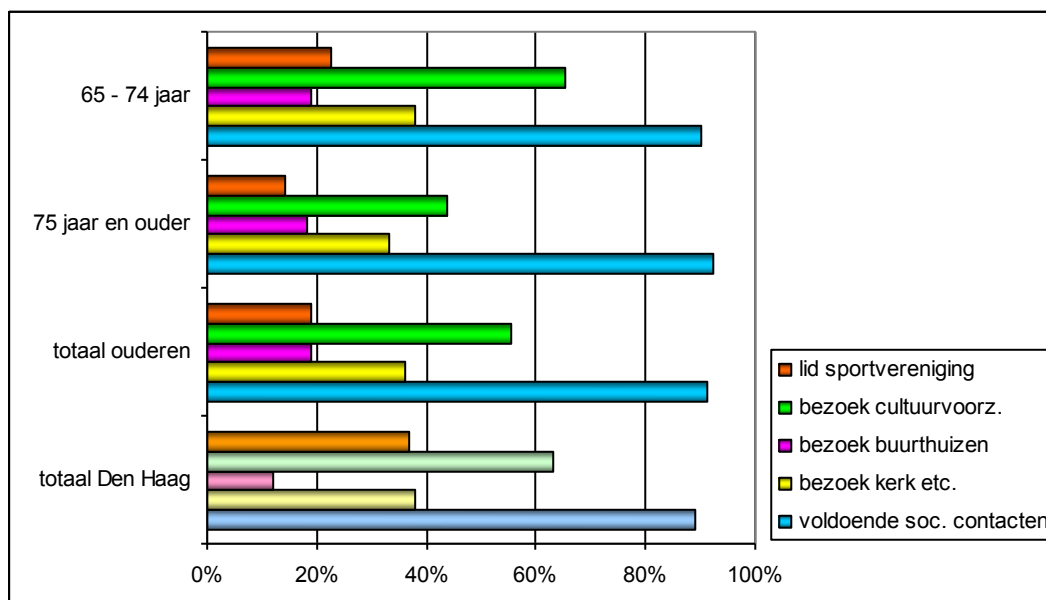
3.4.2 Deelname aan activiteiten

Lid van sportvereniging

Eerder hebben we gezien dat van alle 65-plussers 38% wel eens sport en dat 30% van alle 65-plussers minimaal 12 keer per jaar sport. Een kleine meerderheid (63%) van de 65-plussers die wel eens sporten, doet dit in verenigingsverband. Van alle ouderen is daarmee 19% lid van een sportvereniging (zie figuur 3.16). Dit aandeel is vergelijkbaar met de uitkomsten van 2009.

Onder 65 tot en met 74-jarigen is dit aandeel hoger (23%) dan onder 75-plussers (14%), maar deze laatste groep sport ook minder vaak.

Figuur 3.16 Deelname aan activiteiten door Haagse ouderen (in 2011) aan de hand van een aantal indicatoren.

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2011

Bezoek aan culturele voorzieningen

Ruim de helft (56%) van alle Haagse 65-plussers in 2011 bezoekt minimaal één keer per jaar een Haagse culturele voorziening, zoals een theater of een museum (zie figuur 3.16). Dit aandeel is iets lager dan gemiddeld; van alle inwoners van Den Haag bezoekt 63% minimaal één keer per jaar een culturele voorziening.

Binnen de groep ouderen zien we dat 75-plussers minder vaak een culturele voorziening bezoeken dan ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar (zie tabel 3.17 op de volgende pagina).

Van de ouderen die een wel eens een culturele voorziening bezoeken, doet ruim de helft (58%) dit incidenteel, dat wil zeggen één tot drie keer per jaar. Een vijfde (20%) van de 65-plussers bezoekt maandelijks of vaker een van de culturele voorzieningen die Den Haag rijk is. Oudere cultuurliefhebbers bezoeken culturele voorzieningen frequenter dan gemiddeld. Van alle inwoners van Den Haag die culturele voorzieningen bezoeken, doet 68% dit incidenteel en 'slechts' 13% maandelijks of vaker.

De vijf meest, door 65-plussers, bezochte culturele voorzieningen zijn:

1. Gemeentemuseum,
2. Dr. Anton Philipszaal,
3. Koninklijke Schouwburg,
4. Mauritshuis,
5. Beelden aan Zee,
5. Diligentia.

Vergeleken met voorgaande jaren lijkt het aandeel ouderen dat gebruik maakt van de culturele voorzieningen in Den Haag te zijn toegenomen. In 2009 en 2007 lag het aandeel dat minimaal één keer per jaar een culturele voorziening bezocht rond de 40%. In 2011 is dit, zoals eerder vermeld, 56%.

Tabel 3.17 Deelname aan activiteiten door Haagse ouderen, 2007 – 2011¹⁶

	2007	2009	2011
<i>% bezoek culturele voorzieningen</i>			
55 – 64 jaar	56,5%	57,2%	66,9%
65 – 74 jaar	43,4%	51,7%	65,4%
75 jaar en ouder	x	28,1%	43,9%
<i>% bezoek buurthuizen</i>			
55 – 64 jaar	15,7%	8,1%	14,6%
65 – 74 jaar	20,0%	15,4%	19,1%
75 jaar en ouder	x	10,0%	18,3%
<i>% bezoek kerk etc.</i>			
55 – 64 jaar	42,8%	38,5%	39,0%
65 – 74 jaar	45,6%	43,2%	37,9%
75 jaar en ouder	x	28,8%	33,2%

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2007, 2009 en 2011

Bezoek aan buurthuizen en ontmoetingscentra

Bijna een vijfde (19%) van alle 65-plussers in Den Haag bezoekt wel eens een buurthuis of een ontmoetingscentrum. Van hen doet de helft dit met enige regelmaat, dat wil zeggen één keer per week of vaker. Belangrijkste reden om naar een buurthuis of ontmoetingscentrum te gaan is de gezelligheid en het doen van een bakje koffie, gevolgd door kaartavonden.

65-plussers lijken iets vaker gebruik te maken van een buurthuis of ontmoetingscentrum dan gemiddeld in Den Haag. Van alle Hagenaars gaat 12% hier wel eens naar toe. Binnen de groep ouderen is het aandeel dat wel eens een buurthuis of ontmoetingscentrum bezoekt nagenoeg gelijk onder beide leeftijdsgroepen (zie tabel 3.17).

Vergeleken met 2009 lijkt het aandeel ouderen dat gebruik maakt van deze voorzieningen iets gestegen; in 2009 was dit aandeel 13%. In 2007 was dit aandeel vergelijkbaar met het aandeel in 2011.

Bezoek aan een kerk of ander gebedshuis

36% van Haagse ouderen, in 2011, gaat wel eens naar de kerk, moskee, mandir of een ander gebedshuis (zie figuur 3.16 in paragraaf 3.4.2). Dit is net iets minder vaak dan we gemiddeld voor alle Hagenaars zien (38%).

Ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar gaan iets vaker naar de kerk of een ander gebedshuis dan 75-plussers (zie tabel 3.17). 75-plussers gaan, als zij gaan, wel iets frequenter. Zij gaan relatief vaker elke week, terwijl 64 tot en met 75-jarigen vaker incidenteel gaan.

¹⁶ Vergelijking met de groep 75-plussers in 2007 is niet mogelijk, aangezien er in 2007 absoluut gezien weinig 75-plussers aan het onderzoek hebben meegedaan.

Het aandeel Haagse ouderen dat in 2011 naar de kerk of een ander gebedshuis gaat, is vergelijkbaar met het aandeel onder Haagse ouderen in 2009 (37%), maar is iets lager dan in 2007 het geval was (47%).

3.4.3 Eigen beleving sociale contacten

Wat vinden Haagse ouderen zelf van hun sociale contacten? In het onderzoek is ook gevaagd of men zelf vindt dat zij voldoende contacten hebben met andere mensen.

We zien dat van alle ouderen in Den Haag 91% aangeeft dat zij voldoende contacten hebben met andere mensen. 9% van alle 65-plussers vindt dus dat zij niet voldoende sociale contacten hebben. Ouderen kijken op dit punt niet veel af van het gemiddelde van Den Haag. 12% van de 65-plussers zou meer contact willen hebben. Wat dit betreft kijken zij wel af van het gemiddelde. Van alle Hagenaars zou 24% meer contact met mensen willen hebben.

Het aandeel ouderen dat aangeeft voldoende sociale contacten te hebben, of juist niet, is in 2011 vergelijkbaar met de jaren daarvoor.

3.5 NADERE ANALYSE VAN DE UITKOMSTEN

In voorgaande paragrafen is alleen gekeken naar de totale groep ouderen en de twee leeftijdsklassen daarbinnen. Er zijn echter nog meer differentiaties binnen de groep ouderen te maken, zoals naar kenmerken als sekse, etniciteit, type huishouden, opleidingsniveau, inkomen en stadsdeel.

In deze paragraaf vindt u overzichten van de uitkomsten (op hoofdpunten) voor de verschillende groepen ouderen. In de tekst wordt alleen gewezen op de meest opvallende uitkomsten. Voor de volledigheid zijn ook de uitkomsten voor de gehele groep en de uitkomsten naar leeftijd in de overzichten opgenomen.

NB Het uitsplitsen van de uitkomsten leidt er in een aantal gevallen toe dat het absolute aantal ouderen waarop de uitkomsten betrekking hebben, klein is (zoals het geval is bij de uitsplitsing naar stadsdeel). De uitkomsten moeten dan ook als indicatie worden gezien en niet als representatief beeld voor de betreffende subgroep ouderen. In de overzichten is (een indicatie van) het totaal aantal ouderen in de steekproef (N) opgenomen. Uitkomsten die betrekking hebben op minder dan 25 respondenten worden in de tabellen niet getoond.

3.5.1 Waardering gezondheid

In Overzicht 3.18 op de volgende pagina zijn een aantal aspecten weergegeven met betrekking tot de gezondheid van Haagse ouderen, uitgesplitst naar een aantal kenmerken.

Een aantal punten die opvallen:

- Vrouwen van 65 jaar en ouder hebben in het algemeen vaker te maken met beperkingen dan mannen en ontvangen ook vaker mantelzorg. Mannen hebben echter vaker te maken met een handicap en/of chronische aandoening.
- Allochtone ouderen zijn minder tevreden met hun gezondheid dan autochtone ouderen, maar 'scoren' op de verschillende aspecten niet perse slechter. Zo hebben allochtonen minder vaak dan autochtone ouderen een handicap. Wel ontvangen allochtone ouderen vaker mantelzorg en sporten zij minder vaak.
- Er lijkt een verband te bestaan tussen opleidingsniveau en gezondheid; hoe hoger het opleidingsniveau, hoe beter de gezondheid. Ouderen met een lage opleiding 'scoren' op alle aspecten duidelijk minder goed dan ouderen met een hoog opleidingsniveau.
- Wat betreft (huishoud)inkomen zien we eenzelfde verband; ouderen met een laag inkomen 'scoren' in het algemeen minder goed qua gezondheid dan ouderen met een hoger inkomen. Hierbij moet vermeld worden dat mensen met een hoger opleidingsniveau vaak ook een hoger inkomen hebben dan mensen met een laag opleidingsniveau.
- Alleenstaande ouderen lijken vaker beperkingen in het dagelijks leven en de vrije tijd te ondervinden en lijken ook vaker mantelzorg te ontvangen dan ouderen die samenwonen. Samenwonende 65-plussers lijken daarentegen vaker te maken te hebben met een handicap en/of chronische aandoening. Hierbij moet worden opgemerkt dat alleenstaanden vaker een hogere leeftijd hebben dan samenwonende ouderen.

Overzicht 3.18 Waardering van de gezondheid aan de hand van een aantal aspecten (2011)

	N (indicatie)	rapportcijfer gezondheid	% heeft handicap	% heeft chronische aandoening	% ervaart beperkingen	% ontvangt mantelzorg	% sport (min. 12x per jaar)
Totaal 65-plus	266	7,0	26,0%	43,8%	32,5%	13,5%	30,2%
Leeftijd							
65 – 74 jaar	144	7,2	24,5%	48,0%	23,3%	7,1%	36,9%
75-plus	122	6,9	27,7%	38,9%	43,4%	21,0%	22,4%
Sekse							
Man	112	7,0	31,4%	46,5%	28,0%	12,8%	38,3%
Vrouw	154	7,1	22,0%	41,8%	35,7%	14,0%	24,4%
Etniciteit							
Autochtoon	187	7,2	27,6%	43,2%	32,2%	11,7%	31,2%
Allochtoon	79	6,6	22,1%	45,2%	33,1%	17,9%	27,8%
Opleidingsniveau							
Laag	115	6,8	29,9%	46,8%	41,2%	16,0%	22,1%
Middel	70	7,2	23,5%	41,5%	27,0%	14,7%	33,8%
Hoog	62	7,3	22,1%	43,0%	24,2%	8,2%	43,9%
Type huishouden							
Eenpersoons	101	7,0	23,2%	40,1%	37,2%	17,2%	25,7%
Tweepersoons	134	7,1	26,4%	46,8%	31,7%	11,5%	34,3%
Inkomen (van huishouden)							
Laag (< 1.800 euro p/m)	103	6,7	31,4%	52,7%	46,2%	14,4%	20,0%
Middel (1.800-3.100 euro p/m)	55	7,4	32,3%	48,1%	27,1%	14,9%	40,6%
Hoog (> 3.100 euro p/m)	34	7,3	19,5%	38,2%	14,5%	7,4%	53,8%
Stadsdeel							
Loosduinen	45	7,2	24,7%	42,5%	31,0%	15,0%	31,2%
Escamp	60	6,8	36,2%	47,7%	47,3%	17,2%	23,8%
Segbroek	30	7,5	17,2%	39,3%	16,8%	11,8%	30,2%
Scheveningen	38	7,0	20,2%	25,7%	29,1%	10,3%	42,0%
Centrum	36	6,6	26,3%	45,6%	36,7%	15,2%	24,0%
Laak	13	x	x	x	x	x	x
Haagse Hout	25	7,4	17,0%	40,7%	25,4%	13,5%	42,5%
Leidschenveen/Ypenburg	9	x	x	x	x	x	x

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2011

3.5.2 Waardering leefomgeving / woonsituatie

In Overzicht 3.19 op de volgende pagina zijn een aantal aspecten weergegeven met betrekking tot de leefomgeving / woonsituatie van Haagse ouderen, uitgesplitst naar een aantal kenmerken.

Een aantal punten die opvallen:

- Mannen en vrouwen zijn in algemeen ongeveer even tevreden over hun woonsituatie. Mannelijke 65-plussers geven wel vaker aan dat zij veel contact hebben in de buurt dan vrouwelijke 65-plussers. Mannen voelen zich ook minder vaak onveilig in de buurt.
- Allochtone ouderen zijn in het algemeen iets minder tevreden over hun leefomgeving en woonsituatie dan autochtone ouderen. Allochtone ouderen scoren op bijna alle punten minder positief. Zij lijken echter wel vaker veel contact in de buurt te hebben dan autochtone ouderen (ondanks dat zij zich er minder lijken thuis te voelen).
- Er lijkt een positief verband te bestaan tussen de waardering van de leefomgeving / woonsituatie en het opleidingsniveau van 65-plussers. 65-plussers met een hoger opleidingsniveau zijn op alle aspecten duidelijk vaker tevreden dan ouderen met een lager opleidingsniveau.
- Alleenstaande ouderen zijn minder vaak tevreden over hun leefomgeving / woonsituatie dan gemiddeld onder alle 65-plussers.
- Wat betreft de stadsdelen springt met name Centrum eruit. Ouderen in dit stadsdeel geven opvallend vaak aan dat zij zich wel eens onveilig voelen in de buurt. Daarnaast geven zij duidelijk minder vaak aan dat zij zich thuisvoelen in de buurt.

Overzicht 3.19 Waardering van de leefomgeving / woonsituatie aan de hand van een aantal aspecten (2010)

	N (indicatie)	rapportcijfer woonomgeving	% voelt zich thuis in buurt	% heeft veel contact in buurt	% voelt zich onveilig	% buurt is achteruit gegaan	rapportcijfer woning
Totaal 65-plus	1.233	7,4	68,3%	37,3%	22,8%	23,6%	7,9
Leeftijd							
65 – 74 jaar	701	7,4	65,9%	39,4%	19,1%	24,4%	7,8
75-plus	532	7,4	70,7%	35,1%	26,6%	22,8%	7,9
Sekse							
Man	526	7,4	67,4%	42,8%	17,5%	25,0%	8,0
Vrouw	707	7,3	68,8%	33,9%	26,1%	22,8%	7,8
Etniciteit							
Autochtoon	917	7,4	69,2%	36,5%	22,1%	22,5%	7,9
Allochtoon	316	7,2	65,2%	39,8%	25,6%	27,4%	7,6
Opleidingsniveau							
Laag	679	7,1	66,8%	34,3%	26,2%	26,8%	7,9
Middel	253	7,6	65,2%	39,8%	19,4%	25,1%	7,6
Hoog	257	7,7	75,3%	42,5%	18,8%	16,2%	8,1
Type huishouden							
Eenpersoons	570	7,3	65,5%	31,8%	27,0%	23,0%	7,8
Stadsdeel							
Loosduinen	143	7,6	73,5%	40,1%	23,8%	20,7%	7,8
Escamp	380	7,1	63,1%	31,3%	29,7%	31,4%	7,8
Segbroek	76	7,4	71,9%	43,7%	17,9%	28,8%	8,1
Scheveningen	154	7,7	74,9%	43,7%	15,5%	17,2%	8,0
Centrum	278	7,0	59,4%	33,1%	37,5%	23,1%	7,6
Laak	34	7,0	70,3%	46,7%	9,8%	41,8%	7,9
Haagse Hout	118	7,7	67,4%	33,8%	13,2%	14,8%	8,1
Leidschenveen/Ypenburg	50	7,4	64,6%	30,8%	15,7%	12,5%	8,1

Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2010

3.5.3 Financiële positie

In Overzicht 3.20 op de volgende pagina zijn een aantal aspecten weergegeven met betrekking tot de financiële positie van Haagse ouderen, uitgesplitst naar een aantal kenmerken.

Een aantal punten die opvallen:

- Vrouwelijke 65-plussers hebben vaker een laag (huishoud)inkomen dan mannelijke 65-plussers. Dit wordt deels verklaard door het feit dat vrouwen vaker alleenstaand zijn en daarmee afhankelijk zijn van één inkomen. Hoewel vrouwen vaker een lager inkomen hebben, lijken zij hun zaakjes beter op orde te hebben dan mannen. Vrouwen hoeven minder vaak te bezuinigen en hebben minder vaak schulden. Ook geven zij minder vaak aan dat hun financiële positie is verslechterd.
- De financiële positie van allochtone ouderen is op alle gepresenteerde aspecten minder goed dan de financiële positie van autochtonen.
- Lager opgeleide ouderen hebben vaker een laag inkomen en moeten vaker bezuinigen dan ouderen met een middel en hoog inkomen. Zij geven daarentegen minder vaak aan dat hun financiële situatie is verslechterd en hebben ook minder vaak schulden.

Overzicht 3.20 De financiële positie van Haagse ouderen aan de hand van een aantal aspecten (2011)

	N (indicatie)	% laag inkomen (< 1.800 euro per maand)	% verslechtering financiële positie	% moet bezuinigen	% heeft schulden	% heeft Ooievaarspas
Totaal 65-plus	245	52,0%	32,1%	16,7%	1,9%	21,1%
Leeftijd						
65 – 74 jaar	137	45,6%	38,3%	20,8%	2,9%	21,1%
75-plus	108	60,9%	24,0%	11,4%	0,6%	21,1%
Sekse						
Man	108	39,8%	38,2%	17,9%	2,3%	16,2%
Vrouw	136	62,3%	27,3%	15,7%	1,6%	24,7%
Etniciteit						
Autochtoon	186	50,9%	31,9%	13,4%	1,0%	18,5%
Allochtoon	57	55,2%	32,8%	27,5%	5,1%	28,8%
Opleidingsniveau						
Laag	104	70,1%	29,3%	18,3%	0,4%	28,7%
Middel	63	50,2%	34,9%	16,1%	3,7%	22,3%
Hoog	69	21,3%	32,2%	11,7%	2,9%	6,0%
Type huishouden						
Eenpersoons	90	72,9%	31,9%	18,0%	3,5%	30,7%
Tweepersoons	129	36,8%	30,4%	11,3%	0,5%	13,0%
Inkomen (van huishouden)						
Laag (< 1.800 euro p/m)	85	100%	38,3%	28,9%	3,8%	37,4%
Middel (1.800-3.100 euro p/m)	62	0,0%	35,1%	9,9%	1,1%	4,4%
Hoog (> 3.100 euro p/m)	42	0,0%	20,4%	8,3%	0,0%	1,8%
Stadsdeel						
Loosduinen	41	43,9%	35,8%	8,5%	1,1%	24,9%
Escamp	59	64,4%	37,4%	16,0%	3,4%	24,7%
Segbroek	28	44,2%	24,8%	15,1%	2,8%	14,3%
Scheveningen	33	43,8%	28,0%	6,3%	1,9%	17,8%
Centrum	33	59,0%	35,2%	36,6%	2,6%	30,4%
Laak	13	x	x	x	x	x
Haagse Hout	30	35,5%	30,4%	13,0%	0,0%	8,8%
Leidschenveen/Ypenburg	8	x	x	x	x	x

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2011

3.5.4 Maatschappelijke participatie en sociale contacten

In Overzicht 3.21 op de volgende pagina zijn een aantal aspecten weergegeven met betrekking tot de maatschappelijke participatie van Haagse ouderen, uitgesplitst naar een aantal kenmerken.

Een aantal punten dat opvalt:

- Mannelijke 65-plussers zijn vaker nog actief op de arbeidsmarkt en zetten zich ook vaker in als vrijwilliger dan vrouwelijke 65-plussers. Zij zijn ook vaker lid van een sportvereniging. Ondanks dat mannen wat dit betreft meer deel lijken te nemen aan de maatschappij, geven minder mannen aan dat zij voldoende sociale contacten hebben.
- Allochtone ouderen werken iets vaker dan autochtonen ouderen. Op alle andere vlakken participeren allochtonen minder dan autochtonen. Behalve wat betreft het bezoek aan een gebedshuis; allochtone ouderen doen dit vaker dan autochtone ouderen.
- Hoger opgeleide 65-plussers lijken doorgaans meer te participeren dan ouderen met een lagere opleiding. Opvallend is echter het lage percentage hoger opgeleiden dat wel eens een buurthuis bezoekt. Ook geven hoger opgeleiden opvallend minder vaak aan dat zij voldoende sociale contacten hebben.
- Ouderen die samenwonen verlenen aanzienlijk vaker mantelzorg dan alleenstaande ouderen. Eerder hebben we gezien dat de mantelzorg die ouderen verlenen vaak voor iemand uit het eigen gezin is. Wat verder opvalt is het hoge aandeel samenwonende ouderen dat wel eens een cultuurvoorziening bezoekt.
- Kijken we naar het (huishoud)inkomen van ouderen, dan valt met name op dat 65-plussers met een middelhoog inkomen duidelijk vaker vrijwilligerswerk doen en ook vaker mantelzorger zijn dan zowel de lagere inkomens als de hogere inkomens.

Overzicht 3.21 De maatschappelijke participatie van Haagse ouders aan de hand van een aantal aspecten (2011)

	N (indicatie)	% werkt (> 12 uur p/w)	% doet vrijwilligerswerk	% verleent mantelzorg	% lid sportvereniging	% bezoek cultuur	% bezoek buurthuizen	% bezoek kerk etc.	% voldoende contacten
Totaal 65-plus	266	4,0%	21,7%	26,2%	18,9%	55,6%	18,8%	36,1%	91,1%
Leeftijd									
65 – 74 jaar	144	6,1%	26,2%	33,4%	22,8%	65,4%	19,1%	37,9%	90,0%
75-plus	122	1,3%	16,4%	17,6%	14,4%	43,9%	18,3%	33,2%	92,4%
Sekse									
Man	112	6,5%	26,4%	25,0%	23,5%	56,8%	19,7%	34,9%	85,3%
Vrouw	154	2,2%	18,3%	27,0%	15,7%	54,6%	18,1%	37,0%	95,3%
Etniciteit									
Autochtoon	187	3,3%	24,5%	28,8%	19,9%	60,1%	19,9%	34,1%	92,7%
Allochtoon	79	6,1%	14,9%	19,9%	16,6%	44,7%	16,0%	43,4%	87,3%
Opleidingsniveau									
Laag	115	3,1%	15,4%	25,2%	13,4%	37,5%	16,2%	34,5%	93,1%
Middel	70	2,7%	22,8%	27,4%	19,6%	65,3%	21,8%	25,8%	91,7%
Hoog	62	6,3%	34,8%	28,8%	31,5%	83,2%	16,7%	45,2%	87,0%
Type huishouden									
Eenpersoons	134	2,0%	19,0%	16,3%	15,7%	45,6%	19,4%	35,1%	87,9%
Tweepersoons	101	4,2%	23,6%	34,6%	20,6%	65,1%	17,5%	36,2%	92,8%
Inkomen (van huishouden)									
Laag (< 1.800 euro p/m)	103	2,2%	15,1%	22,5%	10,6%	43,7%	21,7%	33,8%	90,6%
Middel (1.800-3.100 euro p/m)	55	3,5%	40,6%	37,1%	29,2%	68,4%	22,1%	40,4%	95,4%
Hoog (> 3.100 euro p/m)	34	11,0%	24,3%	34,0%	36,3%	86,6%	9,3%	42,7%	84,1%
Stadsdeel									
Loosduinen	45	2,8%	31,2%	32,1%	17,5%	59,1%	18,5%	31,1%	92,6%
Escamp	60	2,8%	9,1%	18,7%	17,8%	30,4%	17,8%	35,5%	86,1%
Segbroek	30	6,0%	27,9%	25,1%	22,5%	68,3%	14,9%	18,6%	100%
Scheveningen	38	5,0%	22,0%	25,5%	23,4%	74,3%	20,6%	32,6%	88,3%
Centrum	36	5,0%	19,4%	19,7%	15,2%	52,2%	26,4%	54,4%	89,0%
Laak	13	x	x	x	x	x	x	x	x
Haagse Hout	35	4,0%	28,9%	40,8%	27,2%	72,9%	20,4%	45,9%	93,1%
Leidschenveen/Ypenburg	9	x	x	x	x	x	x	x	x

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2011

4 Kwetsbare ouderen

In het inleidende hoofdstuk is reeds vermeld dat kwetsbaarheid onder bepaalde groepen ouderen vaker voorkomt dan bij andere groepen ouderen. Voor een deel gaat het om demografische kenmerken zoals leeftijd, sekse en burgerlijke staat / samenstelling van het huishouden. Ook andere kenmerken, zoals gezondheid (het hebben van chronische aandoeningen en beperkingen), sociaaleconomische status (opleiding en inkomen) en woonomgeving (veiligheid in de buurt) spelen een rol. In dit hoofdstuk gaan we hier verder op in. We beginnen echter met het maken van een schatting van het aantal kwetsbare ouderen in Den Haag.

4.1 AANTAL KWETSBARE OUDEREN

Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) heeft berekend dat 27% van alle 65-plussers kwetsbaar is¹⁷. In Nederland zijn dat er bijna 700.000. Als we dit percentage toepassen op inwoners van Den Haag, dan zou dit betekenen dat er in Den Haag (in 2011) rond de 17.300 kwetsbare 65-plussers wonen. Onder zelfstandig wonende 65-plussers is het aandeel kwetsbare ouderen lager dan onder 65-plussers die in een verzorgings- of verpleeghuis wonen. Als we het aantal kwetsbare 65-plussers berekenen, door ook rekening te houden met de woonsituatie, dan is het aantal kwetsbare ouderen in Den Haag nog iets hoger, namelijk bijna 17.700.

Het SCP heeft ook een raming gemaakt van de ontwikkeling van het aandeel kwetsbaren tot 2030. Zij gaan ervan uit dat in 2030 25% van alle 65-plussers kwetsbaar is. Voor Den Haag zijn er helaas geen prognosecijfers bekend voor 2030. Het is dan ook niet mogelijk om een schatting te maken van het aantal Haagse kwetsbare 65-plussers in 2030. Om toch een indruk te geven, kunnen we, gebruikmakend van het percentage in 2030, wel een ruwe schatting maken van het aantal kwetsbare 65-plussers in 2026. Op basis van de prognoses zullen er in 2026 ongeveer 79.600 Hagenaars van 65 jaar en ouder zijn. Als we ervan uitgaan dat 25% van hen kwetsbaar zal zijn, komt dit neer op bijna 20.000 kwetsbare 65-plussers. Ruim 2.000 meer dan nu.

4.2 DEMOGRAFISCHE KENMERKEN

In paragraaf 1.2.2 is reeds vermeld dat kwetsbaarheid vaker voorkomt onder ouderen met een hogere leeftijd, vrouwen en alleenstaanden. Hoewel deze aspecten in hoofdstuk 2 aan bod zijn gekomen, willen we deze hier nog eens uitlichten.

4.2.1 Leeftijd

Wat betreft leeftijd en kwetsbaarheid geldt dat hoe hoger de leeftijd, hoe groter het aandeel kwetsbare ouderen. Overigens geldt dit vooral voor zelfstandig wonende ouderen. In verzorgingshuizen zijn oudere bewoners niet vaker kwetsbaar dan jongere bewoners.

Onder zelfstandig wonende 65-plussers is 24% kwetsbaar. Onder 75-plussers is dit 38% en onder 80-plussers is dit 50%¹⁸. Wat dit voor Den Haag betekent in absolute aantallen is weergegeven in tabel 4.1 op de volgende pagina.

¹⁷ Bron: Sociaal en Cultureel Planbureau (2011), *Kwetsbare ouderen*.

¹⁸ Bron: Sociaal en Cultureel Planbureau (2011), *Kwetsbare ouderen*.

Tabel 4.1 Schatting aantal kwetsbare ouderen, naar leeftijd in 2011

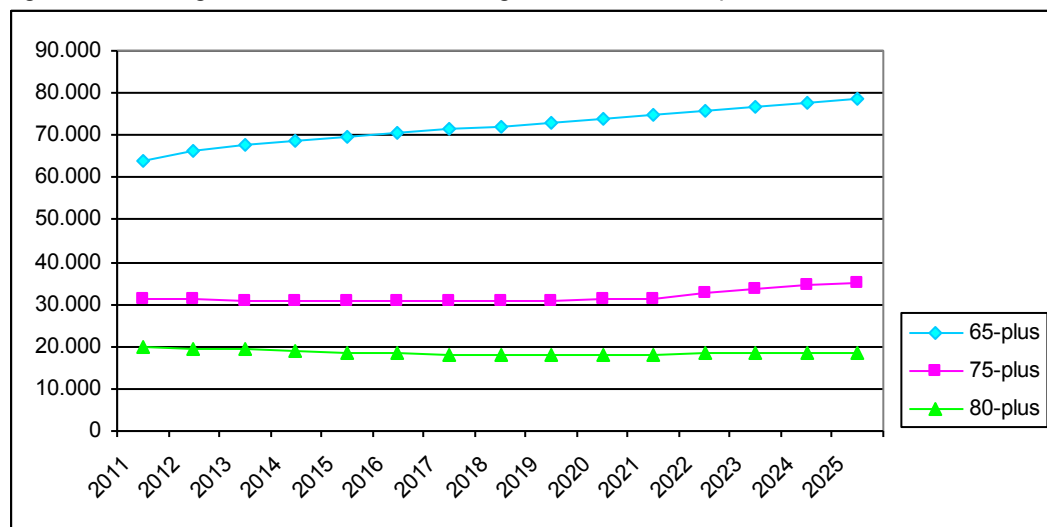
	2011		
	aantal	% kwetsbaar	schatting aantal kwetsbaar
Zelfstandig wonend			
65-plus	60.094	24%	14.423
75-plus	27.922	38%	10.611
80-plus	16.699	50%	8.350
Niet-zelfstandig wonend			
65-plus	4.011	73%	2.928
75-plus	3.537	73%	2.582
80-plus	3.094	73%	2.259

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2011; SCP 2011 (bewerking Productgroep OIV)

Om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van het aantal kwetsbaren in de komende jaren kunnen we nagaan hoe de opbouw van de groep Haagse ouderen zich qua leeftijd zal gaan ontwikkelen. Eerder, in hoofdstuk 2, hebben we gezien dat het absolute aantal 65-plussers geleidelijk zal gaan toenemen (zie ook figuur 4.2). Tot ongeveer 2020 neemt vooral het aantal ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar toe, terwijl het aantal 75-plussers min of meer gelijk blijft. Het aantal 80-plussers neemt in dezelfde periode zelfs af. Na 2020 zal het aantal 75-plussers gaan toenemen, maar vooral in de leeftijd van 75-79 jaar. Het aantal 80-plussers blijft redelijk stabiel.

Voor de ontwikkeling van het aantal kwetsbare Hagenaars kan dit betekenen dat dit aantal de komende jaren wel zal toenemen, maar dat van een grotere toename pas sprake zal zijn na 2020 wanneer het aantal 75-plussers zal gaan toenemen. Overigens geeft het SCP aan dat (landelijk gezien) de groep 80-plussers vanaf 2025 snel in aantal zal toenemen.

Figuur 4.2 Prognose van het aantal Haagse ouderen in de periode 2011-2025, naar leeftijd

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

4.2.2 Sekse

Vrouwen zijn vaker kwetsbaar dan mannen. Dit geldt zowel voor ouderen die zelfstandig wonen als voor ouderen in verzorgingshuizen. Voor een deel wordt dit verklaard door het feit dat vrouwen gemiddeld een hogere leeftijd hebben. Echter, vrouwen zijn ook gemiddeld jonger wanneer zij kwetsbaar worden, terwijl mannen vaker al iets ouder zijn.

Onder zelfstandig wonende mannen van 65 jaar en ouder is 14% kwetsbaar, onder zelfstandig wonende vrouwen van 65 jaar en ouder is dit aandeel 21%¹⁹. Wat dit voor Den Haag betekent in absolute aantallen is weergegeven in tabel 4.3.

Wat betreft de ontwikkeling van het aantal mannen en vrouwen van 65 jaar en ouder hebben we in hoofdstuk 2 gezien dat beide groepen in absolute aantallen zullen gaan toenemen. Het aantal mannen van 65 jaar en ouder zal sterker toenemen dan het aantal vrouwen. Met andere woorden; de groep met een kleiner aandeel kwetsbaren zal sterker gaan toenemen dan de groep met een groter aandeel kwetsbaren.

Tabel 4.3 Schatting aantal kwetsbare 65-plussers, naar sekse in 2011

	2011		
	aantal	% kwetsbaar	schatting aantal kwetsbaar
Zelfstandig wonend			
Mannen	25.341	14%	3.548
Vrouwen	34.753	21%	7.298
Niet-zelfstandig wonend			
Mannen	1.026	58%	595
Vrouwen	2.985	77%	2.298

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2011; SCP 2011 (bewerking Productgroep OIV)

4.2.3 Burgerlijke staat / samenstelling huishouden

Kwetsbaarheid komt vaker voor onder alleenstaande ouderen dan onder ouderen die samenwonen (bijvoorbeeld met een partner of kinderen). Dit geldt zowel voor zelfstandig wonende ouderen als voor ouderen in verzorgingshuizen (samenwonend zijn in dit geval ouderen die met hun partner samen in hetzelfde verzorgingshuis wonen).

40%-50% van de alleenstaande 65-plussers is kwetsbaar, terwijl dit aandeel onder samenwonende 65-plussers slechts 15% is²⁰. Niet alle alleenstaanden zijn even kwetsbaar. Onder alleenstaanden die verweduwd zijn of gescheiden is het aandeel kwetsbare ouderen het hoogst, terwijl dit aandeel onder alleenstaande ouderen die bijvoorbeeld nooit gehuwd zijn, iets lager is. Wat dit voor Den Haag betekent in absolute aantallen, is weergegeven in tabel 4.4. Het is niet bekend in welke mate het bij eenpersoonshuishoudens gaat om verweduwde of gescheiden ouderen dan wel anderszins alleenstaanden.

Tabel 4.4 Schatting aantal kwetsbare 65-plussers, naar huishoudensamenstelling in 2011

	2011		
	aantal	% kwetsbaar	schatting aantal kwetsbaar
Huishoudensamenstelling			
Eenpersoons	29.158	40% - 50%	11.663 – 14.579
Meerpersoons	18.222	15%	2.733

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011; SCP 2011 (bewerking Productgroep OIV)

¹⁹ Bron: Sociaal en Cultureel Planbureau (2011), *Kwetsbare ouderen*.

²⁰ Bron: Sociaal en Cultureel Planbureau (2011), *Kwetsbaar alleen, de toename van het aantal kwetsbare alleenwonende ouderen tot 2030*.

Wat betreft de ontwikkeling in de komende jaren, hebben we in hoofdstuk 2 gezien dat het aantal eenpersoonshuishoudens tot en met 2025 sterker zal toenemen dan het aantal meerpersoonshuishoudens. Met andere woorden; de groep met een hoger aandeel kwetsbaren zal sterker toenemen dan de groep met een kleiner aandeel kwetsbaren.

Volgens de raming van het SCP van het aantal kwetsbare 65-plussers in 2030²¹ zal het aantal gescheiden 65-plussers en het aantal 65-plussers dat nooit gehuwd is, gaan toenemen, maar blijven dit absoluut gezien kleine groepen. Het aantal verweduwde 65-plussers zal tot 2030 iets gaan toenemen. Dit geldt ook voor het aantal gehuwde 65-plussers. Beide zijn in absolute aantallen grote groepen. Echter de groep gehuwde 65-plussers wordt groter dan het aantal verweduwde 65-plussers, wat een dempend effect zal hebben op het aantal kwetsbare ouderen.

4.2.4 Etniciteit

Vanwege het gebrek aan betrouwbare data heeft het SCP het kenmerk etniciteit niet in hun analyse opgenomen. Het is dus niet bekend of allochtone ouderen relatief meer of minder kwetsbaar zijn dan ouderen van Nederlandse komaf.

Uit andere bronnen weten we echter dat allochtone ouderen (van niet-westerse komaf) vaak een slechtere 'uitgangspositie' hebben dan Nederlandse ouderen. Zo is deze groep qua gezondheidsconditie vaak al vanaf 55 jaar 'oud', hebben zij vaker te maken met chronische lichamelijke aandoeningen en beperkingen en hebben zij veelal een lagere sociaaleconomische status. Het is dan ook in te denken dat onder allochtone ouderen het aandeel kwetsbaren relatief hoog zal zijn.

De verwachte toename van het aantal (niet-geïndustrialiseerde) allochtone ouderen zal in dit opzicht een nadelig effect hebben op de ontwikkeling van het aantal kwetsbare ouderen in Den Haag.

4.3 OVERIGE KENMERKEN

Naast een aantal demografische kenmerken spelen ook kenmerken, zoals gezondheid (het hebben van chronische aandoeningen en beperkingen), sociaaleconomische status (opleiding en inkomen) en woonomgeving (veiligheid in de buurt) een rol bij kwetsbaarheid. Hoewel de meerderheid van deze aspecten in hoofdstuk 3 aan bod is gekomen, willen we deze hier nog eens uitlichten.

4.3.1 Gezondheid

Het hebben van meer dan één chronische aandoening en het hebben van matige of ernstige functiebeperkingen (in bewegen, zelfverzorging en/of huishoudelijk werk) is, volgens het SCP, doorslaggevend voor kwetsbaarheid.

Alhoewel we niet over precies dezelfde informatie beschikken als het SCP, hebben we in hoofdstuk 3 gezien dat in 2011 bijna 44% van de Haagse 65-plussers een chronische aandoening heeft en dat bijna 33% beperkingen ervaart in hun dagelijks leven en vrije tijd. Deze percentages zijn de afgelopen jaren redelijk stabiel.

Volgens de (landelijke) raming van het SCP van het aantal kwetsbare 65-plussers in 2030 zal het aantal 65-plussers met meer dan één chronische aandoening toenemen. Het aantal 65-plussers zonder chronische aandoening zal echter ook toenemen, wat een dempend effect zal hebben op het aantal kwetsbare ouderen.

Overigens blijkt ook een aantal levensstijlen dat met gezondheid te maken heeft van invloed op kwetsbaarheid. Vooral ouderen die dagelijks roken en ouderen met obesitas hebben vaker te maken met blijvende kwetsbaarheid.

²¹ Bron: Sociaal en Cultureel Planbureau (2011), *Kwetsbare ouderen*.

4.3.2 Sociaaleconomische status

Een hogere sociaaleconomische status biedt volgens het SCP bescherming tegen kwetsbaarheid op latere leeftijd. Met name het eigen opleidingsniveau en de hoogte van het huishoudinkomen spelen hierbij een rol.

Wat betreft het hoogte van het (huishoud)inkomen hebben we gezien dat 52% van de Haagse 65-plussers een laag inkomen heeft, dat wil zeggen een netto-inkomen van 1.800 euro per maand of minder. 19% van de 65-plussers heeft een hoog inkomen (meer dan 3.100 euro netto per maand). De afgelopen jaren lijkt het aandeel 65-plussers met een hoog inkomen iets te zijn toegenomen, terwijl het aandeel ouderen met een laag inkomen is gedaald. Als deze trend zich doorzet, kan dit een dempend effect hebben op het aantal kwetsbare ouderen in Den Haag.

Over het opleidingsniveau van Haagse ouderen is in voorgaande hoofdstukken niets vermeld. Uit de Stadsenquête (2011) blijkt dat 44% van de Haagse 65-plussers een laag opleidingsniveau heeft en 29% een hoog opleidingsniveau. Ten opzichte van 2009 lijkt het opleidingsniveau iets te zijn gestegen; het aandeel ouderen met een laag opleidingsniveau is afgenomen en het aandeel met een hoog opleidingsniveau is toegenomen.

Het SCP verwacht (landelijk) dat het aantal 65-plussers met een laag opleidingsniveau in 2030 gedaald zal zijn en dat het aantal 65-plussers met een hoog of middelhoog opleidingsniveau sterk zal toenemen. Dit zal een dempend effect hebben op het aantal kwetsbare ouderen.

4.3.3 Woonomgeving

Uit het onderzoek van het SCP is gebleken dat bepaalde kenmerken van de woonomgeving, zoals de urbanisatiegraad (mate van verstedelijking) en de WOZ-waarde van de woningen niet samenhangen met kwetsbaarheid. Wel is er een verband gevonden met de beleving van de woonomgeving. Ouderen die zich niet veilig voelen in de buurt zijn vaker langdurig kwetsbaar.

Uit paragraaf 3.2 is gebleken dat 23% van de Haagse 65-plussers zich wel eens onveilig voelt in de buurt. 5% geeft zelfs aan zich vaak onveilig te voelen. Het gevoel van onveiligheid is de afgelopen jaren redelijk stabiel. Wel is het opvallend dat 75-plussers zich het afgelopen jaar vaker onveilig zijn gaan voelen. Onder 65 tot en met 74-jarigen is dit aandeel echter gedaald.

Overigens is het nog onduidelijk wat in dit verband oorzaak en gevolg is; worden mensen eerder kwetsbaar wanneer zij zich (vaak) onveilig voelen of voelen mensen zich (vaker) onveilig wanneer zij kwetsbaar zijn?

5 Voorzieningen voor ouderen in Den Haag

Om als oudere zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen wonen is het van belang dat er goede voorzieningen voor ouderen zijn. Even belangrijk daarbij is dat de ouderen weten dat deze voorzieningen er zijn en bij wie zij voor hulp kunnen aankloppen.

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de bekendheid van ouderen met (een selectie van) de aanwezige voorzieningen en het bereik van deze voorzieningen. Ook zijn een aantal voorzieningen (letterlijk) in kaart gebracht.

De informatie die in dit hoofdstuk wordt gebruikt is afkomstig uit verschillende bronnen zoals de Stadsenquête (paragraaf 5.1), de Wmo Monitor (paragraaf 5.2) en jaarverslagen van welzijnsorganisaties (paragraaf 5.2). In Bijlage 1 vindt u hier meer informatie over.

5.1 BEKENDHEID MET VOORZIENINGEN

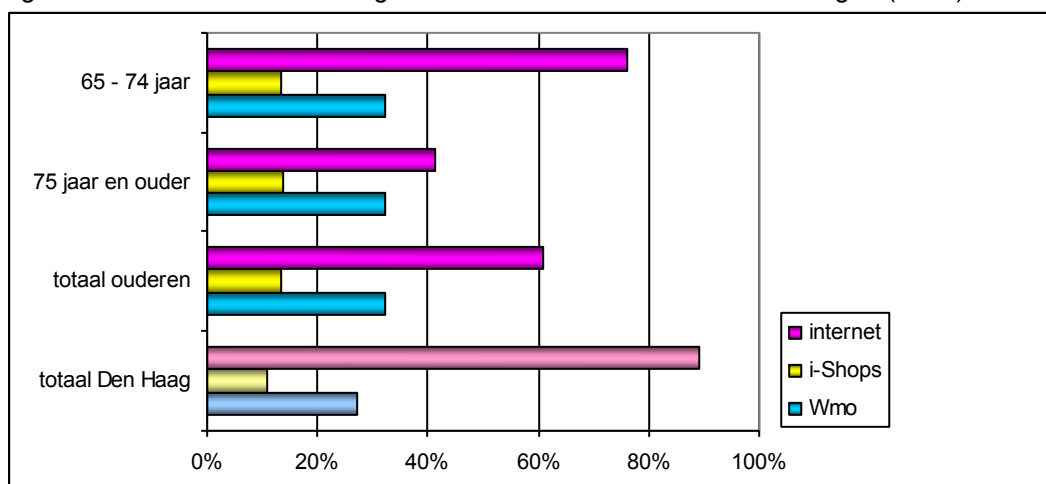
Er zijn meerdere instanties in Den Haag die informatie en advies aan ouderen kunnen geven en hen kunnen helpen bij bijvoorbeeld het aanvragen van bepaalde voorzieningen. Daarnaast is veel informatie via internet te vinden. In deze paragraaf wordt gekeken naar de bekendheid van een aantal van deze voorzieningen en het gebruik ervan.

Internetgebruik

61% van de Haagse 65-plussers maakt gebruik van internet (zie figuur 5.1). Dit aandeel is hoger onder de groep 65 tot en met 74-jarigen (76%) dan onder 75-plussers (41%) (zie tabel 5.2 op de volgende pagina).

Vergeleken met de gehele Haagse populatie lopen ouderen nog 'achter'. Van alle Haagse inwoners maakt 89% gebruik van internet. Het internetgebruik onder 65-plussers lijkt wel toe te nemen. In 2009 maakte minder dan de helft (49%) van de 65-plussers gebruik van internet.

Figuur 5.1 Bekendheid van Haagse ouderen met een aantal voorzieningen (2011)

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2011

i-Shops

In i-Shops kunnen ouderen informatie krijgen over zaken op het gebied van onder andere wonen, zorg en welzijn. Ook kunnen zij hier hulp krijgen bij onder andere het aanvragen van zorgvoorzieningen.

Van de 65-plussers in Den Haag (met of zonder handicap)²² kent bijna 14% de i-Shops. Voor beide leeftijdsgroepen is dit aandeel ongeveer gelijk. Dit aandeel lijkt wel iets te zijn toegenomen; in 2009 kende 7% van de Haagse 65-plussers de i-Shop.

Dat men de i-Shops kent hoeft overigens niet te betekenen dat zij ook gebruik maken van de diensten van de i-Shops. Van alle 65-plussers geeft in 2011 'slechts' 4% aan dat zij wel eens gebruik hebben gemaakt van de i-Shop. 75-plussers lijken iets vaker gebruik te maken van de i-Shops dan ouderen in de leeftijd van 65 tot en met 74 jaar.

Tabel 5.2 Bekendheid van Haagse ouderen met een aantal voorzieningen, 2007 - 2011²³

	2007	2009	2011
<i>% gebruik internet</i>			
55 – 64 jaar	72,3%	82,5%	88,4%
65 – 74 jaar	44,4%	64,6%	76,1%
75 jaar en ouder	x	30,5%	41,2%
<i>% bekend met I-Shops</i>			
55 – 64 jaar	x	x	x
65 – 74 jaar	x	4,8%	13,3%
75 jaar en ouder	x	9,8%	13,8%
<i>% bekend met Wmo</i>			
55 – 64 jaar	x	x	x
65 – 74 jaar	42,3%*	24,4%	32,1%
75 jaar en ouder	x	43,1%	32,2%

* In 2007 is gevraagd naar de bekendheid met de Wet Voorzieningen Gehandicapten (WVG)

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2007, 2009 en 2011

Bekendheid Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)

De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) moet ervoor zorgen dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen en meedoen in de samenleving. Gehandicapten/chronisch zieken en ouderen kunnen een beroep doen op de Wmo voor bijvoorbeeld vervoersvoorzieningen, woonvoorzieningen of hulp bij het huishouden.

Van de 65-plussers in Den Haag (met of zonder handicap)²⁴ kent 32% de Wmo, waarbij er geen verschil te zien is tussen beide leeftijdsgroepen.

De bekendheid met de Wmo lijkt door de jaren constant te blijven; in 2009 was 33% van de 65-plussers bekend met de Wmo.

5.2 BEREIK VAN VOORZIENINGEN EN ORGANISATIES

In paragraaf 5.1 is reeds gekeken of Haagse ouderen diverse voorzieningen kennen en of zij gebruik hebben gemaakt van deze voorzieningen. De verschillende organisaties houden zelf ook bij hoeveel gebruik er van hun voorzieningen gemaakt wordt. In deze paragraaf bekijken we het bereik van de voorzieningen dan ook vanuit het oogpunt van de organisaties zelf.

Hierbij moet wel vermeld worden dat niet alle informatie die organisaties zelf opgeven, is uit te splitsen naar de doelgroep 65-plus.

²² De vragen rond de i-Shops zijn alleen gesteld aan personen van 65 jaar of ouder én personen die een handicap en/of een chronische aandoening hebben.

²³ Vergelijking met de groep 75-plussers in 2007 is niet mogelijk, aangezien er in 2007 absoluut gezien weinig 75-plussers aan het onderzoek hebben meegedaan.

²⁴ De vragen rond de Wmo zijn alleen gesteld aan personen van 65 jaar of ouder én personen die een handicap en/of een chronische aandoening hebben.

Het merendeel van deze informatie is opgenomen in de Wmo Monitor. Deze wordt dan ook als bron gebruikt. Op een enkel punt wordt de informatie aangevuld met informatie uit de jaarverslagen van de welzijnsorganisaties. In Bijlage 1 vindt u hier meer informatie over.

5.2.1 Voorzieningen gericht op het geven van informatie en advies

Den Haag OpMaat

Den Haag OpMaat is het Haagse Wmo-loket. Hier kunnen burgers terecht voor informatie, advies, ondersteuning, bemiddeling, doorverwijzing en het indienen van aanvragen. Sociaal Raadslieden en de Advies- en informatiebalies maken ook onderdeel uit van Den Haag OpMaat. In paragraaf 5.3 zijn de loketten van Den Haag OpMaat in kaart gebracht.

Vanuit de kant van het Wmo-loket is geen specifieke informatie beschikbaar over de hoeveelheid aanvragen voor voorzieningen van de Wmo door 65-plussers en het aantal toekenningen van deze voorzieningen. Wel is er informatie over alle Hagenaars met een beperking (zie tabel 5.3). Van alle voorzieningen is het aantal uitstaande en nieuw toegekende voorzieningen het afgelopen jaar toegenomen.

Tabel 5.3 Bereik van individuele Wmo-voorzieningen (2007 – 2010)

	2007	2008	2009	2010
<i>Woonvoorzieningen</i>				
Aantal nieuw toegekende woonvoorzieningen	2.844	2.855	5.319	5.617
<i>Rolstoelen</i>				
Aantal uitstaande rolstoelvoorzieningen	4.314	4.569	4.845	5.324
Aantal nieuw toegekende rolstoelen	1.181	1.162	1.655	1.804
<i>Vervoersvoorzieningen</i>				
Aantal uitstaande individuele vervoersvoorzieningen	x	7.078	7.345	7.898
Aantal nieuw toegekende vervoersvoorzieningen	1.818	x	1.673	1.816
<i>Taxibus</i>				
Aantal uitstaande taxibuspassen	9.956	8.614	9.090	10.173
Aantal nieuw toegekende taxibuspassen	1.470	1.726	2.052	2.117
<i>Huishoudelijke verzorging</i>				
Aantal cliënten hulp bij het huishouden	13.923	11.685	11.543	12.428
Gemiddeld aantal zorguren per cliënt	188 uur	141 uur	141 uur	177 uur

Bron: Gemeente Den Haag, Wmo Monitor 2010

Ook is vanuit de kant van het Wmo-loket informatie beschikbaar over het aantal bezoekers van de Advies- en informatiebalies en over het aantal contacten met Sociaal Raadslieden en de aard van de vragen die aan hen gesteld worden.

Zowel in 2009 als in 2010 zijn er ruim 24.000 vragen aan de Sociaal Raadslieden gesteld (zie tabel 5.4). De meeste vragen (in 2010) hebben te maken met financiële zaken (44%), sociale zekerheid (12%) en huisvesting (12%). Ten opzichte van 2009 zien we in 2010 een duidelijke toename van het aantal hulpvragen dat bij de Advies- en informatiebalies is binnengekomen en van het aantal telefonische hulpvragen. Het is echter niet bekend hoeveel van deze hulpvragen van Haagse 65-plussers komen.

Tabel 5.4 Bereik Sociaal juridische dienstverlening (2009 – 2010) en i-Shops (2007 – 2010)

	2007	2008	2009	2010
<i>Sociaal juridische dienstverlening</i>				
Aantal hulpvragen Sociaal Raadslieden	x	x	24.334	24.331
Aantal hulpvragen Advies- en informatiebalie	x	x	59.273	61.996
Aantal telefonische hulpvragen	x	x	91.170	118.542
<i>i-Shops</i>				
Aantal vragen	3.768	14.395	26.973	34.662

Bron: Gemeente Den Haag, Wmo Monitor 2010

i-Shops

Zoals ook in de voorgaande paragraaf staat vermeld, kunnen ouderen (en andere burgers van Den Haag) ook bij de i-Shops terecht voor informatie over zaken als wonen, welzijn en zorg. Momenteel zijn er 19 locaties in Den Haag. In paragraaf 5.3 zijn deze in kaart gebracht.

Zoals in paragraaf 5.1 is gebleken, is de bekendheid van de i-Shops onder ouderen van 65 jaar en ouder gering (14%).

Uit de eigen registratie van de i-Shops blijkt dat van alle bezoekers van de i-Shops 40% 55 jaar of ouder is. 7% is 75 jaar of ouder.

In totaal zijn in 2010 ruim 34.500 vragen bij de i-Shops ingediend. Dit zijn er meer dan in voorgaande jaren. De belangrijkste onderwerpen die besproken worden of waarover een vraag komt zijn (in 2010); inkomen en financiën (19%), wijk- en buurtactiviteiten (18%), belastingen (12%), welzijn (12%), wonen (8%), zorg (7%) en woonomgeving (5%). Veelal gaat het hierbij om het doen van een aanvraag (21%), uitleg van brieven (20%), het geven van informatie (14%), uitleg van regelingen (13%) en het zoeken van de juiste instantie (8%)²⁵.

CIPO

Voor vragen over wonen, welzijn, vervoer of financiële en sociale onderwerpen kunnen Haagse ouderen ook terecht bij het Centraal Informatie Punt Ouderen (CIPO). Bij het CIPO worden zowel mondelinge vragen van bezoekers als telefonische vragen en vragen per mail beantwoord. De vragen worden in een speciaal programma geregistreerd.

In 2010 zijn er ruim 6.500 vragen binnengekomen bij het CIPO (zie tabel 5.5). Bijna een derde van de vragen heeft te maken met financiën.

Na een daling van het aantal vragen in 2009, is het aantal vragen in 2010 duidelijk gestegen. Dit komt voor een groot deel doordat nu ook vragen die gesteld worden op verschillende informatiemarkten, waar het CIPO aanwezig is, worden meegeteld.

Tabel 5.5 Aantal en aard van de bij het CIPO binnengekomen vragen (2007 – 2010)*

	2007	2008	2009	2010
Woonvormen	239	320	360	284
Zorg en dienstverlening	320	370	491	420
Intramurale zorg	84	70	88	76
Ziekte & handicap	132	100	23	47
Mobiliteit	151	240	203	162
Financiën	1.151	1.972	2.071	2.181
Vrije tijd	170	210	170	229
Belangenbehartiging	43	72	41	36
Overig	2.740	2.891	1.544	3.118
Totaal	5.030	6.245	4.991	6.553

* een bezoeker of beller kan meerdere vragen hebben gesteld

Bron: Gemeente Den Haag, Wmo Monitor 2010

Ouderenadviseurs

Bij de ouderenadviseur kunnen ouderen terecht met allerlei vragen en problemen die spelen rond het ouder worden. De ouderenadviseur informeert en adviseert over diensten en voorzieningen op het gebied van wonen, welzijn en zorg en verwijst de oudere zo nodig door.

In 2010 hebben de ouderenadviseurs 1.259 ouderen geholpen (zie tabel 5.6 op de volgende pagina). Dit aantal is de afgelopen drie jaren min of meer stabiel.

²⁵ Deze informatie is afkomstig uit het registratiesysteem van de i-Shops.

Tabel 5.6 Bereik van de ouderenadviseurs (2008 - 2010)

	2008	2009	2010
<i>Ouderenadviseurs</i>			
Inzet (aantal uren per jaar)	5.374	5.844*	6.980*
Totaal aantal bereikte ouderen	1.289	1.118	1.259

* in 2009 exclusief MOOI Laak, in 2010 exclusief VOOR Segbroek (geen opgave van het aantal uur)
Bron: Gemeente Den Haag, Wmo Monitor 2010

5.2.2 Inkomensondersteunende voorzieningen

Ooievaarspas en Fonds voor ouderen

De Ooievaarspas is een van de inkomensondersteunende voorzieningen die de gemeente Den Haag aanbiedt aan inwoners met een laag inkomen. Een andere voorziening waar (alleen) ouderen gebruik van kunnen maken is het Fonds voor ouderen.

In 2009 maakte bijna 13.500 ouderen gebruik van het Fonds voor ouderen (zie tabel 5.7). Dit is 75% van alle ouderen (die binnen de doelgroep van het fonds vallen). Ten opzichte van 2007 is niet alleen het absolute aantal ouderen dat gebruik maakt van deze voorziening toegenomen, maar ook het bereik onder ouderen is toegenomen (van 66% naar 75%). Inmiddels is het Fonds voor ouderen echter afgeschaft.

Tabel 5.7 Bereik van de Ooievaarspas en het Fonds voor ouderen (2007 en 2009)*

	2007	2009
Aantal gebruikers		
Fonds voor ouderen	11.386	13.454
Ooievaarspashouders	67.167	77.389
Bereik binnen de doelgroep		
Fonds voor ouderen	66%	75%
Ooievaarspashouders	70%	80%

*de gepresenteerde cijfers komen uit de Armoedemonitor. Deze verschijnt eens in de twee jaar.
Bron: Gemeente Den Haag, Wmo Monitor 2010

Ruim 77.000 inwoners van Den Haag zijn (in 2009) in het bezit van een Ooievaarspas. Dit is 80% van de totale doelgroep, dat wil zeggen van alle inwoners met een laag inkomen. Het is niet mogelijk om hier nader onderscheid te maken naar de groep Haagse 65-plussers.

In paragraaf 3.3.2 hebben we echter gezien dat het gebruik van de Ooievaarspas door ouderen gering is (21%). Ook als we alleen kijken naar de groep Haagse ouderen met een laag inkomen is het aandeel dat een Ooievaarspas heeft beperkt (37%, zie paragraaf 3.4.3).

Den Haag OpMaat

Naast het verkrijgen van informatie, advies, ondersteuning, bemiddeling, doorverwijzing en het indienen van aanvragen, kunnen Haagse burgers bij het Haagse Wmo-loket 'Den Haag OpMaat' ook terecht voor hulp bij financiële problemen. Schuldhulpverlening is hier een onderdeel van.

Het aantal aanvragers van schuldhulpverlening in Den Haag is in 2009 (ten opzichte van eerdere jaren) sterk toegenomen, tot bijna 6.000 aanvragers. Enerzijds veroorzaakt door de economische crisis, anderzijds doordat Haagse burgers beter op de hoogte zijn gebracht over de mogelijkheid tot schuldhulpverlening via de gemeente. In 2010 nam het aantal aanvragers af, tot bijna 4.000 aanvragers. Het is echter niet bekend hoeveel van deze aanvragers 65 jaar of ouder zijn.

5.2.3 Voorzieningen gericht op sociale contacten en activiteiten

Ouderenconsulenten

Ouderenconsulenten houden zich voornamelijk bezig met het organiseren van activiteiten en cursussen voor ouderen.

De ouderenconsulenten hebben zich in 2010 ruim 25.000 uur ingezet. Dit is iets minder uur dan in voorgaande jaren (zie tabel 5.8). In 2010 hebben ruim 11.500 ouderen deelgenomen aan activiteiten van de ouderenconsulenten²⁶. Dit is meer dan in 2008.

Tabel 5.8 Aantal gebruikers van verschillende (sociale) voorzieningen voor ouderen (2007 – 2010)

	2007	2008	2009	2010
<i>Ouderenconsulenten</i>				
Inzet (aantal uur)	680*	36.080	32.270	25.183
Totaal aantal bereikte ouderen	nb	8.599	nb	11.586
<i>Oudersociëteiten</i>				
Aantal gesubsidieerde oudersociëteiten	161	168	164	159
<i>Koppels</i>				
Aantal koppels oudere – vrijwilliger	61	161	171	191
<i>Groepswoonprojecten</i>				
Aantal groepswoonprojecten	31	36	36	37

* in 2007 gaat het om het gemiddeld aantal uren per week, vanaf 2008 gaat het om het totaal aantal ingezette uren in dat jaar
Bron: Gemeente Den Haag, Wmo Monitor 2010

Oudersociëteiten

Oudersociëteiten zijn plekken waar ouderen bij elkaar kunnen komen en waar (door de gemeente gesubsidieerde) activiteiten georganiseerd worden, gericht op ontspanning en / of persoonlijke ontwikkeling. Oudersociëteiten zijn daarmee ook plekken waar ouderen sociale contacten kunnen opdoen en waar een sociaal netwerk kan ontstaan. In paragraaf 5.3 zijn de oudersociëteiten in Den Haag op de kaart weergegeven.

Zoals in tabel 5.8 is te zien zijn er (in 2010) 159 oudersociëteiten in Den Haag die activiteiten organiseren waarvoor zij subsidie krijgen. In 2010 hebben 5.802 ouderen aan deze activiteiten deelgenomen.

Koppels oudere – vrijwilliger

De bedoeling van de koppels oudere – vrijwilliger (het project '2tegen1zaamheid', uitgevoerd door Stichting Buddy Netwerk) is dat men regelmatig afspreekt en activiteiten onderneemt. Het is bedoeld voor ouderen die eenzaam zijn, geen of onvoldoende sociaal netwerk hebben en beperkt in staat zijn om dit netwerk te onderhouden of uit te breiden²⁷. Naast het gezelschap en het bieden van een 'luisterend oor' stimuleert de vrijwilliger de oudere ook om activiteiten te ondernemen.

In 2010 waren er in totaal 191 van deze koppels (zie tabel 5.8). Dit aantal is de afgelopen jaren toegenomen.

Groepswoonprojecten

Groepswoon is een speciale woonvorm voor actieve mensen van 50 jaar en ouder, waarbij de deelnemers bewust kiezen om met elkaar een woongemeenschap te vormen om naar elkaar om te zien en op een plezierige en actieve wijze oud te worden²⁸. Binnen de groepswoonprojecten wonen ouderen in zelfstandige woningen binnen één gebouw. Samen delen zij gemeenschappelijke ruimtes en voorzieningen. De voordelen hiervan zijn onder andere dat ouderen langer zelfstandig kunnen blijven wonen en dat zij meer sociale contacten hebben.

²⁶ Deze informatie komt uit de jaarverslagen over 2010 van de verschillende welzijnsorganisaties in Den Haag.

²⁷ Bron: Buddy Netwerk, Jaarverslag 2010.

²⁸ Bron: www.gdo-den Haag.nl

In 2010 zijn er in Den Haag 37 projecten waar ouderen in groepsverband kunnen wonen (zie tabel 5.8 op de vorige pagina)²⁹. In paragraaf 5.3 zijn deze op de kaart weergegeven.

*Dagstructureringsprojecten*³⁰

Een andere voorziening die zich richt op de dagbesteding van ouderen zijn de, in 2010 nieuw opgezette, dagstructureringsprojecten. Deze projecten zijn opgezet naar aanleiding van de stelselwijziging in de AWBZ. Als gevolg hiervan is voor mensen met een zorgindicatie 'licht' de financiering voor bijvoorbeeld dagopvang vervallen. Om deze mensen toch een voorziening te bieden heeft de gemeente vanaf 2010 subsidiegeld beschikbaar gesteld aan zorg- en welzijnsorganisaties om dagopvangprojecten (of een vergelijkbare voorziening) op te zetten.

De projecten draaien zowel op zorg- als op welzijnslocaties. In november 2010 waren er 16 locaties (zie tabel 5.9). Op de meeste locaties gaat het om een vorm van dagbesteding/dagopvang, wat wil zeggen dat mensen minimaal voor een dagdeel aan activiteiten deelnemen. Soms wordt hierbij aangesloten bij de reeds bestaande voorziening; op deze locaties nemen zowel mensen met indicatie als mensen zonder AWBZ-indicatie deel aan de activiteiten. Op één locatie sluit de voorziening aan bij dagbehandeling. Het gaat hierbij om een specifieke doelgroep, namelijk lichtdementerende ouderen. Op andere locaties gaat het om een vorm van 'open inloop', wat wil zeggen dat deelnemers tijdens openingstijden vrij zijn om in en uit te lopen wanneer zij dat willen en aan activiteiten kunnen deelnemen of alleen een kopje koffie te drinken.

De capaciteit van de projecten verschilt per locatie, zowel wat betreft het aantal dagdelen als wat betreft het aantal deelnemers dat van de voorziening gebruik kan maken. In november 2010 waren er 152 deelnemers (zie tabel 5.9).

Tabel 5.9 Aantal gebruikers van dagstructureringsprojecten (november 2010)

	2010
<i>Dagstructureringsprojecten</i>	
Aantal locaties	16
Aantal deelnemers	152

Bron: Gemeente Den Haag (2010), *Dagstructurering en empowerment; inventarisatie van de nieuwe projecten in 2010*.

5.2.4 Voorzieningen gericht op mobiliteit

Naast de reeds genoemde voorzieningen zijn er voorzieningen die er voor zorgen dat ouderen langer mobiel blijven. Zo zijn er wijkbussen die ouderen kunnen gebruiken om naar bepaalde voorzieningen te gaan en is er een boodschappenbegeleidingsdienst die ouderen helpt bij het doen van de dagelijkse boodschappen. Overigens zijn deze voorzieningen niet uitsluitend voor Haagse ouderen, maar zij vormen wel een belangrijke doelgroep.

Wijkbussen

Den Haag kent 12 wijkbusorganisaties. Elke wijkbus heeft een eigen (vastgelegd) rijgebied. Vaak ligt dit binnen een stadsdeel. Inwoners van dat gebied kunnen op afspraak en tegen geringe kosten vervoerd worden binnen dat rijgebied. De meeste wijkbusorganisaties werken met een donatiesysteem; gebruikers moeten een vast bedrag per maand betalen, maar ook niet-gebruikers kunnen dit doen. Bij sommige organisaties is het (ook) mogelijk per rit te betalen.

Het aantal donateurs van de wijkbussen is in 2009 licht afgenomen (zie tabel 5.10 op de volgende pagina). Ook het aantal vervoerde personen is in 2009 lager dan in 2008 en 2007.

Belangrijke bestemmingen van de ritten van de wijkbussen zijn (in 2009) winkelbezoek, dagverzorging en sociaal-culturele of recreatieve bestemmingen. Een (para)medische bestemming komt ook regelmatig voor. In mindere mate wordt de wijkbus gebruikt voor bezoek aan familie, vrienden en kennissen.

²⁹ Bron: www.gdo-den Haag.nl en www.hsbg.nl

³⁰ Bron: Gemeente Den Haag (2010), *Dagstructurering en empowerment; inventarisatie van de nieuwe projecten in 2010*.

Tabel 5.10 Aantal gebruikers van verschillende voorzieningen voor ouderen (2007 – 2009)

	2007	2008*	2009
<i>Wijkbussen</i>			
Aantal donateurs	1.049	1.076	1.047
Aantal vervoerde personen	98.754	102.844	92.216
Aantal verreden kilometers	352.525	305.737**	321.827***
<i>Boodschappenbegeleidingsdienst</i>			
Aantal abonnementen boodschappenbegeleidingsdienst	5.500	5.800	6.300

* de aantallen voor 2008 hebben betrekking op 11 van de 12 wijkbusorganisaties

** op basis van gegevens van 10 wijkbusorganisaties

*** op basis van gegevens van 11 wijkbusorganisaties

Bron: Gemeente Den Haag, Wmo Monitor 2010

Boodschappenbegeleidingsdienst

De Boodschappenbegeleidingsdienst is een service waarbij klanten thuis opgehaald worden, zij naar een winkel of een activiteit gebracht worden en vervolgens weer naar huis gebracht worden. In geval van boodschappenhulp wordt er ook geholpen met het dragen van tassen. De nadruk van deze voorziening ligt op de begeleiding bij deze activiteiten en niet uitsluitend op het vervoer van en naar de winkel / activiteit.

Het aantal abonnementen van de boodschappenbegeleidingsdienst neemt ieder jaar toe (zie tabel 5.10).

5.2.5 Overige voorzieningen

Warme maaltijden

Ouderen die moeite ondervinden bij huishoudelijke taken als koken kunnen zich 'abonneren' op een warme maaltijdservice. Zij krijgen dan één keer per dag een warme maaltijd aan huis. Daarnaast kunnen ouderen sinds 2009 ook maaltijden nuttigen in restaurants van diverse zorg- en welzijnsinstellingen.

Het aantal verstrekte warme maaltijden is in 2010 iets lager dan in voorgaande jaren (zie tabel 5.11).

Tabel 5.11 Aantal gebruikers van verschillende voorzieningen voor ouderen (2007 – 2010)

	2007	2008	2009	2010
<i>Warme maaltijden</i>				
Aantal verstrekte warme maaltijden	79.842	75.753	75.290	72.843

Bron: Gemeente Den Haag, Wmo Monitor 2010

Het bieden van een warme maaltijd is niet het enige doel van de voorziening. Het wordt ook gezien als een link met de maatschappij of buurt. Immers, de bezorgers van de bezorgservice vragen hoe het met je gaat en er kan een band ontstaan met de medewerkers, vrijwilligers en medebuurtbewoners in het restaurant van een zorg- en welzijnsinstelling³¹.

Uit onderzoek onder maaltijdgebruikers³² blijkt dat voor de meesten de maaltijd zelf de belangrijkste reden is om van de maaltijdprojecten gebruik te maken, maar dat voor een belangrijk deel van de maaltijdgebruikers (ook) de sociale contacten een belangrijke rol spelen.

Maaltijdgebruikers hebben vaak een vast groepje met wie ze omgaan. Echte vriendschappen lijken er echter niet te ontstaan tussen de maaltijdgebruikers. Buiten de maaltijd(locatie) om hebben zij weinig tot geen contact met elkaar. Bij elkaar op bezoek gaan, bijvoorbeeld, komt niet of nauwelijks voor.

Naast de maaltijd en de sociale contacten worden er ook nog andere redenen genoemd om gebruik te maken van de maaltijdprojecten; de maaltijd is een reden om het huis uit te zijn, om de dag door te komen en het geeft mensen een veilig gevoel dat er op hun 'gelet' wordt.

³¹ Bron: Gemeente Den Haag (2011), *Regeling 'Maaltijden en ontmoeting'*.

³² Bron: Gemeente Den Haag (2010), *Ontmoetingen tussen ouderen tijdens de maaltijd*.

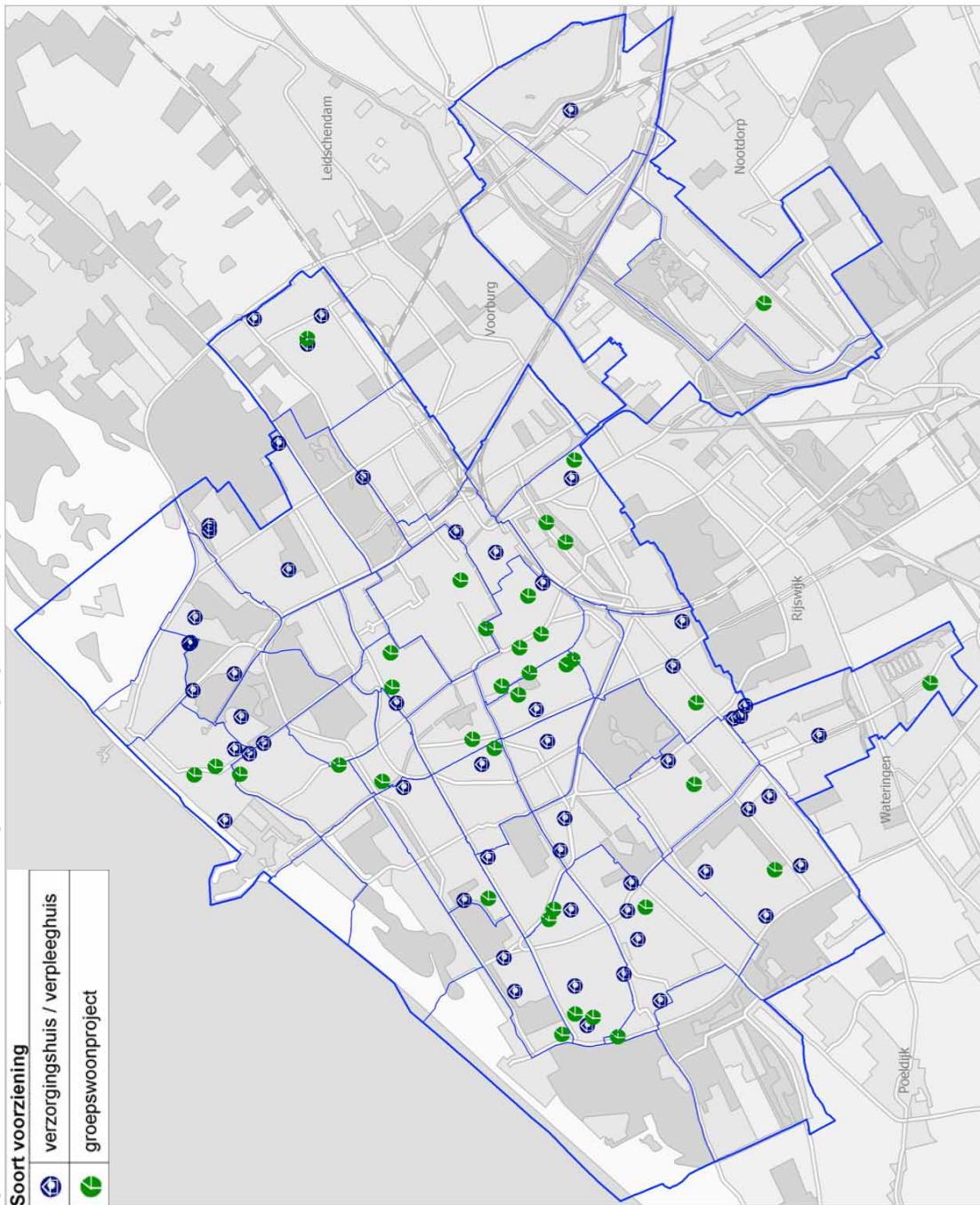
5.3 VOORZIENINGENAANBOD IN KAART

Een aantal voorzieningen dat in het voorgaande ter sprake is gekomen, kunnen we ruimtelijk weergeven op de kaart van Den Haag. Ook kunnen we de locaties van deze voorzieningen naast de spreiding van 65-plussers over de stad (zie paragraaf 2.3) leggen.

De volgende voorzieningen zijn in kaart gebracht:

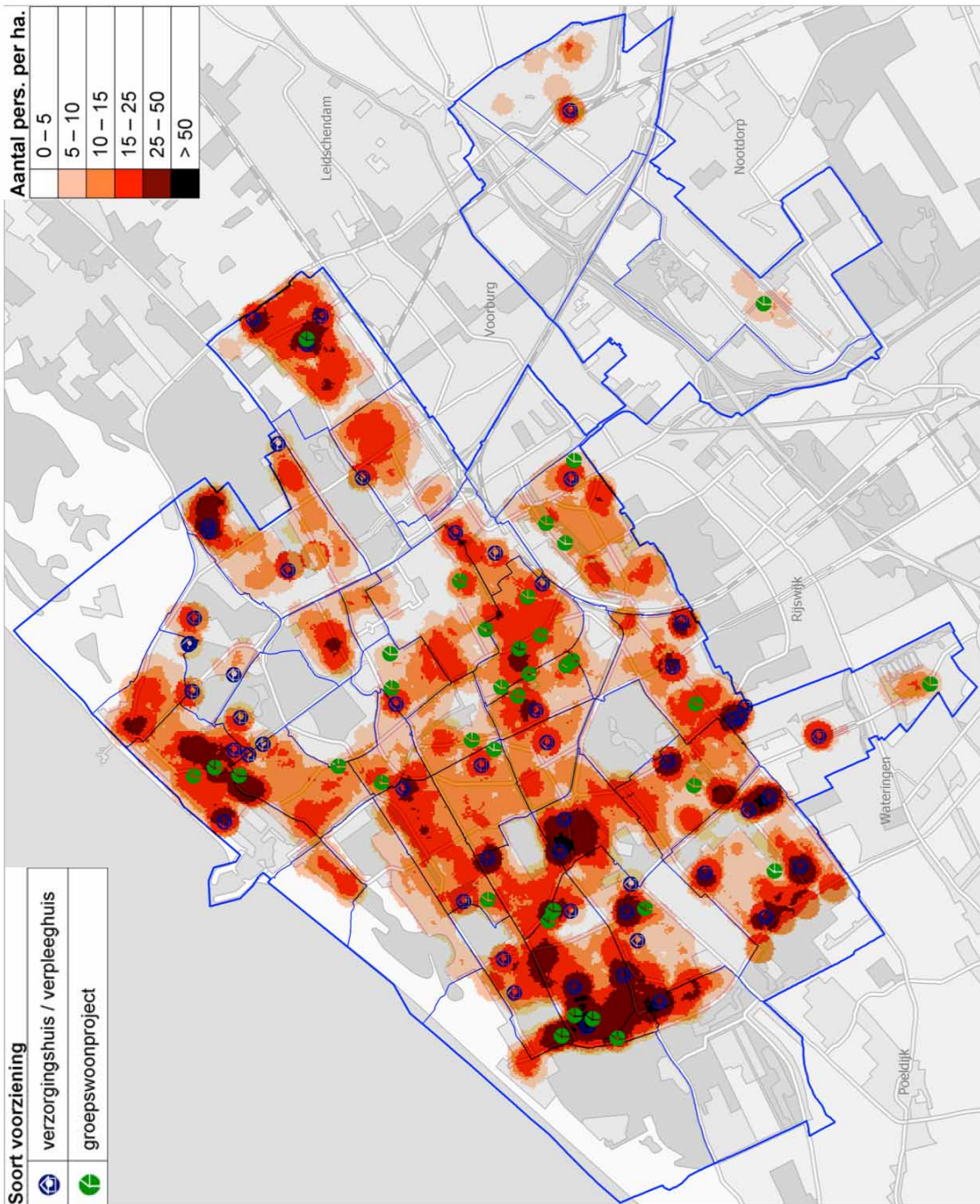
- Verpleeg- en verzorgingshuizen en groepswoonprojecten,
- Welzijnsaccommodaties,
- I-Shops en Den Haag OpMaat,
- Ouderensoïeteiten en buurtkamers.

Figuur 5. 10a Locaties van verpleeg- en verzorgingshuizen en groepswoonprojecten in Den Haag

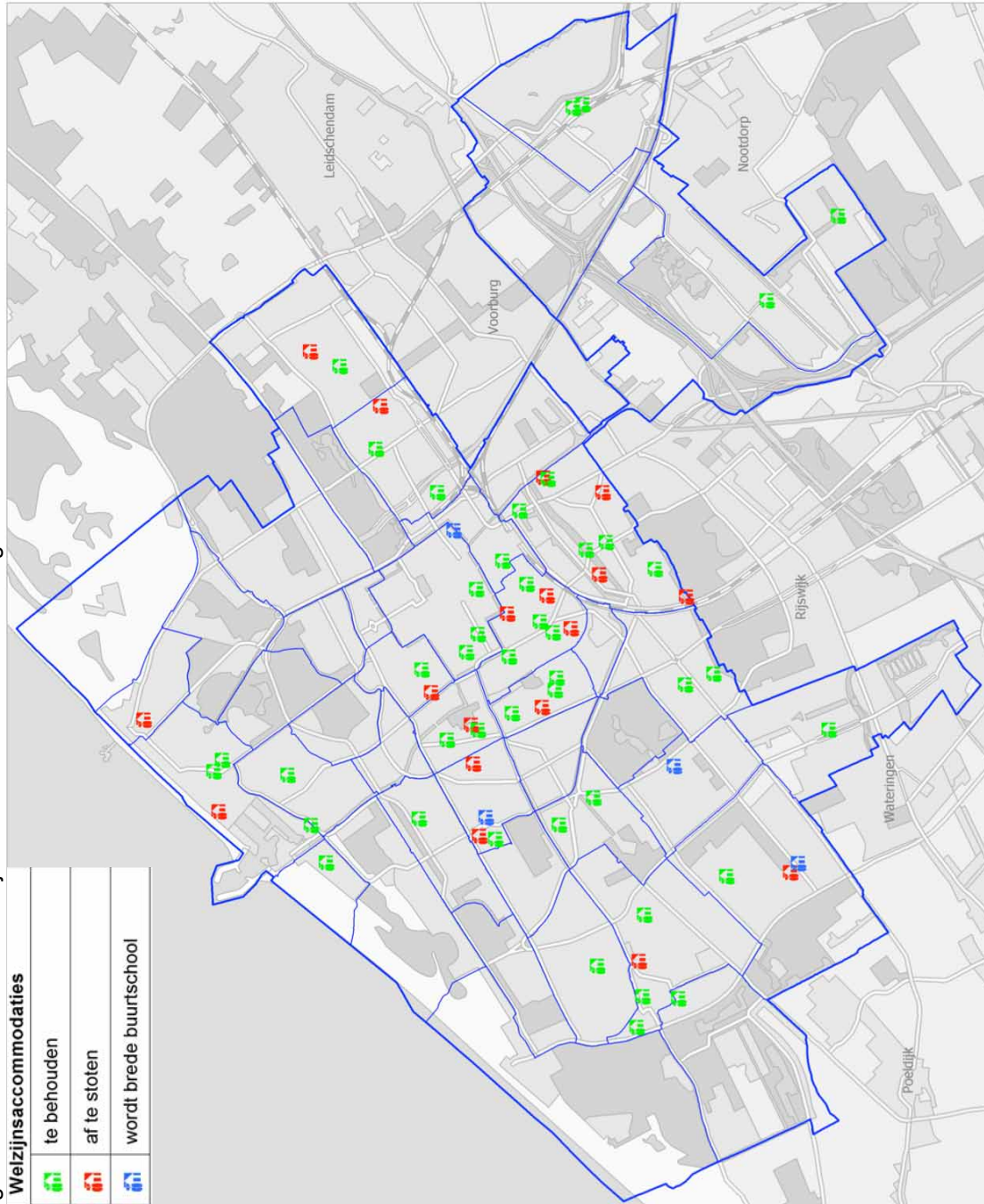
Bron: Gemeente Den Haag, beleidsafdeling MZV; www.gdo-denhaag.nl / www.nsbg.nl (april 2011)

Figuur 5.11b Locaties van verpleeg- en verzorgingshuizen en groepswoonprojecten en concentratie van ouderen in Den Haag

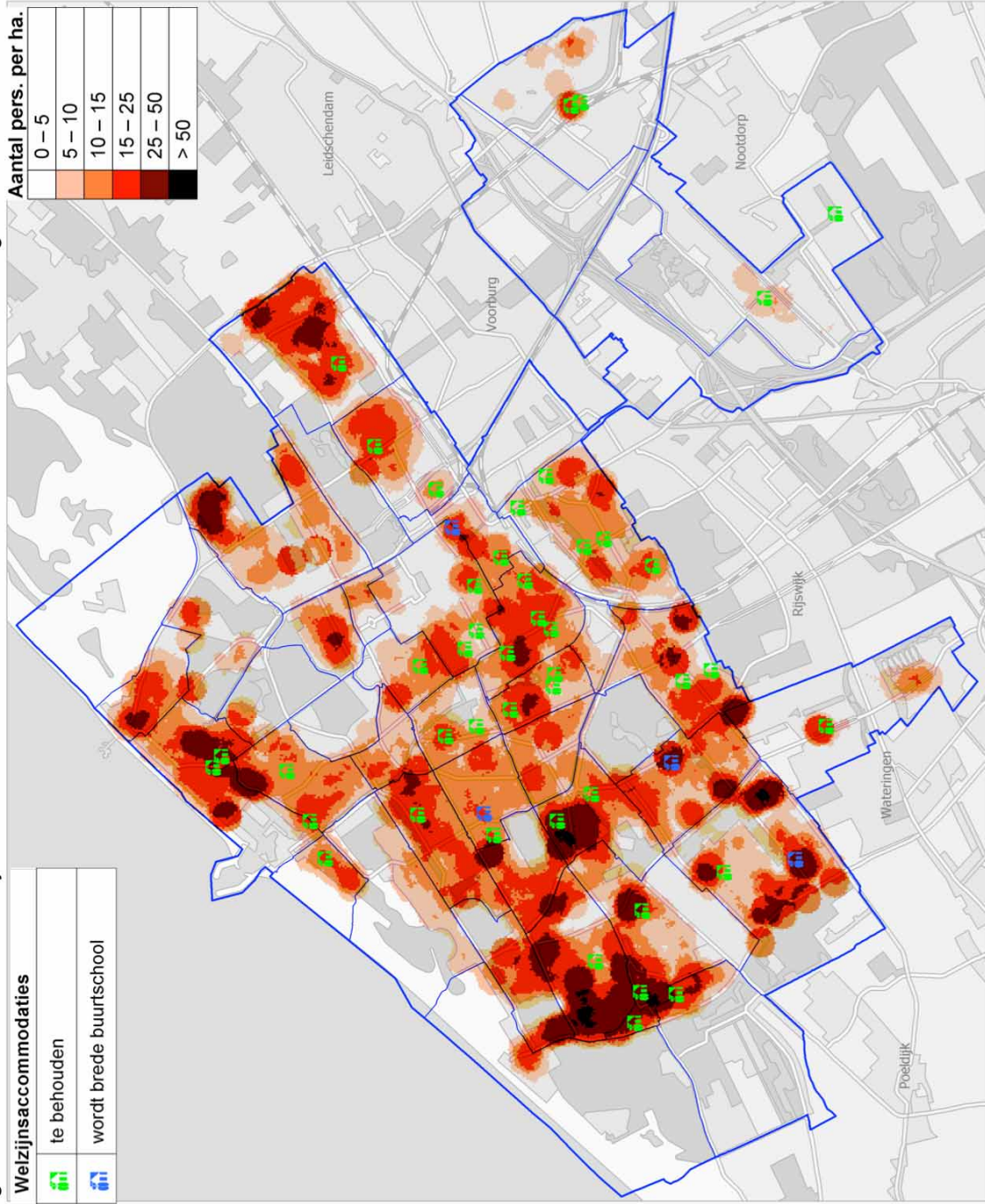
Bron: Gemeente Den Haag, beleidsafdeling MZV; www.gdo-den Haag.nl / www.hsbg.nl (april 2011); Gemeente Den Haag, GBA 2011 en WOZ 2011

Figuur 5.11a Locaties van welzijnsaccommodaties in Den Haag

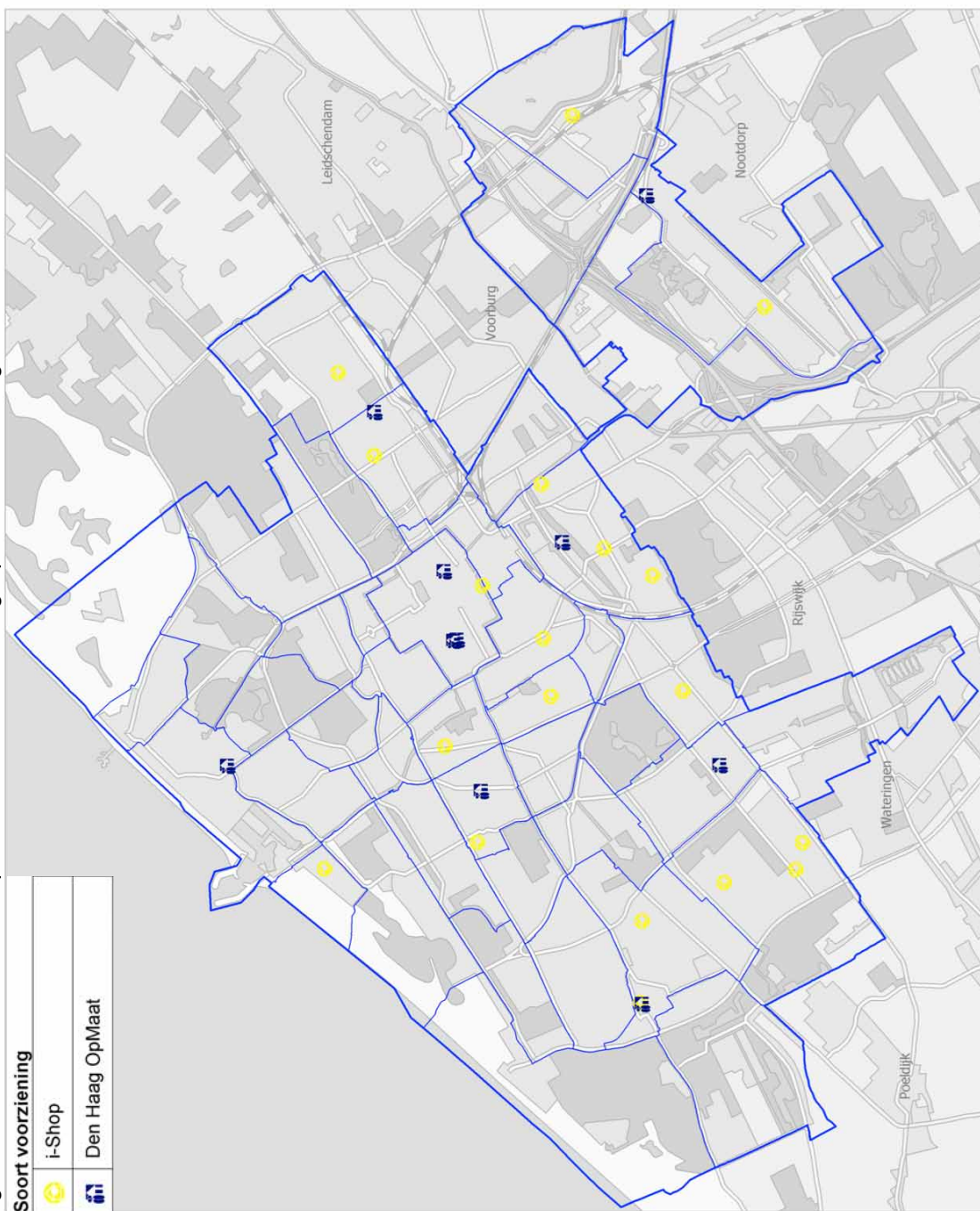
Bron: Gemeente Den Haag, Programmabureau Welzijn (maart 2011), *Spreadingsplan welzijnsactiviteiten*.

Figuur 5.11b Locaties van welzijnsaccommodaties en concentratie van ouderen in Den Haag

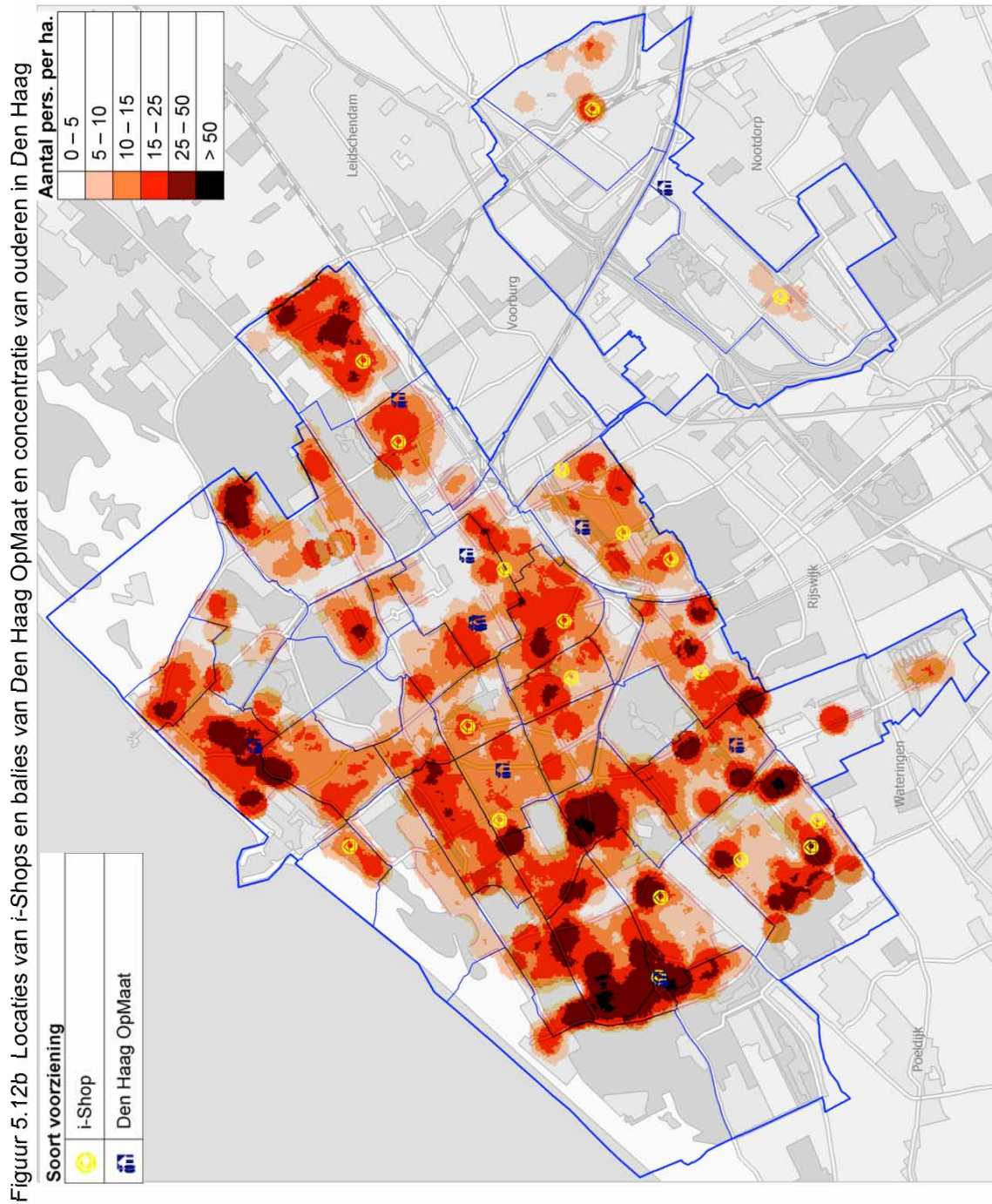

Bron: Gemeente Den Haag, Programmabureau Welzijn (maart 2011), Spreidingsplan welzijnsactiviteiten; Gemeente Den Haag, GBA 2011 en WOZ 2011

Figuur 5.12a Locaties van i-Shops en balies van Den Haag OpMaat in Den Haag

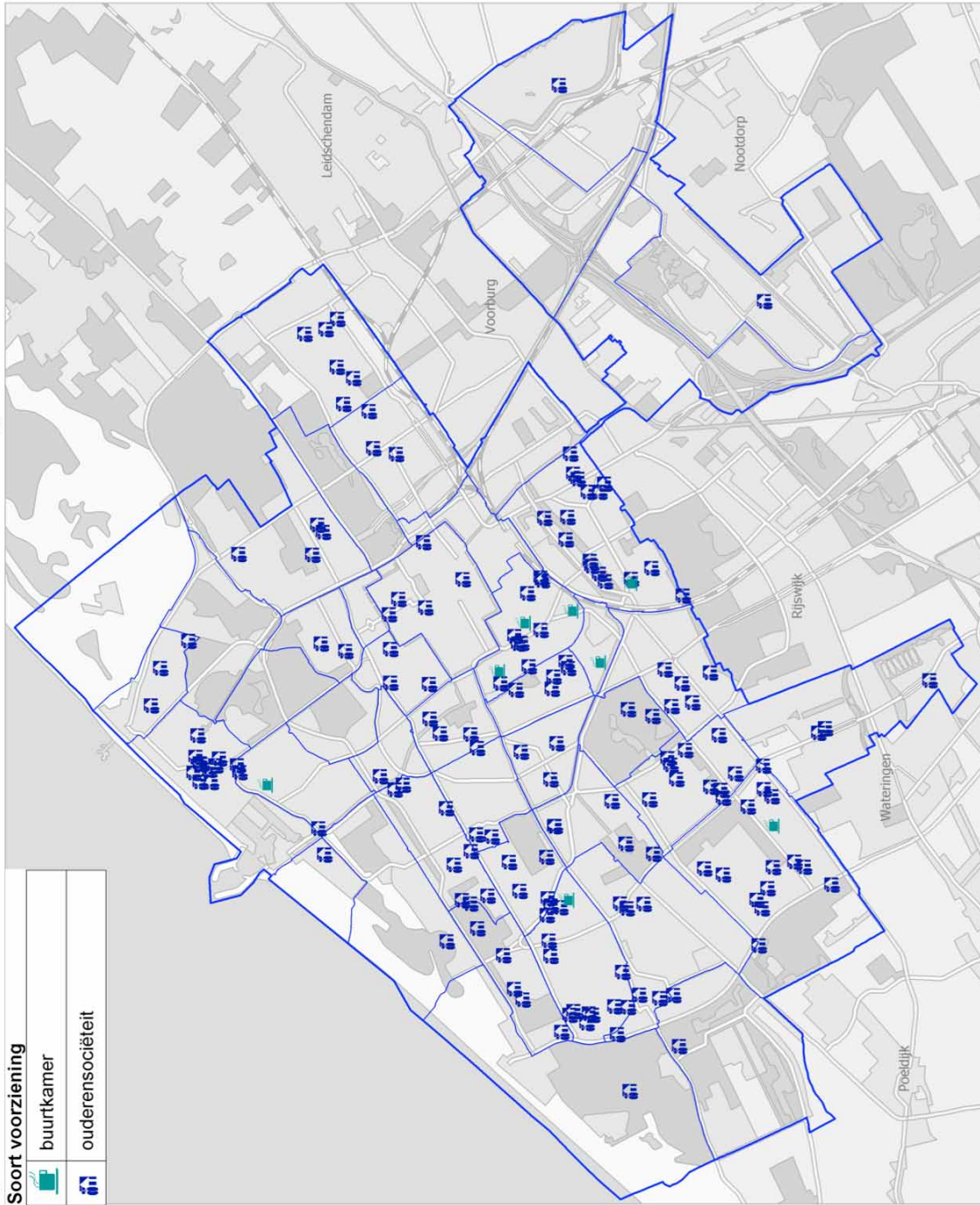
Bron: www.denhaag.nl (augustus 2011); www.denhaagopmaat.nl (augustus 2011)

Figuur 5.12b Locaties van i-Shops en balies van Den Haag OpMaat en concentratie van ouderen in Den Haag

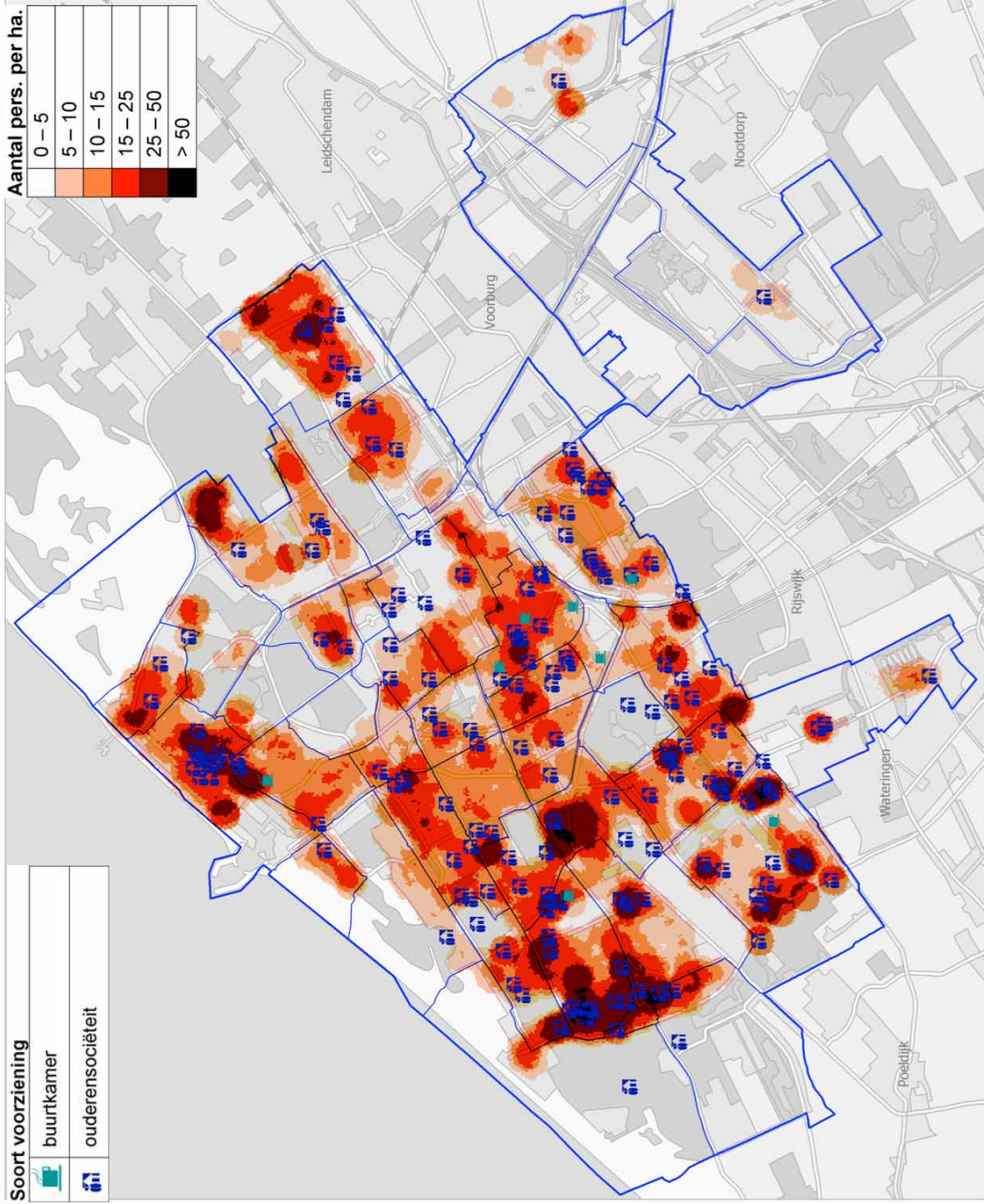
Bron: www.denhaag.nl (augustus 2011); www.denhaagopmaat.nl (augustus 2011); Gemeente Den Haag, GBA 2011 en WOZ 2011

Figuur 5.13a Locaties van ouderensociëteiten en buurtkamers in Den Haag

Bron: Gemeente Den Haag, beleidsafdeling MZV (april 2011); Gemeente Den Haag, Programmabureau Welzijn (maart 2011)

Figuur 5.13b Locaties van ouderensociëteiten en buurtkamers en concentratie van ouderen in Den Haag

Bron: Gemeente Den Haag, beleidsafdeling MZV (april 2011); Gemeente Den Haag, Programmabureau Welzijn (maart 2011); Gemeente Den Haag, GBA 2011 en WOZ 2011

Bijlagen

BIJLAGE 1 OVERZICHT VAN DE GEBRUIKTE BRONNEN EN ONDERZOEKEN

In deze rapportage zijn een aantal verschillende bronnen en onderzoeken gebruikt om informatie te verzamelen over de groep Haagse ouderen:

- Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) van de gemeente Den Haag,
- bevolkingsprognoses opgesteld door de Dienst Stedelijke Ontwikkeling,
- Stadsenquête,
- Veiligheidsmonitor,
- Wmo Monitor,
- jaarverslagen van welzijnsorganisaties.

Gemeentelijke Basis Administratie (GBA)

Alle inwoners van Den Haag staan geregistreerd in de Gemeentelijke Basis Administratie. In dit bestand zijn alle inwoners opgenomen met daarbij diverse kenmerken, waaronder leeftijd, geslacht, geboorteland, huisadres, etc. Dit bestand wordt door de Dienst Burgerzaken beheerd.

Omdat er elke dag mutaties kunnen plaatsvinden in de GBA is voor dit onderzoek gebruik gemaakt van zogenaamde 'bevroren' bestanden. Peildatum hierbij is 31 december van ieder jaar; dit wil zeggen dat het bestand de situatie weergeeft op 1 januari (van het volgende jaar).

Er worden uitkomsten gepresenteerd uit drie jaren; 2007, 2009 en 2011. Als er in de tekst dus een jaartal wordt genoemd, bijvoorbeeld 2011, gaat het dus om de aantallen op 1 januari 2011.

Bevolkingsprognose

Eens in de twee jaar maakt de Dienst Stedelijke Ontwikkeling van de gemeente Den Haag een prognose van de ontwikkelingen in de bevolkingsopbouw, de huishoudenssamenstelling en de ontwikkeling van de bevolking naar etnische groepen.

De prognose wordt gemaakt op basis van inzichten wat betreft demografische kenmerken als geboorte, sterfte en binnenlandse en buitenlandse migratie en op basis van het beleidsmatig bepaalde woningbouwprogramma. Voor de berekening wordt gebruik gemaakt van een gemeentelijk bevolkingsprognose model (GBPRO) dat ontwikkeld is door de Vereniging van Statistiek en Onderzoek (VSO).

Via 'Den Haag in Cijfers' worden de prognoses digitaal beschikbaar gesteld.

In deze rapportage wordt gebruik gemaakt van de prognoses voor de periode 2011-2025. De prognose geeft de meest waarschijnlijke toekomstige ontwikkelingen weer op basis van de huidige inzichten. De gepresenteerde cijfers geven de richting op lange termijn aan. Dat betekent niet dat de cijfers ook jaarlijks precies zo uit zullen komen.

Stadsenquête

De Stadsenquête is een onderzoek dat ieder jaar onder een deel van de Haagse bevolking wordt gehouden. In de Stadsenquête komt een groot aantal actuele beleidsonderwerpen aan bod, o.a. over onderwijs, cultuur, welzijn, jeugd, burgerschap, zorg en sport. Verschillende diensten binnen de gemeente Den Haag leveren input voor de vragenlijst.

De Stadsenquête bestaat uit 4 verschillende vragenlijsten en wordt telefonisch of via internet afgenomen onder een representatieve steekproef van de Haagse bevolking. Niet iedereen krijgt dus dezelfde vragen. Bij het trekken van de steekproef is rekening gehouden met de verdeling naar stadsdeel, leeftijd, sekse en etniciteit om een zo representatief beeld te krijgen van de gehele Haagse bevolking (van 16 jaar en ouder). Om dezelfde reden zijn de uitkomsten ook nog eens (achteraf) gewogen, zodat er uitspraken kunnen worden gedaan over de gehele populatie. Wel moet hierbij rekening worden gehouden met de betrouwbaarheid en de nauwkeurigheidsmarges. Kort gezegd betekent dit dat de uitkomsten die worden gepresenteerd in werkelijkheid een aantal procenten kan afwijken. De mate van nauwkeurigheid neemt af naarmate het aantal respondenten kleiner is. Bij de berekening van de marges wordt doorgaans uitgegaan van 95% betrouwbaarheid. Dit betekent dat als het onderzoek 100 maal herhaald wordt er 95 keer een waarde wordt gevonden die binnen de marges ligt.

Tabel B1.1 Nauwkeurigheidsmarges bij een betrouwbaarheid van 95%

	Percentage (uitkomsten)					
	5% / 95%	10% / 90%	20% / 80%	30% / 70%	40% / 60%	50%
<i>N</i>						
100	4,3	5,9	7,8	9,0	9,6	9,8
200	3,0	4,2	5,5	6,3	6,8	6,9
300	2,5	3,4	4,5	5,2	5,5	5,6
500	1,9	2,6	3,5	4,0	4,3	4,4
700	1,6	2,2	3,0	3,4	3,6	3,7
1000	1,4	1,9	2,5	2,8	3,0	3,1

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2011

Gebruik uitkomsten Stadsenquête in deze monitor

In deze rapportage worden verschillende uitkomsten van de Stadsenquête voor de doelgroep 65-plus gepresenteerd. Het gaat hierbij om de gewogen uitkomsten.

Omdat er gebruik is gemaakt van een steekproef en de uitkomsten gewogen zijn, mogen we ervan uitgaan dat de uitkomsten representatief zijn voor de gehele populatie Haagse ouderen. Overigens is het wel van belang om hierbij rekening te houden met het feit dat personen in verpleeg- en verzorgingshuizen (vaak ouderen) niet in de steekproef betrokken zijn.

Vergelijkbaarheid jaren

Er worden uitkomsten gepresenteerd uit drie jaren; 2007, 2009 en 2011. Door wijzigingen in de vragenlijst in de loop der jaren is het niet voor alle uitkomsten mogelijk om ook daadwerkelijk 3 jaren te presenteren.

Daarbij komt nog dat in vergelijking met 2009 en 2011 het aantal ouderen in de leeftijdscategorie 75-plus in 2007 relatief kleiner is dan het aantal ouderen in de beide andere leeftijdscategorieën. Om deze reden is bij de vergelijking met 2007 alleen gekeken naar de afzonderlijke leeftijdscategorieën (tot 75 jaar) en niet naar de totale groep ouderen.

Veiligheidsmonitor

De Veiligheidsmonitor is een onderzoek dat periodiek onder een deel van de Haagse bevolking wordt gehouden. In de Veiligheidsmonitor worden vragen gesteld over de beleving van leefbaarheid en veiligheid. Onderwerpen die aan de orde komen zijn; de huidige situatie van de eigen buurt, de leefbaarheid, de veiligheid, de sociale samenhang, de woning, de subjectieve beleving van het eigen welzijn en toekomstverwachtingen.

De Veiligheidsmonitor bestaat uit één vragenlijst en wordt telefonisch of via internet afgenomen onder een representatieve steekproef van de Haagse bevolking. Bij het trekken van de steekproef is rekening gehouden met de verdeling naar stadsdeel, leeftijd, sekse en etniciteit om en zo representatief beeld te krijgen van de gehele Haagse bevolking (van 16 jaar en ouder). Om dezelfde reden zijn de uitkomsten ook nog eens (achteraf) gewogen, zodat er uitspraken kunnen worden gedaan over de gehele populatie.

Wel moet hierbij rekening worden gehouden met de betrouwbaarheid en de nauwkeurigheidsmarges. Kort gezegd betekent dit dat de uitkomsten die worden gepresenteerd in werkelijkheid een aantal procenten kan afwijken. De mate van nauwkeurigheid neemt af naarmate het aantal respondenten kleiner is. Bij de berekening van de marges wordt doorgaans uitgegaan van 95% betrouwbaarheid. Dit betekent dat als het onderzoek 100 maal herhaald wordt er 95 keer een waarde wordt gevonden die binnen de marges ligt.

Gebruik uitkomsten Veiligheidsmonitor in deze monitor

In deze rapportage worden verschillende uitkomsten van de Veiligheidsmonitor voor de doelgroep 65-plus gepresenteerd. Het gaat hierbij om de gewogen uitkomsten.

Omdat er gebruik is gemaakt van een steekproef en de uitkomsten gewogen zijn, mogen we ervan uitgaan dat de uitkomsten representatief zijn voor de gehele populatie Haagse ouderen. Overigens is het wel van belang om hierbij rekening te houden met het feit dat personen in verpleeg- en verzorgingshuizen (vaak ouderen) niet in de steekproef betrokken zijn.

Vergelijkbaarheid jaren

Er worden uitkomsten gepresenteerd uit drie jaren; 2008, 2009 en 2010. Door wijzigingen in de vragenlijst in de loop der jaren is het niet voor alle uitkomsten mogelijk om ook daadwerkelijk 3 jaren te presenteren.

NB Vanwege het kleine aantal ouderen in de leeftijdscategorie 75-plus dat in 2007 heeft deelgenomen aan het onderzoek is ervoor gekozen om in deze monitor de uitkomsten van 2007 niet te presenteren.

Wmo Monitor

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), die op 1 januari 2007 is ingegaan, verplicht de gemeente jaarlijks te rapporteren over de prestaties op het gebied van de Wmo en over de tevredenheid van de doelgroep. Dit gebeurt in de zogenaamde Wmo Monitor.

Gebruik uitkomsten Wmo Monitor in deze monitor

In deze rapportage worden verschillende uitkomsten van de Wmo Monitor gepresenteerd. Het is niet mogelijk om in alle gevallen de uitkomsten te specificeren voor 65-plussers. In dat geval worden uitkomsten gepresenteerd voor heel Den Haag.

Vergelijkbaarheid jaren

De gegevens die gepresenteerd worden, hebben betrekking op 2007, 2008, 2009 en 2010.

Jaarverslagen

De welzijnsorganisaties in Den Haag (die subsidie krijgen) zijn verplicht om ieder jaar een jaarverslag op te stellen.

Gebruik van jaarverslagen in deze monitor

Een deel van de informatie uit de jaarverslagen wordt als gegevensbasis gebruikt in de Wmo Monitor. Voor deze informatie is in de rapportage dan ook de Wmo Monitor als bron gebruikt. Alleen in die gevallen waarin de jaarverslagen aanvullende informatie boden zijn de jaarverslagen gebruikt.

BIJLAGE 2 DEMOGRAFISCHE KENMERKEN 55-PLUSSERS

In deze bijlage vindt u dezelfde tabellen als in hoofdstuk 2, maar dan voor de groep 55-plussers in Den Haag.

De gegevens zijn afkomstig uit de bestanden van de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) en uit de bevolkingsprognose opgesteld door de Dienst Stedelijke Ontwikkeling.

B2.1 AANTAL 55-PLUSSERS IN DEN HAAG

Tabel B2.1 Aantal 55-plussers in Den Haag en aandeel van de totale bevolking in het verleden, nu en in de toekomst

	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Totale bevolking	474.082	482.510	496.296	504.129	508.648	502.376
Aantal 55-plus	114.105	116.355	119.621	124.706	132.501	138.979
% 55-plus van totale bevolking	24,1%	24,1%	24,1%	24,7%	26,0%	27,7%

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

B2.2 KENMERKEN VAN DE HAAGSE 55-PLUSSERS

Tabel B2.2a Verdeling van de groep 55-plussers naar **leeftijd** (absoluut en procentueel) in het verleden, nu en in de toekomst

leeftijd	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Aantal						
55 – 64 jaar	50.287	52.880	55.516	55.239	58.574	60.419
65 – 74 jaar	30.889	31.344	32.646	38.847	42.683	43.341
75 jaar en ouder	32.929	32.131	31.459	30.620	31.244	35.219
Totaal 55-plus	114.105	116.355	119.621	124.706	132.501	138.979
Percentage						
55 – 64 jaar	44,1%	45,4%	46,4%	44,3%	44,2%	43,5%
65 – 74 jaar	27,1%	26,9%	27,3%	31,2%	32,2%	31,2%
75 jaar en ouder	28,9%	27,6%	26,3%	24,6%	23,6%	25,3%
Totaal 55-plus	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

Tabel B2.2b Aandeel 55-plussers van de totale bevolking naar **leeftijd**, in het verleden, nu en in de toekomst

leeftijd	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Aantal						
Totale bevolking (=100%)	474.082	482.510	496.296	504.129	508.648	502.376
Percentage						
55 – 64 jaar	10,6%	11,0%	11,2%	11,0%	11,5%	12,0%
65 – 74 jaar	6,5%	6,5%	6,6%	7,7%	8,4%	8,6%
75 jaar en ouder	6,9%	6,7%	6,3%	6,1%	6,1%	7,0%
Totaal 55-plus	24,1%	24,1%	24,1%	24,7%	26,0%	27,7%

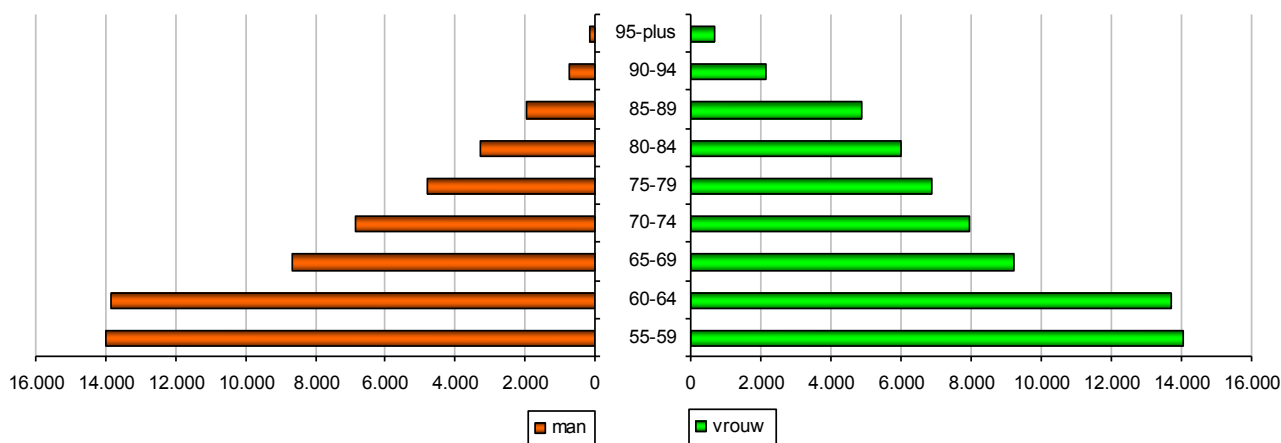
Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

Tabel B2.3a Verdeling van de groep 55-plus naar **seks** (absoluut en procentueel) in het verleden, nu en in de toekomst

seks	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Aantal						
Mannen	50.380	52.009	54.169	57.357	61.554	64.501
Vrouwen	63.725	64.346	65.452	67.349	70.947	74.478
Totaal 55-plus	114.105	116.355	119.621	124.706	132.501	138.979
Percentage						
Mannen	44,2%	44,7%	45,3%	46,0%	46,5%	46,4%
Vrouwen	55,8%	55,3%	54,7%	54,0%	53,5%	53,6%
Totaal 55-plus	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

Figuur 2.3b Verdeling van de groep 55-plus naar **seks** en **leeftijd** (absoluut) in 2011

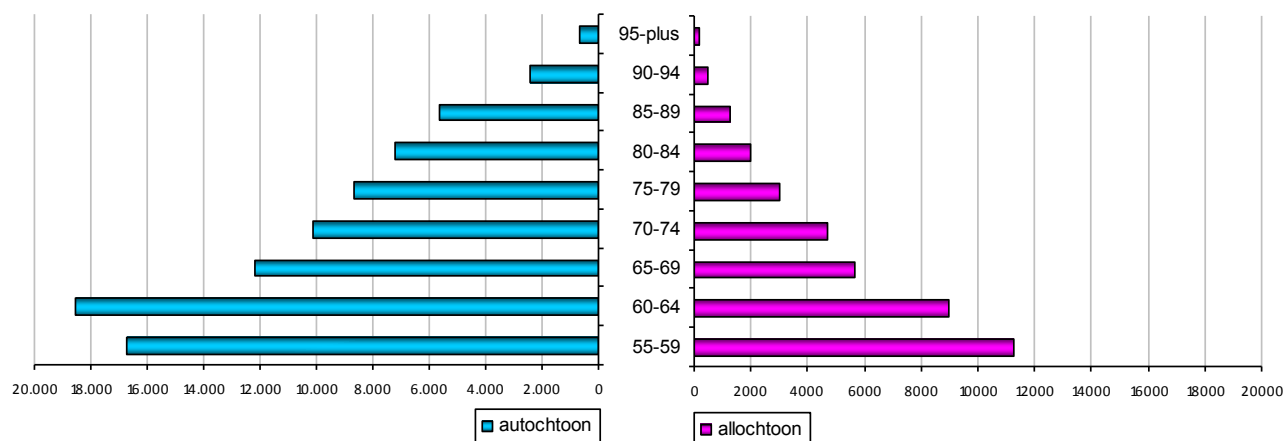
Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2011

Tabel B2.4a Verdeling van de groep 55-plus naar **etniciteit** (absoluut en procentueel) in het verleden, nu en in de toekomst

etniciteit	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Aantal						
Autochtoon	82.005	81.686	82.155	81.187	80.437	79.095
Allochtoon	32.100	34.669	37.466	43.520	52.064	59.884
Totaal 55-plus	114.105	116.355	119.621	124.706	132.501	138.979
Percentage						
Autochtoon	71,9%	70,2%	68,7%	65,1%	60,7%	56,9%
Allochtoon	28,1%	29,8%	31,3%	34,9%	39,3%	43,1%
Totaal 55-plus	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

Figuur 2.4b Verdeling van de groep 55-plus naar **etniciteit en leeftijd** (absoluut) in 2011

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2011

Tabel B2.5a Verdeling van de groep allochtone 55-plus naar **herkomstgroep** (absoluut) in het verleden, nu en in de toekomst

herkomstgroep	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Aantal						
Turks	2.078	2.323	2.638	3.442	5.159	6.952
Marokkaans	2.071	2.359	2.506	3.168	4.086	5.181
Surinaams	6.304	7.212	8.222	10.568	13.309	15.556
Antilliaans & Arubaans	1.062	1.185	1.413	2.032	2.716	3.142
Zuid-Europees	1.192	1.188	1.290	1.392	1.540	1.663
Overig geïndustrialiseerd	14.977	14.831	14.945	14.238	13.470	12.282
Overig niet-geïndustrialiseerd	4.416	5.571	6.452	8.680	11.784	15.108
Totaal allochtone 55-plus	32.100	34.669	37.466	43.520	52.064	59.884

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

Tabel B2.5b Verdeling van de groep allochtone 55-plus naar **herkomstgroep** (procentueel) in het verleden, nu en in de toekomst

herkomstgroep	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Percentage						
Turks	6,5%	6,7%	7,0%	7,9%	9,9%	11,6%
Marokkaans	6,5%	6,8%	6,7%	7,3%	7,8%	8,7%
Surinaams	19,6%	20,8%	21,9%	24,3%	25,6%	26,0%
Antilliaans & Arubaans	3,3%	3,4%	3,8%	4,7%	5,2%	5,2%
Zuid-Europees	3,7%	3,4%	3,4%	3,2%	3,0%	2,8%
Overig geïndustrialiseerd	46,7%	42,8%	39,9%	32,7%	25,9%	20,5%
Overig niet-geïndustrialiseerd	13,8%	16,1%	17,2%	19,9%	22,6%	25,2%
Totaal allochtone 55-plus	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011; Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010 – Den Haag in Cijfers 2011

Tabel B2.6 Samenstelling **huishoudens** waarvan het hoofd 55 jaar of ouder is (absoluut en procentueel), in het verleden, nu en in de toekomst

huishoudens	werkelijke gegevens			prognose		
	2007	2009	2011	2015	2020	2025
Aantal						
Eenpersoonshuishouden	45.040	45.692	47.231	48.856	51.966	54.856
Samenwonend zonder kinderen	26.808	27.041	27.397	28.004	29.132	29.988
Samenwonend met kinderen	6.313	6.665	7.156	8.026	9.110	9.842
Eenoudergezin	3.310	3.616	3.932	4.512	5.231	5.671
Totaal aantal huishoudens 55-plus	81.471	83.014	85.716	89.398	95.439	100.357
Percentage						
Eenpersoonshuishouden	55,3%	55,0%	55,1%	54,6%	54,4%	54,7%
Samenwonend zonder kinderen	32,9%	32,6%	32,0%	31,3%	30,5%	29,9%
Samenwonend met kinderen	7,7%	8,0%	8,3%	9,0%	9,5%	9,8%
Eenoudergezin	4,1%	4,4%	4,6%	5,0%	5,5%	5,7%
Totaal aantal huishoudens 55-plus	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2010/2011 – Den Haag in Cijfers 2011

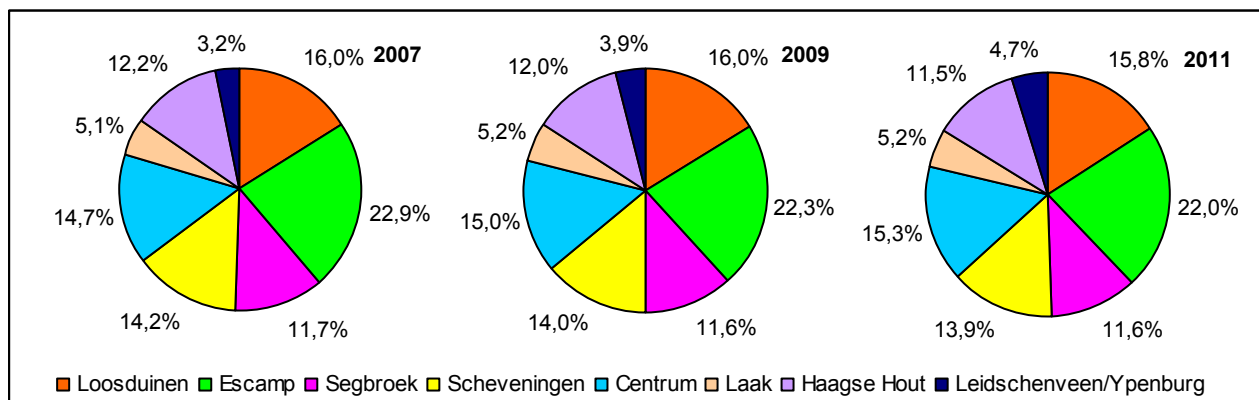
Tabel B2.7 Verdeling van de groep 55-plussers naar woonvorm (absoluut en procentueel) in 2009 en 2011

	werkelijke gegevens	
	2009	2011
Aantal		
Zelfstandig	111.468	115.106
Intramuraal	4.887	4.515
Totaal ouderen 55-plus	116.355	119.621
Percentage		
Zelfstandig	95,8%	96,2%
Intramuraal	4,2%	3,8%
Totaal ouderen 55-plus	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling 2009 en 2011

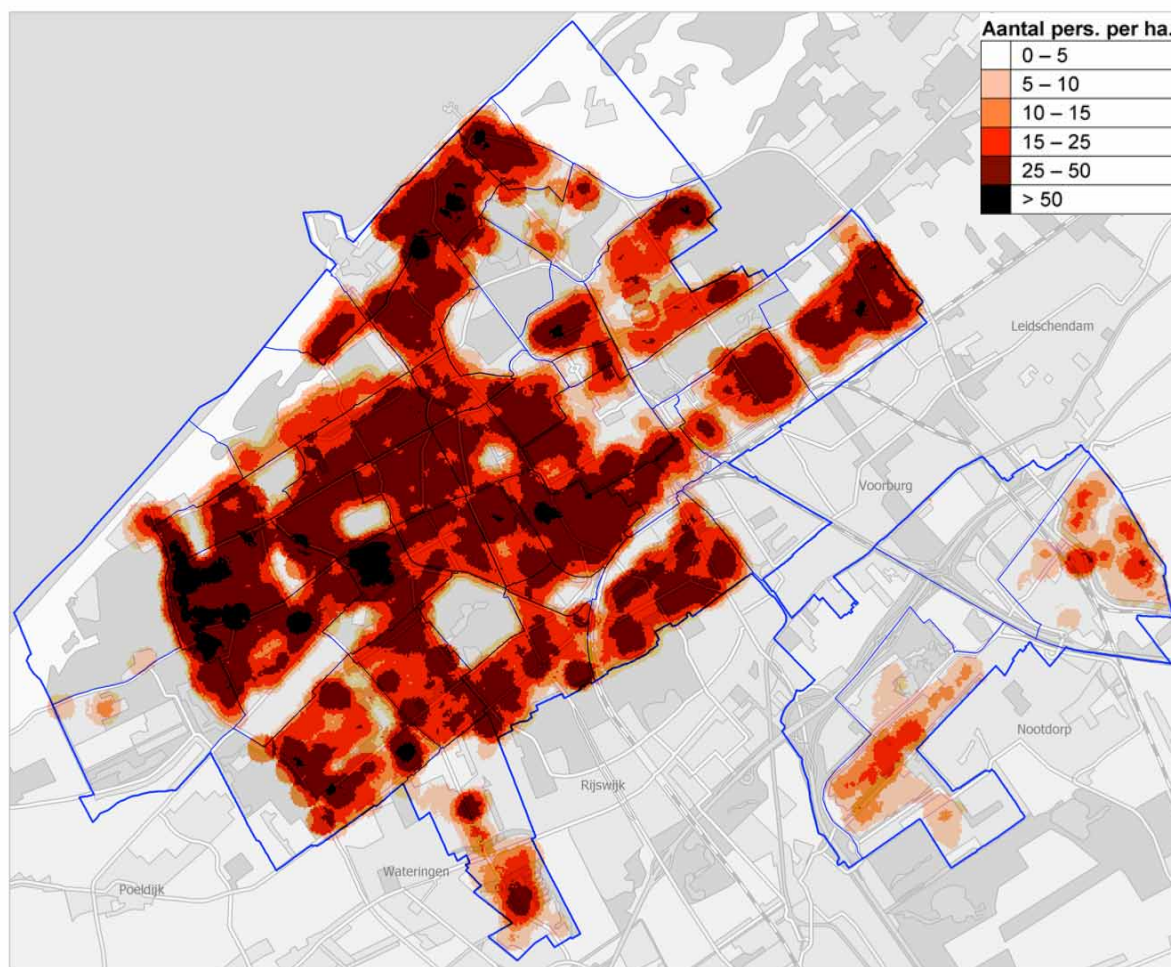
B2.3 WAAR WONEN HAAGSE OUDEREN?

Figuur B2.8a Spreiding van Haagse 55-plussers over de stad, 2007, 2009 en 2011

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011

Figuur B2.8b Concentratie 55-plussers in Den Haag in 2011

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2011 en WOZ 2011 (bewerking Productgroep OIV)

Tabel B2.9 Aandeel 55-plussers van het totaal aantal inwoners per stadsdeel, 2007 – 2011

Spreiding per stadsdeel	2007		2009		2011	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Loosduinen	18.247	39,9%	18.864	40,8%	18.926	41,7%
Escamp	26.140	24,3%	25.952	23,4%	26.270	22,6%
Segbroek	13.374	23,2%	13.504	23,4%	13.875	23,5%
Scheveningen	16.234	31,0%	16.345	31,4%	16.618	31,7%
Centrum	16.756	17,5%	17.447	18,1%	18.298	18,8%
Laak	5.855	15,8%	6.009	16,0%	6.239	16,1%
Haagse Hout	13.875	33,7%	13.909	33,9%	13.781	33,1%
Leidschenveen/Ypenburg	3.624	9,9%	4525	11,0%	5.614	12,3%
Den Haag totaal	114.105	24,1%	116.355	24,1%	119.621	24,1%

Bron: Gemeente Den Haag, GBA 2007, 2009 en 2011

BIJLAGE 3 HOE GAAT HET MET HAAGSE OUDEREN - UITKOMSTEN 55-PLUSSERS

In hoofdstuk 3 van deze monitor zijn op hoofdpunten overzichten gegeven van de uitkomsten voor 65-plussers met daarbij onderscheid in sekse, etniciteit, opleidingsniveau, type huishouden, inkomen en stadsdeel. In deze bijlage zijn de uitkomsten weergegeven voor de groep Haagse 55-plussers.

NB Het uitsplitsen van de uitkomsten leidt er in een aantal gevallen toe dat het absolute aantal ouderen waarop de uitkomsten betrekking hebben, klein is (zoals het geval is bij de uitsplitsing naar stadsdeel). De uitkomsten moeten dan ook als indicatie worden gezien en niet als representatief beeld voor de betreffende subgroep ouderen. In de overzichten is (een indicatie van) het totaal aantal ouderen in de steekproef (N) opgenomen.

Overzicht B3.1 Waardering van de **gezondheid** aan de hand van een aantal aspecten (2011)

	N (indicatie)	rapportcijfer gezondheid	% heeft handicap	% heeft chronische aandoening	% ervaart beperkingen	% ontvangt mantelzorg	% sport (min. 12x per jaar)
Totaal 55-plus	535	7,1	24,6%	44,4%	26,7%	10,6%	39,7%
Leeftijd							
55 – 64 jaar	269	7,2	23,2%	45,0%	21,0%	7,8%	49,0%
65 – 74 jaar	144	7,2	24,5%	48,0%	23,3%	7,1%	36,9%
75-plus	122	6,9	27,7%	38,9%	43,4%	21,0%	22,4%
Sekse							
Man	253	7,1	30,0%	45,2%	25,2%	9,2%	47,1%
Vrouw	282	7,1	19,7%	43,7%	28,0%	11,9%	33,0%
Etniciteit							
Autochtoon	377	7,3	25,7%	42,7%	24,5%	9,5%	43,2%
Allochtoon	158	6,7	22,0%	48,2%	32,0%	13,3%	31,3%
Opleidingsniveau							
Laag	198	6,9	29,2%	49,2%	35,9%	14,0%	27,7%
Middel	142	7,2	22,9%	44,4%	25,1%	10,3%	43,3%
Hoog	161	7,4	19,4%	38,2%	16,8%	7,0%	55,6%
Type huishouden							
Eenpersoons	161	7,0	24,2%	41,8%	32,4%	16,0%	30,7%
Tweepersoons	272	7,2	24,0%	46,1%	25,3%	8,8%	44,3%
Inkomen (van huishouden)							
Laag (< 1.750 euro p/m)	169	6,8	32,5%	54,8%	42,5%	14,5%	21,8%
Middel (1.750-3.050 euro p/m)	111	7,4	23,2%	43,8%	20,7%	9,5%	47,5%
Hoog (> 3.050 euro p/m)	100	7,4	17,6%	40,0%	10,8%	5,1%	63,0%
Stadsdeel							
Loosduinen	83	7,2	21,4%	46,3%	24,4%	11,0%	43,1%
Escamp	117	7,0	34,7%	48,3%	35,2%	13,9%	32,7%
Segbroek	68	7,5	19,0%	41,3%	20,0%	10,9%	39,7%
Scheveningen	74	7,3	18,6%	37,4%	22,9%	7,9%	51,1%
Centrum	77	6,7	26,2%	45,6%	31,9%	10,3%	32,9%
Laak	30	7,1	36,0%	60,1%	32,7%	12,3%	20,4%
Haagse Hout	54	7,4	17,3%	25,2%	19,0%	10,0%	51,3%
Leidschenveen/Ypenburg	31	7,3	18,7%	45,6%	19,3%	3,4%	45,3%

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2011

Overzicht B3.2 Waardering van de leefomgeving / woonsituatie aan de hand van een aantal aspecten (2010)

	N (indicatie)	rapportcijfer woonomgeving	% voelt zich thuis in buurt	% heeft veel contact in buurt	% voelt zich onveilig	% buurt is achteruit gegaan	rapportcijfer woning
Totaal 55-plus	2.522	7,3	64,1%	35,9%	24,1%	23,5%	7,8
Leeftijd							
55 – 64 jaar	1.289	7,2	59,3%	34,3%	25,5%	23,4%	7,8
65 – 74 jaar	701	7,4	65,9%	39,4%	19,1%	24,4%	7,8
75-plus	532	7,4	70,7%	35,1%	26,6%	22,8%	7,8
Sekse							
Man	1.139	7,4	62,4%	36,9%	20,9%	21,2%	7,8
Vrouw	1.383	7,3	65,5%	35,0%	26,7%	25,4%	7,8
Etniciteit							
Autochtoon	1.778	7,4	64,5%	36,6%	23,0%	23,5%	7,9
Allochtoon	744	7,1	63,0%	34,0%	26,9%	23,5%	7,7
Opleidingsniveau							
Laag	1.300	7,1	63,9%	36,0%	25,9%	27,8%	7,8
Middel	532	7,4	61,0%	36,1%	27,8%	25,1%	7,6
Hoog	625	7,6	67,3%	36,2%	17,9%	15,2%	8,0
Type huishouden							
Eenpersoons	946	7,3	62,4%	31,2%	27,4%	23,7%	7,7
Stadsdeel							
Loosduinen	256	7,6	68,1%	40,9%	24,6%	20,3%	7,9
Escamp	731	6,9	58,4%	30,6%	31,2%	33,6%	7,7
Segbroek	159	7,5	70,2%	40,0%	25,4%	23,9%	8,1
Scheveningen	297	7,7	72,3%	42,5%	14,3%	14,0%	7,9
Centrum	609	6,9	60,8%	31,6%	32,8%	22,9%	7,7
Laak	96	6,6	59,9%	43,5%	23,1%	41,8%	7,7
Haagse Hout	202	7,7	61,3%	30,6%	15,0%	16,0%	8,0
Leidschenveen/Ypenburg	172	7,4	55,4%	27,9%	15,2%	17,7%	8,2

Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2010

Overzicht B3.3 De **financiële positie** van Haagse 55-plussers aan de hand van een aantal aspecten (2011)

	N (indicatie)	% laag inkomen (< 1.750 euro per maand)	% verslechtering financiële positie	% moet bezuinigen	% heeft schulden	% heeft Ooievaarspas
Totaal 55-plus	498	44,8%	30,8%	20,6%	5,9%	16,2%
Leeftijd						
55 – 64 jaar	255	37,6%	29,4%	24,5%	9,8%	11,3%
65 – 74 jaar	138	45,6%	38,3%	20,8%	2,9%	21,1%
75-plus	105	60,9%	24,0%	11,4%	0,6%	21,1%
Sekse						
Man	246	35,4%	33,4%	19,2%	8,7%	11,9%
Vrouw	252	54,5%	28,2%	22,0%	3,3%	20,3%
Etniciteit						
Autochtoon	367	42,0%	30,0%	15,2%	3,4%	14,1%
Allochtoon	131	52,1%	33,0%	36,0%	12,9%	21,9%
Opleidingsniveau						
Laag	180	69,1%	30,0%	22,8%	4,1%	25,2%
Middel	133	43,6%	34,9%	21,4%	5,3%	17,5%
Hoog	170	17,1%	26,6%	16,1%	8,3%	3,1%
Type huishouden						
Eenpersoons	135	69,7%	35,8%	21,1%	8,2%	26,7%
Tweepersoons	269	31,3%	28,6%	16,7%	3,9%	11,6%
Inkomen (van huishouden)						
Laag (< 1.750 euro p/m)	157	100%	40,7%	35,8%	9,8%	33,0%
Middel (1.750-3.050 euro p/m)	132	0%	29,6%	12,5%	5,7%	3,3%
Hoog (> 3.050 euro p/m)	97	0%	13,7%	9,5%	3,3%	0,6%
Stadsdeel						
Loosduinen	79	36,3%	31,4%	13,1%	1,5%	16,5%
Escamp	122	56,9%	39,8%	20,1%	7,6%	23,5%
Segbroek	53	38,3%	27,9%	18,5%	7,5%	7,1%
Scheveningen	68	33,6%	21,8%	13,8%	3,6%	15,1%
Centrum	76	57,3%	29,9%	33,5%	8,6%	24,9%
Laak	27	68,0%	29,2%	34,4%	5,6%	14,7%
Haagse Hout	53	30,9%	23,8%	16,3%	4,0%	8,8%
Leidschenveen/Ypenburg	20	31,6%	34,8%	24,6%	11,2%	5,3%

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2011

Overzicht B3.4 De **maatschappelijke participatie** van Haagse 55-plussers aan de hand van een aantal aspecten (2011)

	N (indicatie)	% werkt (> 12 uur p/w)	% doet vrijwilligerswerk	% verleent mantelzorg	% lid sportvereniging	% bezoek cultuur	% bezoek buurthuizen	% bezoek kerk etc.	% voldoende contacten
Totaal 55-plus	535	28,0%	23,9%	28,3%	23,4%	61,2%	16,6%	37,6%	90,8%
Leeftijd									
55 – 64 jaar	269	51,6%	26,2%	30,4%	27,8%	66,9%	14,6%	39,0%	90,5%
65 – 74 jaar	144	6,1%	26,2%	33,4%	22,8%	65,4%	19,1%	37,9%	90,0%
75-plus	122	1,3%	16,4%	17,6%	14,4%	43,9%	18,3%	33,2%	92,4%
Sekse									
Man	253	35,7%	26,3%	26,1%	24,6%	61,5%	18,4%	33,8%	87,3%
Vrouw	282	20,9%	21,8%	30,3%	22,3%	61,0%	15,0%	41,2%	93,9%
Etniciteit									
Autochtoon	377	28,2%	25,8%	30,3%	25,5%	65,2%	16,4%	31,6%	93,1%
Allochtoon	158	27,4%	19,4%	23,7%	18,4%	51,8%	17,3%	54,6%	85,4%
Opleidingsniveau									
Laag	198	18,7%	17,0%	24,5%	16,6%	41,2%	19,9%	32,8%	90,8%
Middel	142	29,9%	22,2%	27,6%	26,3%	70,2%	16,0%	30,8%	93,4%
Hoog	161	39,1%	35,9%	34,7%	32,6%	83,7%	13,2%	44,0%	89,5%
Type huishouden									
Eenpersoons	161	19,0%	19,6%	20,3%	19,7%	49,6%	18,7%	39,1%	87,5%
Tweepersoons	272	27,2%	26,0%	34,7%	24,3%	70,6%	14,3%	36,0%	92,0%
Inkomen (van huishouden)									
Laag (< 1.750 euro p/m)	169	17,4%	17,9%	22,9%	11,4%	45,3%	21,9%	39,5%	87,8%
Middel (1.750-3.050 euro p/m)	111	31,4%	34,8%	33,6%	27,9%	68,6%	16,9%	35,1%	92,9%
Hoog (> 3.050 euro p/m)	100	47,1%	35,1%	34,5%	38,3%	88,1%	8,9%	42,3%	92,3%
Stadsdeel									
Loosduinen	83	25,8%	30,8%	31,5%	24,5%	65,9%	12,8%	31,2%	94,6%
Escamp	117	24,3%	14,5%	24,7%	20,9%	39,8%	19,9%	37,1%	86,6%
Segbroek	68	34,9%	27,1%	28,2%	24,8%	70,1%	8,8%	24,5%	97,7%
Scheveningen	74	28,6%	25,5%	28,4%	28,0%	80,8%	14,9%	33,4%	86,6%
Centrum	77	28,1%	23,3%	27,8%	17,2%	54,2%	22,5%	55,9%	90,0%
Laak	30	30,2%	11,9%	15,6%	8,6%	48,1%	29,2%	45,2%	87,1%
Haagse Hout	54	26,5%	37,5%	40,3%	37,6%	74,9%	15,8%	42,8%	94,3%
Leidschenveen/Ypenburg	31	33,6%	20,5%	26,9%	20,9%	70,6%	11,1%	32,9%	91,2%

Bron: Gemeente Den Haag, Stadsenquête 2011

